

Diplomație - III -

Nicolae Titulescu

1932 / 1933

Guvern Iuliu Maniu. Legislatura II.Sesiunea ordinară, 15 nov.'32

▣ **Criză de guvern. Implicarea lui Titulescu . 16-20 oct.'32**

▣ **Căderea gov.Vaida .Guvern Iuliu Maniu .** **Vezi fișier Guvern**

▣ **Campania antirevizionistă inițiată de " Universul " , oct.'32 - ian.1933**

// mari mitinguri antirevizioniste //

(" Universul " , an 50, nr.150, 5 iun.'33 + **foto** manifestația de la Oradea))

Prin tratatele de pace, Ungaria a fost redusă la adevăratele ei proporții.

Această țară se simte nedreptățită, și dorește revizuirea tratatelor.

[-----]

În fața nepăsării cercurilor conducătoare, ziarul " Universul " a pornit o mare acțiune antirevizionistă pentru informarea și pregătirea suflului opiniei publice .

În oct.'32 , "Universul" și-a început campania .

București, 6 nov.'32 , s-a ținut prima întrunire de protestare , **în Capitala țării** .

În țara "Eforie" , au răsunat glasurile conștiinței românești , prin reprezentanții tuturor partidelor politice , asociațiilor patriotice și culturale,societăți, uniuni, federații,

realizându-se un front unanim .Zeci de mii de cetățeni au participat laaceastă manifestare .

Au urmat Ploești (13 nov.'33) , Oradea, Beiuș, Cluj și multe alte orașe ardelenene (1 dec)

Chișinău, Brăila , Focșani (11 dec.) , Cernăuți (11 dec.) , Râmnicu Vâlcea (11 dec.) ,

Iasi (18 dec.'32) , Caracal (8 ian.'33) , și așa

Prin această mișcare antirevizionistă, ziarul a reușit să coalizeze în jurul ideii apărării tratatelor de pace, **toate forțele politice, culturale și sufletești ale nației** .

Universul / mișcarea antirevizionistă / oct.'32 - ian.'33

1.) A III-a Conferință interbalcanică , București, 23 oct.'32

(« Dimineața » , 24 oct.'32)

[LD : este prima apariție a lui Titulescu, în noua calitate de ministru de Externe

Ce mai !? Atmosferă destinsă, de lucru, de reuniune prietenească... ;

Ziarul publică toate cuvântările, eu extrag doar ale românilor... pentru că mă preocupă mentalitățile și ...]

Participă delegații din **6 state balcanice** ; societăți feminine din România ; grupuri parlamentare ; reprezentanți ai « coloniilor » din București .

Participă și **Barandon**, în numele **Societății Națiunilor**.

Cu acest prilej , mai sunt organizate :

/ Federația Balcanică de turism ;

/ Comisia de apropiere intelectuală (la care se discută crearea unui **Institut de istorie comun**

la care să se fructifice tezaurul arhivistic al ț. balcanice ;
se propune și alcătuirea unui **tratat comun de istorie** al ț.balcanice)
/ **Comisia de igienă** , la care participă o suită de prof. doctori (președ. : Mezincescu)
la care discută necesitatea unor colaborări sanitar – medicale interbalcanice ,
Convenții sanitare și a Uniunii medicale interbalcanice .
/ **Comisia interbalcanică a juriștilor** (președ.VVPella) , la care se adoptă Regulamentul ,
și se discută probleme legate de cec, de cambie, etc etc....
/ **Comisia interbalcanică economică** (vicepreșed. I.Răducanu) : uniunii vamale balcanice ș.a.
/ **Comisia interbalcanică de politici sociale** : chestiunea femeii măritate (dna Cantacuzino) ;
chestiunea „supușilor „ ;
/ **Comisia Comunicațiilor** :maritimă, CFR, legături aeriene .
/ **Comisia apropierei politice** (președ.Șt.Cicio-Pop) .
Participă Helberlin – delegatul Biroului Internațional al Păcii .
Spiropolus face istoricul **ante-proiectului Pactului Balcanic**.
Expune principiile pactului , insistând asupra importanței acestui pact,
care părăsește sistemul pactelor bilaterale. Insistă ca proiectul să fie adoptat .
Topolavitch (iugoslav) repetă **rezervele** de la Istanbul... **privind „minoritățile”**
(Statutul minorităților) .
Triffonof (bulgar) explică deosebirea p.d.v. bulgar față de cel iugoslav ,
cerând să se introducă ca criterii : „**conștiința națională**” , pe lângă **rasă, limbă, religie**.
Spiropolus consideră f.periculoasă introducerea acestui al patrulea principiu...
Din această cauză , se mai amână chestiunea...

Dem Dobrescu (primarul Bucureștilor) a dat un ceai la Snagov.
Cicio Pop, un prânz la Cina...
Dna Titulescu și dna Cantacuzino ... un ceai la ... Ministerul de Externe ...
Ștefan Cicio –Pop , președ. de Comisie, conduce lucrările.
Pe banca ministerială : **N.Titulescu** , **Dim.Gusti** (Instrucțiune) , **M.Popovici** (Justiție) ,
DRloanițescu (Muncii și Sănătății) , **Voicu Nițescu** (Domenii) .
Se trimit **telegrame** de omagiere **șefilor statelor** participante , regilor : Carol II,
Ahmed (Albania) ,Boris (al Bulgariei) , Alexandru (Iugoslavia) și președinților :
Zaimis (Grecia) , Mustafa Kemal (Turcia) ; **primilor-miniștri** ai celor 6 state : Maniu,
Muschanof, Milan Sriskic,Venizelos, Pandeli Evangheli.

Titulescu /

▣ Discurs la deschidere

« În numele **augustului nostru suveran** și al **guvernului regal** al României ,salut pe eminentii șefi de state ai **națiunilor prietene** reprezentate aici,și adresez cele mai călduroase urări domniilor voastre care **ați venit să lucrați** pe pământul românesc , pentru **cauza păcii** și a **fraternității popoarelor**.

« **Pacea** nu este sinonimă cu lipsa războiului .Ea este mai presus de toate **o stare de spirit** , , făcută din încredere , din înțelegere reciprocă, și din credința în viitor.
Pacea nu se proclamă ; pacea se cucerește .Sforțările care se fac pentru triumful ei, sunt mai grele și mai lungi decât acelea pe care le-ar cere orice altă cucerire.
De aceea **lupta pentru pace are un caracter sfânt**, căci ea trebuie să nimicească pe cei mai mari dușmani ai acțiunii creatoare : îndoiala și descurajarea.
La operă de acest fel sunt consacrate sforțările voastre.

« **Scopul conferințelor** domniilor voastre este să lucreze la **apropierea între națiunile balcanice și cu interes balcanic** și să găsească mijloacele de a pregăti în opinia publică terenul unei cooperări mai strânse între aceste națiuni.[.....]

« Parcurgând anumite rezoluții adoptate la **Conferințele de la Atena și Istanbul**, constat că ați crezut de cuviință să afirmați că
numai o **aplicare scrupuloasă a tratarelor de pace poate constitui temelia unei cooperări între statele balcanice** . Pe de altă parte, ați insistat asupra necesității că **orice înțelegere**

Între statele din Balcani ar trebui făcută **în cadrul și în spiritul Societății Națiunilor**.[.....]

„ Din pricina **situației lor geografice** și mai ales a **istoriei lor**, toate aceste națiuni au câștigat **o seamă de elemente de civilizație comună**. Ele au adesea **aceleași concepții și același stil de viață**. **Arta lor populară, proverbele, poezia și muzica** arată asemănări izbitoare. **Legate astăzi** unele de altele prin **comunitatea suferințelor** iscate de îngrozitoarele **războaie care au însângerat Balcanii**; legate unele de altele **printr-un trecut** care a contribuit mult la formarea unei **adevărate înrudiri**; legate în sfârșit unele de altele prin necesitatea actuală de a-și crește mijloacele lor de apărare, cu privire la **multiplele interese comune** de ordin politic și economic, națiunile din această regiune a Europei simt și ele efectele sănătoase ale solidarității internaționale.

„ Voi spune deci că, **dacă în trecut Balcanii** au fost considerați ca **un focar de iritație** internațională, mulțumită eforturilor dvs. **vedem tocmai în Balcani apărând astăzi un curent nou** al cărui scop **este să așeze edificiul păcii pe singura temelidă solidă cu putință, fiindcă este morală : să ne ajutăm unii pe alții, fără a dăuna nimănui.**”

Ștefan Cicio Pop

▣ Cuvântarea

„**Conferințele de la Atena și Istanbul** s-au caracterizat printr-un **larg spirit de conciliațiune și de generoasă comprehensiune** ale diverselor probleme foarte delicate.

În cadrul acestei reuniuni, trebuie **să oferim Europei și întregii lumi o nouă probă de realitatea manifestațiunii noastre**.

Drumul parcurs în doi ani, marchează cât de mare era **necesitatea de a vedea pacea între popoarele peninsulei și cât de sinceră și categorică este voința lor de înțelegere și de cooperare**.

„ Rezultatele obținute până astăzi, ne autoriză să vedem în eforturile noastre singura și adevărata cale posibilă care duce la **apropierea și la colaborarea popoarelor**.

Statele mari și mici trebuie să țină seama de faptul că **salvarea lor stă în uniunea lor**.

” Degajați de ostilitățile politice actuale și însuflețiți de un spirit de bunăvoință și înțelegere, **să examinăm problemele care se pun în ceasul de față în Balcani**.

„ **Să îngropăm un trecut de vicisitudini** și să reținem din existența noastră milenară numai amintirea aceia ce a putut să ne apropie. **Noile generații** să nu mai fie crescute în cultul războiului și al urei de rasă, ci, dimpotrivă, într-un spirit sincer, de pace și cooperare.

„ Trebuie deci să acționăm, trebuie să reușim. Am speranțe că din întrunirile noastre se va desprinde **o atmosferă de pacificare durabilă în Balcani**, care să poată contribui la restabilirea încrederii între națiunile noastre.”

Conf. Balcanică / oct.'32

2.) Nic.Iorga, comunicare :Rolul nefast a lui Titulescu, Senat, 17 nov.'32

(DS, MO 2, 17 nov.'32, p.10-11)

" Haosul ce s-a introdus de un timp în conducerea politicii noastre externe, mă determină să cer ministrului Afacerii Străine să mă lămurească :

- Cum înțelege d-sa **acțiunea** de până acum în privința **pactului de neagresiune**, ce a fost **recomandat de aliații noștri** ?
- **Ce parte a avut d-sa în negocierile de până acum** ?
- **Ce concepție are d-sa, ca funcționar** al Ministerului Afacerilor Străine despre **rolul ce-i revine** ?
- " În ce fel acel rol se putea concilia cu **ocupația d-sale obișnuită de răsturnător al ministerelor**, pe care se vedea rând pe rând incapabil de a le înlocui ? "
- "**Cum poate lucra d-sa cu colegi cari au împărtășit** pe deplin părerile președintelui Consiliului de Miniștri [**Vaida**] **pe care l-a răsturnat**, și cu majorități care ajutau devotat pe acesta ? "
- " Cum, **într-un ministeriu politic**, joacă d-sa **rolul unei competențe străine** de tot ce formează **esența de partid a acestui guvern** ? "

- " **Ce scop înalt urmărește d-sa** , printr-o agitație care durează de mai mult de zece ani , **împiedicând orice siguranță în politica internă și externă a României ?!**
N.Iorga / 17 nov.'32
-

3.) **Gh.Brătianu** , interpelare : **tratativele româno-sovietice** , 17 nov.'32

(DAD, M O 4, 17 nov.'32, fișă mână)

- Care este **cursul tratativilor româno-sovietice** pentru **pact de neagresiune** , mai ales că **ultima schimbare de guvern s-a făcut pe această chestiune ?**
Titulescu : va face declarații detaliate săptămâna viitoare.
Gh.Brătianu / 17 nov.'32
-

4.) **Adresa de Răspuns la Mesaj, Senat** , 18 nov.'32

(DS, MO 2 , ședința din 18 nov.'32, pag. 15)

Președ.Senatului - **N.Costăchescu**

Raportor la Răspuns Mesaj, **C.Rădulescu -Motru**

" **Respectul tratatelor**, menținerea neclintită a **alianțelor**, intensificarea relațiilor de prietenie cu toate statele, fără deosebire, și **colaborarea strânsă cu Societatea Națiunilor** , vor călăuzi astfel și pe viitor activitatea legislativă a Senatului "

[-----]

Prin situația geografică , România este interesată la o **colaborare economică internațională**, mai ales **cu statele Europei răsăritene** .De aici, interesul ei pentru **conferințele economice internaționale** , **de la Stressa, Londra** ș.a.

Răspuns la mesaj / 18 nov.'32

5.) **Gh.Tătărescu** , discurs la mesaj, //politică externă // 22 nov.'32 [Vezi fișier PNL-1](#)

N.Titulescu , **Grig.Gafencu** –replici în discurs.

(DAD, MO 5, șed. din 22nov.'32, p. 29- 38)

[**LD : xerox integral ; aici problematizat și rezumat**]

Gh.Tătărescu / nov.'32

▣ **Iuliu Maniu**

[**LD : un Tătărescu sarcastic, insidios, provocator, discutând subiecte „tabu „ ,știind că interlocutorul nu poate să răspundă la ele !**

O satisfacție răutăcioasă , mușcătoare , că și el, Maniu, s-a înclinat în fața lui Carol !

Că și el se vedește un politician gata la compromis !]

" Un guvern care se bucură de desăvârșita încredere a Coroanei, nu părăsește frânele guvernului fără grave motive.

De ce a plecat d.Vaida așa de timpuriu ; de ce ne-a revenit d.Maniu așa de târziu;

cred că sunt întrebări pe care Parlamentul are dreptul și datoria să și le pună.(**aplauze la PNL**)

[**în acest moment Maniu intră în incinta Parlamentului ... este întâmpinat cu vii aplauze**]

Sunt fericit că în acest moment se așează pe banca ministerială dl primministru Maniu,

fiindcă țin să declar că **ridicând această întrebare tulburătoare**

– de ce a plecat d.Vaida Voevod ? - **n-o fac din năzuințe agresive...**

[-----]

Gh.Tătărescu /

▣ **Vaida Voevod.**

"Prin urmare , vedeți, nu din năzuinți agresive , față de d.Maniu , pun această turburătoare problemă : **de ce a plecat de la locul de președinte al Consiliului d.Vaida –Voevod**, și nici din dorința de a fi agreabil amatorilor de senzațional din această țară ; dar pentru prestigiul acestui Parlament , și pentru respectul , pe care îl datorăm țării legale,

pe care o reprezentăm astăzi cu toții , oricare ar fi convingerile noastre ,
suntem datori să elucidăm misterul acestei ultime crize ministeriale.

- **Aurel Buteanu** : Începeți cu declarațiunea d-lui Duca de la 8 iunie 1930 (proteste la PNL-1)
- **Tătărescu** : Dlor deputați, ziceam criză ministerială și plină de confuziuni , care are nevoie
să fie definită și lămurită de autorii ei, care are nevoie, mai ales, **să fie definită și lămurită de autorul ei, principal, d.Vaida –Voevod**. D.Vaida –Voevod , cred eu, trebuie să vină în acest Parlament, **să se lămurească și să se explice**.Lămuririle și explicațiunile d-sale, date prin conversațiuni particulare și prin presă, nu pot mulțumi pe nimeni. Aceste explicațiuni trebuiesc date aici, în Parlament, fiindcă aceasta o cer și practicile parlamentare și însuș principiul de bază al regimului parlamentar , și o cere și țara întreagă.
O cere țara întreagă , fiindcă țara întreagă nu știe până astăzi de ce s-a retras dlui Vaida.
Ceea ce știe țara este cu totul altceva .” [.....]

Gh.Tătărescu /

▣ Conflictul Vaida-Titulescu

[LD plictisitoare și speculative toate aceste divagații ale lui Tătărescu. Grijă mare să nu cumva să supere sensibilitatea lui Titulescu ! Politicianism ieftin pe un subiect atât de serios !]

„ **Din ziua de 23 septembrie**, zi în care **demisionează dlui Titulescu** , ministrul nostru la Londra, și până în ceasul în care **se urcă pe fotoliul de prezident dl Iuliu Maniu** , în fața țării , se desfășoară într-un ritm vertiginos **o serie întreagă de situațiuni contradictorii incompreensibile și inexplicabile** cari, toate la un loc, formează **un foileton cu capitole comice , și cu capitole dramatice** , și care se încheie, cu un sfârșit ,pe cât de neașteptat , pe atât de uluitor. În această **serie de acte și de situațiuni contradictorii** , nu naufragiază numai autoritatea și prestigiul guvernului. Întrega această criză se desfășoară în fața ochilor străinătății , care, tot timpul acesta, desigur, nu și-a putut stăpâni nici surprinderea , și nici, uneori, compătimirea. **Pactul de neagresiune cu Sovietele**, importanța și însemnătatea marilor probleme pe care le putea suscita **importanța covârșitoare a d-lui Nicolae Titulescu** în lumea internațională, toate acestea au făcut ca **această criză românească** să stea pe primul plan al preocupărilor opiniei publice europene.Și cred că sunt încă vii în mintea dvs. , titlurile gazetelor străine , cari tot timpul acesta s-au ocupat de această criză, vorbind - acesta este titlul - de „ **Farsa de la București**”

Această întrebare, **cine poartă răspunderea unei asemenea situațiuni** , se va pune , desigur, cu prilejul dezbaterilor cari vor avea loc în jurul tratativelor cu Sovietele.

Pentru astăzi , însă, datori suntem să întrebăm - și întrebarea rămâne întreagă -

de ce a plecat d.prim-ministru Vaida –Voevod, și întreg guvernul , din locul de președinte al guvernului ? **S-a spus și s-a răspuns că demisiunea aceasta este datorită unui dezacord între d.Titulescu** , ministrul la Londra , pe vremea aceea **și între d.Vaida și întregul guvern**, în jurul pactului de neagresiune, pe care guvernul l-ar fi inițiat pe alte baze decât cele hotărâte cu d.Titulescu .**Dar acest dezacord** – ca dezacord principial – **a fost desmințit și de d.Titulescu și de d.Vaida Voevod, însuși**. Țara uluită se întreabă și astăzi - mai ales după primul comunicat dat de către d.Iuliu Maniu , care precizează că în politica externă nu s-a schimbat nimic, și că politica externă , în ce privește pactul de neagresiune cu Sovietele se face pe bazele hotărâte de guvernul precedent – țara se întreabă : dacă nu s-a schimbat nimic, în politica noastră externă, și nici în tratativele cu Sovietele, , **de ce a plecat d.Vaida –Voevod, și de ce a intrat în minister d. Nicolae Titulescu** ? Sau, dacă s-a schimbat ceva - și eu unul cred că s-a schimbat ceva - atunci, dlor deputați, **țara ar fi cerut alceva** - ca din minister să nu plece numai d.Vaida – Voevod , să nu fie debarcat numai d.Vaida, ci **d.Vaida să plece cu întreg guvernul** care a fost părtaș la toate actele sale, și dacă erori au fost, la toate erorile dlui Vaida –Voevod.”

(**aplauze la PNL**)

Tătărescu /

▣ Guvernul Maniu +Titulescu

De câtăva vreme, de când acest guvern este la cârma țării, tot ce se întâmplă în țara aceasta pare că este **o permanentă și continuă sfidare a logicii** : Da, când guvernați , sfidați logica ; când legiferați, sfidați logica .Trăim sub **dominația capriciilor, a fanteziei și a incoerenței** ,

sub dominația sfidării a tot ce este normal și rațional ,trăim sub dominația absurdului și a paradoxului !

Ce este noul guvern ? Este – cum a declarat și d.Manu – **continuarea guvernului Vaida.**

„ De la spatele fotoliului prezidențial , de unde d.**Maniu ținea de mânecă pe d.Vaida-Voevod** , sau dacă vrei o expresiune mai parlamentară , de unde **exercita acțiunea tutelară** asupra dlui Vaida –Voevod , **d.Maniu apare pe primul plan** și ia directă răspundere a guvernului său.

Structura guvernului nou este aceeaș, cu aceeaș echipă de lucru, cu mici modificări care nu au nici o importanță.**O notă nouă** reprezintă în guvern **prezența dlui Nicolae Titulescu.**

Tătărescu / ,32

▣ **Nicolae Titulescu**

[LD : am mai spus-o și o repet : **dorința lui Titulescu de a juca un rol-cheie în guvernarea României, a fost mistuitoare; ea i-a dominat actele de moft și șantaj ; ea a provocat câteva crize de guvern inutile ; ea va încuraja , direct și indirect, la Carol, tendința guvernării cu garnituri „ de personalități” ... și tot ea îi va aduce, finalmente, dizgrația...**]

D.Nicolae Titulescu intră în guvern aducând, în primul rând, **imensul său capitol de competență** , o **înăurire unică, un prestigiu covârșitor în lumea internațională** , și intră mai ales încărcat de **recunoștința noastră a tuturor** , pentru imensele servicii pe care le-a adus țării în atâtea lupte, în care s-au dezbătut interesele și s-au jucat destinele ei.

De cât, d.Nicolae Titulescu **intră în acest guvern ca funcționar** - a declarat-o - un funcționar superior care conduce un departament , **un tehnician** .În această guvern , situațiunea d-sale este specială.În această guvern , d.Titulescu **nu reprezintă o personalitate politică** ; în această guvern, d.Titulescu **nu este om politic** ;[...] pe acea bancă ministerială există **un colț care beneficiază de privilegiile exteriorității politice** , (**aplauze la PNL**)

- **Titulescu** : Concepția d-voastră !
 - **Tătărescu** : Pe departamentul pe care-l conduce, flutură, din p.d.v.politic, un pavilion neutral.
 - **Titulescu** : **Așa ar trebui să fie sub toate guvernele !** (**aplauze**)
 - **Tătărescu** : **Luăm act .**
 - **Pompiliu Ioanițescu** : Așa a fost și în guvernul Ionel Brătianu ?
 - **Tătărescu** : Nu știu ce a fost ieri ; constat cece este astăzi.
- Am luat act de această situațiune specială și răspund :**
cu guvernul înțelegem să ne războim, cu d.Nicolae Titulescu , nu :
iar **când vom trage asupra băncii ministeriale, vom căuta să-l ferim de focurile noastre.**
- **Titulescu** : **Vă rog, nu vă cer această indulgență !**
 - **Tătărescu** : Dacă însă totuși câteva din loviturile noastre , vor cădea și asupra pozițiunii ocupate de d.Titulescu , cred, că va avea amabilitatea să atribuie aceasta riscului profesional , și nu unor năzuințe agresive, care nu există, fiindcă noi, d-le ministru de externe, înțelegem să respectăm dreptul ginților și uzanțele internaționale.
 - **Titulescu** : Am înțeles, este omor prin imprudență!(**aplauze prelungite , ilaritate, la majoritate**)
 - **Tătărescu** : Eu unul vă urez viață îndelungată , pentru binele țării.

[-----]

Tătărescu /'32

”Acordul” de la Geneva

Expertii străini.

Am crezut, la un moment dat, că veți introna politica dvs financiară , într-un plan de ansamblu, când ați mers la Geneva.

D-lor este necesar să ne întrebăm , în acest moment și în acest loc : **cum ați mers la Geneva , ce ați făcut la Geneva, și cu ce v-ați întors de la Geneva ?**

Cum ați mers la Geneva ? Din capul locului vă spun -este o credință personală - că **nu d.voastră erați cei mai calificați , să obțină o biruință la Geneva .**

Nu erați calificați , în primul rând, fiindcă – și aceasta nu poate jigni pe nimeni - încă din timpul guvernării d-voastră precedente , **când treceați fruntariile și tratați cu străinătatea** , nu știu cum tratați , dar **lăsați în urma d-voastră o atmosferă de imponderabil nefavorabil**

pentru țara noastră .

- **Ernest Ene** : Dar obțineam rezultate !
- **Voce PNL** : Așa rezultate, halal să fie !
- **Tătărescu** : Rezultatele pe care le-ați obținut dvs. numai fericite pentru țară nu au fost. Toate contractele, toate împrumuturile, dacă ar fi să le mai discutăm, ar fi favorabile pentru oricine , dar pentru țara noastră, nu !
- **Pompiliu Ioanițescu** : Am făcut stabilizarea !
- **Tătărescu** : Iar în împrejurările de față , nu trebuie să uitați că **dvs. erați autorii bugetelor inflaționiste ale Caselor autonome, autorii atâtor măsuri nechibzuite , autorii atâtor acte de anarhizare a vieții noastre financiare**, pe care însăși experții străini , care au cercetat situația noastră interioară și financiară, au pus-o în lumină în rapoartele lor . (**aplauze la PNL**)
Prin urmare, nu dvs. ați fi putut reprezenta țara în această acțiune , care se ducea în fața acestui for superior al străinătății. Dar așa a voit destinul, așa a voit zarul, așa a fost să fie : v-ați dus la dvs. la Geneva .Ce ați făcut la Geneva ? Când treceți fruntariile -spuneam –**nu aveți noroc** Norocul , de data aceasta , l-au avut **dnii Madgearu și Lugosianu**, cari, în momentul în care s-a petrecut la Geneva acel pocinog, acel mare pocinog, în momentul acela toată opinia publică era ațintită asupra incidentului Londra-București , și toată **opinia publică a minimalizat importanța tratatelor de la Geneva.**
Dar ce comedie s-a jucat pe malurile Lemanului !

Ca delegații guvernului să trateze un acord, cu reprezentanții Genevei, ca acest acord să fie aproape parafat , ca el să fie comunicat guvernului și să fie trâmbițat de acest guvern ca un succes , dătător de cele mai bune nădejdi pentru ziua de mâine.... și pentru ca , **24 de ore mai târziu**, după ce se citesc scrisorile anexe și actele conexe, **acest succes să fie transformat imediat într-o mare înfrângere** , și pentru ca acest ordin transmis delegaților săi de la Geneva , să fie transformat imediat , în interviurile făcute de d-nii Madgearu și Lugosianu , împotriva guvernului de la București și de la Geneva , **să se dea lecții guvernului de la București , de înțelepciune și de cumintenie !**

D-lor, asemenea fapte ilariante nu se pot petrece decât sub guvernarea PNL !(**aplauze la PNL-1**)
Cu ce v-ați întors de la Geneva ? Până astăzi nu știm încă nimic ; așteptăm lămuririle necesare .
Le vom avea ? Nu știm .Ceea ce știm însă, pentru moment este că **delegații noștri de la Geneva s-au înapoiat cu o amenințare nouă : control străin !**

Că acest control străin este **păgubitor intereselor statului** , că el este **incompatibil cu demnitatea și cu prestigiul statului nostru** , nu o știu decât după atitudinea luată de către guvernul dlui **Vaida –Voevod**, care **a respins cererea dlor Madgearu și Lugosianu ca să parafeze acordul de la Geneva.**

Nici până azi nu știm care p.d.v. a triumfat ! Ceea ce putem spune de pe acum este că ... **"niciodată țara nu va putea accepta un asemenea control străin"**. (**aplauze la PNL-1**)

Cred că în această privință nu poate să fie vorba de concepție de partid.Sunt noțiuni care depășesc hotarele partidelor și independența noastră economică și independența noastră financiară , și prestigiul și demnitatea statului, depășesc granițele de partid.

Nu știu prin urmare ce vor face celelate partide , dar în ce ne privește pe noi , e bine să luați act : **colaborare cu Geneva, cât de largă , cât de strânsă, da.Controlul tutelar , niciodată."**

(**aplauze la PNL-1, PȚ-Lupu, PRȚ-Iunian**)

Iată punctul nostru de vedere , fiindcă, dlor, **noi nu înțelegem să plătim greșelile și ușurințele guvernului Vaida-Voevod.** Greșala dvs inițială este că v-ați dus la Geneva , înainte ca să executați în țară politica Genevei.Înainte ca să vă duceți șla Geneva trebuia să dezanarhizați finanțele statului, să rectificați bugetul, să desființați Casele Autonome, să îndepărtați sinecurile și inutilitățile, să fi făcut întreagă această operă de epurare și de dezanarhizare a finanțelor statului .

În loc de aceasta , ce ați făcut ? V-ați grăbit să aduceți experți.**Ce erau să constate experții ?**

O țară în haos, o țară în anarhie și o țară în faliment.(**aplauze la PNL, proteste la PNL**)

Experții au mai găsit și un guvern în haos, cu lipsă de orientare, de unitate de concepțiune...

Câți miniștrii, atâtea planuri de refacere a țării ! Iată ce au constata experții !

Și după asemenea constatări, urmate de rapoarte, **v-ați dus să cerșiți ajutorul Genevei...**

Cum să nu vi se pună tutela și control străin !?

[-----]

▣ Politica externă

[LD : după opinia mea, Tătărescu este printre primii care , în mod serios, atrage atenția asupra crizei de alianțe, a pericolului iminent revizionist, a pericolului revanșismului ityalo-german, și a pericolului de izolare a României , pe plan extern.

Și asta , în 1932, înainte de venirea lui Hitler la putere !]

„ Ne place să afirmăm că **orizontul internațional se întunecă** și că **amenințări** din ce în ce mai serioase se adună , **amenințând pacea lumii**. Toate aceste afirmări , care tind să devină banale, se rezimă pe temeuri de **adevăr și realitate**.

„Ultimele evenimente din **Germania** , care par că vor reinstala acolo forțele agresive , care au declanșat războiul mondial, discursurile din ce în ce mai războinice și mai numeroase, al căror ecou ne vine de la **Roma**, **mișcările de revizuire împotriva tratatelor** și **accesele de neputință** - sau, dacă nu este bine să vorbim de neputință , în orice caz de **oboseală intermitentă** pe care le vedește **Societatea Națiunilor** , torpilată în fiecare zi de actele acelor state , care văd în această instituție un obstacol în fața năzuințelor lor - toate aceste fapte și simptome ar trebui să trezească simțământul de răspundere al nostru, al tuturor.

„ **Edificiul tratatelor începe să se clatine și mișcările de revizuire** a acestor tratate au ieșit din faza curentelor de agitație de opinie și **s-au transformat în programe de înfăptuire oficială**. Opinia publică din **Italia** , astăzi, este pentru revizuirea tratatelor ; **Statele Unite** nu mai sunt contra ; în **Anglia**, pare că opinia publică este în căutarea unui prelj pentru a zice un da timid ; numai **Franța** rezistă eroic pe poziția tratatelor de pace. Nu mai vorbesc de declarațiile multora din șefii de guvern a acestor state , care nu ezită să proclame fățiș acțiunea pentru sfărâmarea sau înlocuirea tratatelor.

„**Care este situația noastră** în mijlocul acestor transformări și frământări ? Oricare ar fi convingerile noastre , cred că suntem cu toții de acord să constatăm că , **printre țările care sunt amenințate astăzi de revizuirea tratatelor , situația cea mai primejdioasă este a țării noastre ,**

pentru că suntem în fața unei **îndoite sau întreite amenințări**.

Inutil să mai stăruiesc asupra caracterului acestor amenințări .Suntem cu toții conștienți și de **gravitatea ei**, și de **caracterul ei iminent**, și atunci datoria noastră a tuturor este să ne întrebăm :**care sunt mijloacele de a face față amenințărilor zilei de mâine ?**

Cred că suntem cu toții de acord să spunem decât **două:**

întărirea armatei noastre și întărirea și menținerea alianțelor noastre .

Despre armată, va vorbi Duca, într-o ședință viitoare .

Despre alianțe, dorește să vorbească și el, deoarece vrea să dea în vileag încă un **rezultat negativ al politicii PNȚ , atît sub gov.Vaida , cât și a gov.Maniu.**

Menținerea și întărirea alianțelor , este trecută în toate Mesajele , de la Unire și până azi, constituind un **punct de program național , nu de program de partid.**

Această întărire nu se obține, însă, numai cu sporirea pecetiilor din josul tratatelor de pace, cu prilejul înnoirii lor ; nici cu prilejul diferitelor festivități oficiale care se produc periodic ;

”Menținerea și întărirea alianțelor noastre se face prin **trecerea alianțelor în sufletul popoarelor aliate. Să ne simțim aliați**, nu numai să fim aliați.

Atâta vreme cât textele alianțelor noastre nu trec din cancelariile ministerelor în conștiința maselor, atâta vreme aceste texte nu rămân decât texte moarte și alianțele rămân formale – o iluzie mai mult în vreme de pace și o tragică decepție în vreme de criză și de primejdie.”

Ce a făcut guvernul PNȚ , în această direcție ? Opinia publică are intuiția că **ultimile greșeli ale gov.Vaida și politica în zig-zag dusă de acest guvern...**

- **Grig.Gafencu** : Îmi dați voie să vă întreb ?

- **Tătărescu** : Cel puțin să mă fi lăsat să termin fraza !

- **Gafencu** : Până în ultima zi a guvernului Vaida-Voevod, **alianța și acțiunea comună a aliaților noștri au fost desăvârșite**.Sunt convins că guvernul actual – dacă dvs. faceți aluzie la o aparentă slăbire care are loc azi – prin foarte puțină abilitate va reuși să întărească aceste alianțe.Țin însă să stabilesc aci că **alianțele noastre le-am moștenit noi de la guvernul trecut** , mai ales în **chestiunea pactului rusesc, au lăsat foarte mult de dorit.**

A fost nevoie de toate străduințele noastre ca să închegăm din nou , în ultimele clipe ale negocierilor cu Rusia, la Geneva, o alianță desăvârșită între noi și aliații noștri. Aliații noștri, atât **Franța cât și Polonia**, au luptat într-un spirit de **perfectă solidaritate cu noi, apărând cauza românească, tezele și formulele românești.**

De aceea, **atacul pe care l-ați adus d-voastră guvernului Vaida**, că a slăbit spiritul sau acțiunea comună a aliaților noștri , este, cred, **profund greșit .**

- **Tătărescu** : Eu mă refer la cu totul altceva .Căci, dle Gafencu, puțin importă schimbul de note diplomatice și de scrisori, în care expresiunile se drămuiesc în doze farmaceutice cu subînțelesuri și adausuri misterioase. Puțin importă pasele diplomatice între cancelariile diferitelor ministere. Ceea ce importă în asemenea chestiuni , este ceea ce se cristalizează în sufletul maselor.Și orice ași zice, de câtăva vreme, în sufletul maselor noastre **s-a furisat gândul otrăvit că alianța noastră cu Polonia a început să se clatine** ; că în curând vom aduna de pe jos cioburile acestei alianțe și **cu această năruire va începe izolarea noastră.**

- **Octavian Goga** : „**Nu este tocmai așa !**”

- **Grig.Gafencu** : „ Am convingerea că **această temă este greșită** și că **d. ministru de externe va vorbi de aceasta mâine**”

- **Tătărescu** : **Această concluziune** este cu atât mai ușor acceptată și este oarecum pregătită de **atmosfera întregă de decepțiuni și de nenorociri**, create în jurul tuturor problemelor noastre vitale, de **greșelile ultimilor conducători ai țării.**

Trebuie să fim de acord că **trăim o atmosferă de înfrângere generală**, o atmosferă în care **vedem posibile toate catastrofele**,

o atmosferă în care **eleanul poporului pare că este sfărâmat**, iar **energiile obosite nu pot sau nu vor să mai reacționeze.**

Într-o asemenea atmosferă s-a cristalizat gândul acesta al poporului nostru, că **în bătălia diplomatică** , care a început încă de pe vremea guvernului Iorga-Aargetoianu și care se isprăvește astăzi sub egida guvernului Maniu ,

noi nu ne-am atins nici unul din țelurile noastre diplomatice ,

pe când Sovietele au realizat toate țelurile lor. Iată ce este în sufletul poporului nostru.

Dlor deputați, cu **această criză de neîncredere în puterea alianțelor noastre** ,

și **nu criza de alianță** - și de aceea mulțumesc dlui Gafencu că mi-a dat prilejul să rectific dacă

am făcut o inadvertență , să precizez dacă nu am fost înțeles - prin urmare, cu prilejul acesta

trebuie să constatăm că **cu această criză de neîncredere în alianțele noastre** ,

se închide ciclul unei întregi politici , inaugurate de d.luliu Maniu

încă de acum patru ani .

[-----]

Gh.Tătărescu / 22 nov.'33

6.) **CR Mircea (UGIR) : anomalii în comerțul exterior , Senat, 22 nov.'32**

(DS, MO 3, șed. din 22 nov.'32, p.25)

Vorbește în numele UGIR .

După război, **România "țară eminentamente agricolă "** , **și-a pierdut treptat vechii clienți externi** , **statele industriale hotărând să-și satisfacă nevoile cu producția agricolă proprie.**

Relevând concepțiile ce se vehiculau în epocă, privind interdependența economică între state , el semnala **sugestiile ce veneau , în acest senz , de la Geneva :**

" De acolo ni se spune : **viața economică a Europei este atât de dezordonată** ,

încât **este nevoie să punem ordine** , și pentru ca să punem ordine în viața europeană,

este nevoie ca **dvs , care ați fost înainte de război țară agricolă, să rămâneți țară**

agricolă , iar noi, care am fost înainte de război țară industrială ,

avem dreptul să fim țară și agricolă și industrială "

Sugestiile de acest fel, ce parveneau de la Geneva, **era contradictorii și derutante.**

" **Înainte** vreme, domnii mei, **Europa se obișnuise să spună :**

bine, dar **oamenii aceia din Orient, oamenii aceia din Balcani, nu se mai astâmpără odată ; din cauza lor avem dezordine în Europa.**

Eu vă mărturisesc , domnii mei, că **am început să mă întreb : că din cauza acestei dezordini**

de la ele, noi am ajuns în halul în care suntem astăzi "

Venise vremea - spunea el - ca românii , după ce au ascultat și chiar au urmat îndrumările venite de la Geneva, **să se reculeagă și să se îndrume singuri .**

" După propriile noastre idei, după mintea noastră, pentru viața noastră [.....]

să avem mai multă încredere în viața noastră, în posibilitățile noastre de **producție**, în **inteligența** noastră și în **aptitudinile** noastre de a asimila toate meseriile ,

de a ne acomoda cu toate împrejurările și **numai prin noi înșine** vom putea să găsim asigurarea **viitorului vieții noastre economice** și, prin urmare , **a vieții noastre de stat "**

CRMircea UGIR / 22 nov.'33

7.) MG Orleanu ,anunț interpelare : pact româno-sovietic ? , Senat , 23 nov.'32

(DS, MO 3, șed. din 23 nov.'32, p. 27)

[**LD era în aceeași zi cu marea dezbatere din Cameră, unde Titulescu susținea marea să expozeu**]

Pactul este cerut de Franța. Comisarul sovietic spune că nu-l va iscăli decât dacă ... România nu va face caz de Basrabia.

Prezența noastră s-ar reduce la a iscăli ce vor sovieticii !

- Asemenea Pact nu slăbește pozițiile noastre asupra Basarabiei ?
- Va recunoaște vreodată, Rusia , posesia noastră asupra Basarabiei ?
- Nu este pentru noi umilitor iscălirea unui atare Pact ?

MGOOrleanu / 23 nov..'32

8.)Ședința dedicată Pactului de neagresiune cu URSS ,Cameră , 23 nov.'32

8a) Titulescu, ministrul Afacerilor Străine – răspunde interpelării lui **Gh.Brătianu**.

8b) Gh.Brătianu, Oct.Goga, IGDuca, ACCuza, N.Lupu, C.Z.Codreanu - replici la discurs.

(DAD, MO 6, șed. din 23 nov.'32, p. 42 – 48)

[**LD: Discursul lui Titulescu este un discurs emblematic pentru pentru stilul lui oratoric și diplomatic.Consistent, meticolos, argumentat, gradat ca efect urmărit.**

Raportat la momentul când îl rostește - 1932 - este convingător .

Produs și exponent al mentalității , al spiritului pacifist promovat de Societatea Națiunilor ,

Titulescu este , fără îndoială, ceea ce se poate numi „ omul Genevei „

Raportat la evoluțiile ulterioare , este greu să –i pot accepta utopia, credința în tăria tratatelor , în speculațiile diplomatice rutiniere.

Aș putea spune că , providențial în primul deceniu postbelic, fatal steaua lui trebuia să apună...

Este ceea ce , însă, orgoliul lui l-a împiedicat să accepte !]

rev."Parlamentul românesc " / 29 nov.'32

▣ " Basrabia noastră "

▣ Pactul cu sovieticii

E multă vreme de când parlamentul nostru n-a mai avut prilejul de a trezi ecouri ca acelea trezite de **intervențiunea d-lui Nicolae Titulescu** , ministrul Afacerilor Străine.

Cuvântul său a răsunat **3 zile de-a rândul** , strălucit și biruitor, în Adunarea deputaților și Senat , operând același farmec de elocvență căreia nu-i rezistă nici o adversitate.

DI.Iorga , el însăși un mare orator, **a fost învins în Senat** , după ce impresionase cu mijloace care nu-i sunt proprii decât la supărare.

Și a fost învins fără violență , cu simple flori de ironie , magnific deitate.

Dar pe noi nu **ne interesează** , în afară de arta oratorică și de dreptatea unei cauze românești, decât **partea obiectivă a dezbaterilor** din cele trei zile,

mari din punctul nostru de vedere , ale săptămânii abia încheiate .

Și, trecând peste **ciudatul conflict dintre cei doi mari oratori**, care și-au încrucișat în maturul

corp cuvintele ascuțite și tăioase, fiind totuși de aceeași părere în ce privește interesele țării ,
vom examina problema în sine .

Aproape unanimitatea bărbaților noștri politici , cu rol mai de seamă în viața publică,
au fost de acord că nu putem refuza o înțelegere directă cu Rusia , și chiar o apropiere ,
mai cu seamă , **îndemnați fiind la aceasta , de către aliații noștri, Franța și Polonia.**

Iarăși **de acord s-au aflat fruntașii țării**, în ce privește **intangibilitatea tratatelor care garantează fruntariile României.**

[-----rezumă discursul lui Titulescu-----]

Aplauzele și ovațiunile unanime care au aprobat declarațiunile ministrului nostru de externe,
atât în Cameră cât și în Senat , au arătat că **noi românii , oricât am fi de desbinați în politica internă**, atunci câns este vorba de **politica externă, știm să facem zid la fruntariile țării.**

[----- rezumă în câte o frază celelate discursuri -----]

- **Gh.Brătianu** (care a provocat lămuririle lui Titulescu) : "**chestiunea graniței noastre de răsărit nu este numai o chestiune de ordin național.**Ea este **una de interes european** , pentru că această **graniță de la Nistru** nu acoperă numai teritoriul României Mari .
Ea **acoperă libertatea Dunării și libertatea Strâmtoarelor "**

- **Octavian Goga** : "**Nu se poate încheia un pact de neagresiune între Rusia și noi , câtă vreme mai este atinsă de umbra Basarabiei "**

- **IGDuca** : "**Sunt partizanul hotărât al unui Pact de neagresiune cu Rusia sovietică dar cu condiția sinqua non** ca acest pact să fie astfel redactat încât să nu poată întru nimic, nu zic numai printr-un cuvânt, dar măcar printr-o virgulă, să slăbească poziția pe care o avem azi pe baza Pactului Kellogg , precum și a drepturilor imprescriptibile ale României asupra teritoriului ei "

- **dr.Lupu** : " ... **toate popoarele și puterile mari ale lumii ne-au recunoscut dreptul sfânt, istoric , al nostru asupra Basarabiei** , pentru care să știe toți că vom pieri cu toții decât s-o lăsăm să piară"

- **ACCuza , singur, a exprimat neîncredere în aliați** , afirmând că Franța are interes să se servească de noi . **Citează pe Alexandru cel Bun** care a spus odinioară : **Moldova nu are altă apărare , decât pe Dumnezeu și sabia.**
" dacă suntem aliați cu Franța, **de ce nu avem nici o relație economică cu ea , și are ea în schimb cu Rusia ? "**

- **Corneliu Zelea Codreanu** , în numele tineretului naționalist-creștin , a declarat că **tinerile generații vor încheia ele tratate și pacturi , nu cu cerneală , pe hârtie , ci cu vârfuri de baionetă .**

- **Prof.Iorga** : apărând acțiunea guvernului prezidat de d-sa, după ce a atăcat cu supărare pe d.Titulescu, " Noi apărăm Basarabia până la ultima picătură de sânge și aceasta este hotărârea întregului popor." (rev.Parlam.rom.)

[**LD : și acum să vedem cât de solidă a fost această solidaritate !**]

a) Titulescu / 23 nov.'32

(DAD, MO 6, 23 nov.'32, p. 42 -56)

▣ Mărturisire

▣ Autolaudatio

"Dle președinte, dlor deputați, **interpelarea d-lui Gh.Brătianu** îmi dă prilejul să aduc Camerei **lămuriri complete** într-o chestiune care a preocupat adânc opinia noastră publică ; dar îmi mai dă prilejul **să justific o acțiune de Stat .**

Din capul locului **țin să distrug o legendă și anume aceea că în acțiunea ce am de dus,** aș fi fost inspirat de **un sentiment de ostilitate împotriva unui acord cu URSS.**

Îndrăsnesc să afirm că **nu este nici un român mai pătruns decât mine de necesitatea** pentru țara noastră **a unor bune raporturi de vecinătate cu marea republică de la răsărit**

și nu este nimeni mai dornic decât mine **de a putea relua** , cu respectul intereselor noastre legitime , **raporturi normale** spre propășirea și beneficiul ambelor noastre state ,,

(**aplaude unanime**)

De aceea țin să declar că **nici unul din cuvintele** pe care le voi rosti aici , nu ar fi interpretat **nici în mod explicit , nici în mod implicit , ca o critică la adresa guvernului sovietic.** Dar, **oricât de mare ar fi dorința de prietenie** , ea **nu poate să întunece judecata omului de stat** cu privire la **exigențele imperioase ale țării** , pe care are sarcina să le ocrotească. Țin să mai declar Camerei că în expunerea ce o voi face , **voi fi de o obiectivitate desăvârșită.** **Când un om** este de aproape **16 ani ,sub diferite ipostaze, ministru în serviciul țării sale,** când un om a avut bucuria sufletească , fără margini, **să iscălească Tratatul de la Trianon,** care consacră pentru totdeauna a Ardealului cu Patria mamă (**aplauze**) când de la data aceasta până astăzi acest om a avut prilejul **să reprezinte țara lui în toate conferințele internaționale, sub toate guvernele române,** fără nici o excepție, cred că veți realiza ușor pentru ce , pentru acest om, **este o adevărată imposibilitate morală ca să coboare discuțiunea** unei chestiuni în care sunt implicate marile interese ale neamului până **la nivelul unei discuțiuni cu caracter personal.**

- **Pompiliu Ioanițescu** : Foarte bine !

- **Titulescu** : **Politica externă** a unei țări nu se face nici cu improvizatii , nici cu prezumții. Și , din moment ce Parlamentul și opinia publică românească sunt dornice să afle lămuriri complete asupra unei chestiuni capitale de politică externă , **datoria mea de ministru este să aduc aici fapte precise și documente și să nu mă las ispitit** , oricare ar fi rolul ingrăt care, astfel, îmi revine , **de formulele înflăcărâte , care pot să emoționeze , dar care niciodată nu luminează.**

Titulescu / nov.'32

▣ **Tratatul cu URSS**

Sub precedenta guvernare [**Vaida**] , vă reamintiți, **România a acceptat negociațiuni directe** cu Sovietele, **pentru încheierea unui pact de neagresiune.**

Uzanța internațională cerând ca o procedură începută să nu fie întreruptă,

am declarat din primul ceas , de când am conducerea Departamentului de Afaceri Străine, **că voi continua aceste negocieri.**

Problema de căpetenie era însă pentru mine și pentru guvernul din care fac parte , **să stabilim exact care este textul pactului de neagresiune,** , pe care România îl poate accepta, **fără să compromită marile interese de stat.**

În acest scop, la 29 oct. un consiliul de miniștri s-a întrunit și a acceptat , în unanimitate , referatul pe care am avut onoarea să i-l supun.

Desprind ideea de bază a acestui referat : **România dorește sincer un pact de neagresiune cu Sovietele , dar cu respectul intereselor ei legitime.**

Aceasta înseamnă că, **dacă** România va accepta bucuros un pact,

care să-i facă **situația mai bună decât cea creată de pactul Briand-Kellogg,**

dacă România acceptă să semneze chiar un pact,

care să fie **numai echivalentul pactului Briand-Kellogg,**

România nu poate să accepte pentru nici o considerație un pact

care i-ar face situațiunea mai rea decât aceea pe care o are azi față de Soviete

în virtutea **pactului Briand –Kellogg.**

[**Pactul Briand - Kellogg**]

„În adevăr , în virtutea **pactului Briand-Kellogg,** semnat la Paris la 27 august 1928

și pus în vigoare cu anticipație prin **protocolul de la Moscova ,**

semnat direct de către Soviete și noi , la 9 februarie 1929, se stipulează două lucruri :

Prin **art. 1** , părțile contractate **renunță pentru întotdeauna la războiu,**

ca instrument de politică națională , iar prin **art.2** , care este articolul esențial,

care este piatra unghiulară a întregii convențiuni , se stipulează că părțile contractante

se angajează tot pentru totdeauna a nu recurge decât la mijloace pacifice

pentru a regula diferendele, care ar putea surveni între ele, oricare le-ar fi natura sau origina.

[**Critica Pactului de neagresiune**]

[**LD: este umilitor pentru mine , dar pur și simplu nu înțeleg !**

Și pacifismul lui Titulescu... să fi fost atât de profund sau este o simplă speculație , care vădește lipsa de realism a lui ! ? De ce nu mă convinge ?!]

” Să trecem acum la **pactul care urma să fie încheiat** între Soviete și noi.

În preambulul acestui pact – și lucru esențial – se stipulează că **noua convenție se încheie cu scop de a completa pactul Briand- Kellogg.**

La lumina acestor cuvinte, la lumina acestui **țel limpede exprimat**,

trebuie examinate toate dispozițiile pactului de neagresiune care ni se oferă.

Cum se completează pactul Briand-Kellogg prin noua convenție ?

În art.1 din noua convenție se stipulează că **fiecare din înaltele părți contractante**, constatând că **au renunțat la război** ca instrument de politică națională,

se angajează a nu se deda una împotriva alteia,

la acte de agresiune sau la acte de violență.

Se angajează, domnii mei, ca și când nu am fi angajați.

Cum ? Angajamentul acesta **privește numai viitorul ?**

Cum ? România și Rusia **ar fi ele libere astăzi să se dedea**, una împotriva alteia,

la acte de violență și de agresiune, fără călcarea unui instrument internațional deja semnat și în plină vigoare ? Aceasta este chestiunea.

Și atunci, **departe de a completa pactul Briand –Kellogg**, pe care îl avem,

noul pact de neagresiune nu face altceva decât să **suprime articolul lui esențial -articolul 2 -**

care împiedică națiunile să recurgă la alte mijloace decât la mijloacele pacifice ,

pentru a rezolva diferendele care ar putea interveni între ele.

Dacă, cu adevărat, pactul Kellogg nu ar fi înlăturat deja violența și agresiunea,

atunci **înțelesul lui s-ar reduce la acest lucru ridicol :**

popoarele lumii sunt libere și de azi înainte să facă războiul ,

sub simpla condițiune, să nu și-l declare în scris !

O asemenea concluziune este de neacceptat, pentru că este greu de conceput ca

atâtea popoare ale lumii să se fi strâns , acum patru ani, cu atâta solemnitate,

la simplul scop de a interzice războiul numai sub forma de note scrise !

Totuși, domnii mei - și lucrul este esențial – o atare interpretare s-a dat pactului Kellogg

într-un conflict recent. **[LD ?!]** Și este **esențial pentru țara noastră ca să nu adere la o**

asemenea interpretare, tocmai în ceasul în care Societatea Națiunilor,

în unanimitate, a afirmat-o .

„Dar dacă art.1 pare deja straniu, **cu atât mai de neînțeles , cu atât mai periculos,**

cu cât îl apropiem de art.5 , care stipulează că **prezentul tractat nu va avea decât o durată**

de 3 ani, și nu va putea fi prelungit decât cu 2 ani .

Cu alte cuvinte, **termenul maxim pentru care agresiunea și violența sunt interzise prin noua convențiune , este un termen de 5 ani.**

Și atunci întreb : **dacă este așa, după cinci ani , România și Rusia se pot deda**, una împotriva

alteia , la acte de violență și de agresiune, dat fiind că instrumentul diplomatic ,

destinat să le interzică , a încetat de a mai fi în ființă ?

Și atunci , **Sovietele s-ar putea considera autorizate să ocupe teritorii românești prin violență și**

agresiune , sub simpla condițiune să nu ne declare în scris războiul ? [!!!!]

În zadar s-ar invoca împotriva unei atari concluziuni un pasagiu din noul tratat , în care să spună că dispozițiile pactului Briand-Kellogg nu vor putea fi interpretate nici în sens de stingere , nici în sens de restricție , prin noua convențiune.

Stuația de drept internațional , astfel creată , rezultă numai din citirea întregului document.

Dacă România a considerat că, pentru a înlătura violența și agresiunea ,

este necesară o nouă convențiune pentru a completa pactul Kellogg, reiese limpede că,

pentru România, **violența și agresiunea nu sunt cuprinse în pactul Kellogg.**

Și atunci aceea ce stipulațiile **noului tratat** nu pot modifica tratatul Kellogg,

este un pact Kellogg sărăcit , golit, așa cum înțelegem noi prin propria noastră interpretare

scrisă, adică un pact Kellogg sărăcit și golit ,

care nu cuprinde interzicerea de a recurge la agresiune și la violență.

- **Gr.Gafencu** : Dle ministru, îmi dați voie **o întrebare**, pentru a mă lămuri,

nu pentru a vă întrerupe.

Poate astăzi Rusia , conform pactului Kellogg , să ne atace prin violență ?

Pactul Kellogg de astăzi este așa cum îl interpretați dvs. ,

cum l-a interpretat Societatea Națiunilor, în ce privește raporturile noastre cu Rusia, **sau este așa cum îl interpretează Rusia**, care nu face parte din Societatea Națiunilor, **și căreia nu i se poate opune interpretarea Societății Națiunilor ?**

V-am pus această întrebare, **fiindcă trebuie să ținem seamă**, în raporturile noastre cu Rusia, **de interpretarea rusească. [!!!]**

Dle ministru, **cine ne-ar ajuta pe noi să impunem Rusiei interpretarea Societății Națiunilor ?**

Aliații noștri, Polonia și Franța ?

Dar Franța și Rusia, dle ministru, au iscălit textul acesta pe care dvs îl condamnați și pe care dvs.l-ați respins ;

Franța și Polonia au dovedit prin aceasta că acceptă interpretarea rusească, care, după dvs, goleşte de substrat pactul Kellogg.

Deci, pentru a nu rămânea peste 5 ani, pe baza unui pact Kellogg slăbit, noi rămânem numaidecât pe baza unui pact Kellogg față de Rusia tot atât de slab.

Mă tem, dle ministru, **să nu facem socoteala lui Păcală :**

de frica de apă **să ne aruncăm în mare.** (**aplauze pe unele bănci ale majorității**)

- **Octavian Goga** : **Dle Gafencu, dacă dvs.credeți că Rusia nu-și va respecta semnătura** de pe pactul Kellogg, ce vă face să credeți că o va respecta pe noul pact ?

- **Titulescu**: eu sunt aici ca să lămuresc Camera și cred că astăzi **am dreptul să mă ascultați dvs.pe mine, iar nu obligația să vă ascult eu pe dvs. în discursurile pe care le faceți...**De aceea, **nu am să-mi stric ordinea** în care mi-am seriat argumentele, **din cauza unei întrebări care**, pentru mine, **nu-și are rostul aici.**

Domnii mei, apropierea pozițiilor noului pact, unele de altele, duce la concluzii atât de stranii, încât **Consiliul de miniștri a considerat** că, probabil,

ne găsim numai în prezența unei erori de redacțiune, care poate fi ușor corectată.

Și, în unanimitate, Consiliul de Miniștri **a decis că în negociațiunile** cari vor urma, să susținem că **articolul 1 trebuie supus unei ușoare modificări :**

În loc de „ se angajează ” **să se pună : „ să constate ”**, așa încât art.1 să constate că părțile contractante **au renunțat și la război, și la agresiune, și la violență.**

Cred că acest lucru nu este exagerat, cu atât mai mult, cu cât interpretarea pe care o dăm noi pctului Kellogg este aceea pe care o dau 55 de state ale lumii !

O a doua modificare de text a cerut-o Consiliul de Miniștri **cu privire la art.4.**

În art.4, din tratatul polono-sovietic, se stipulează că toate angajamentele Poloniei din trecut sunt confome cu noul tratat.

În art.4 din **proiectul de pact româno-sovietic, mai există un adaos, care nu există în tratatul polonez[...]** România își asumă obligațiunea de a nu lua, pe viitor, angajamente care să fie în contradicție cu spiritul noului tratat de neagresiune.

Pentru că ni se invocă mereu precedentul polonez, întreb: pentru ce nu ni se dă satisfacție pe această chestiune, și **n-am putut să obținem textul polonez ?**

Mărturisesc, dlor deputați, că lungă vreme n-am înțeles de ce. **Azi o știu și fiindcă nu pot spune,** din nefericire, **tot ce știu**, mă voi mărgini să spun că **redacțiunea, așa cum ne-a fost dată nouă, în afară de multe alte riscuri, tinde să facă imposibile anumite ratificări, care interesează România.**

De aceea, **Consiliul de Miniștri, în unanimitate, a cerut ca art.4 să fie modificat în redacțiune, în sensul textului polonez.** La aceste două modificări s-a oprit Consiliul de Miniștri.

Este însă interesant să cunoașteți și alte deosebiri de text, ca **să vedeți regimul special la care suntem supuși.**

De pildă, în art.2, din tratatul polono-sovietic, se stipulează că, în cazul în care una din părțile contractante este victimă unei agresiuni din partea unui stat terț, cealaltă parte contractantă are numai obligațiunea de a nu-i da ajutor și asistență.

În art.2 din proiectul oferit României, România **trebuie să-și asume obligațiunea de neutralitate, adică o obligațiune mult mai largă decât aceea de a nu da ajutor și asistență agresorului.**

Denunțarea tratatului polono-sovietic nu se poate face decât în cazul că una din părțile contractante se dedă la o agresiune.

În textul românesc, denunțarea este permisă pentru un simplu act de violență, și aceasta fără nici un preaviz prealabil.

Cu alte cuvinte, **pentru o simplă manifestare a opiniei publice** ; pentru un **incident de frontieră**, alta decât cea din răsărit, **Sovietele își rezervă dreptul de a denunța tratatul**, chiar înainte de 3 și de cei 5 ani, **fără aviz prealabil**.

Totuși, Consiliul de Miniștri, pentru a arăta spiritul său de conciliațiune, nu a cerut modificarea acestui text. Dar **cu atât mai mult apare importanța modificărilor de la art.1 și 4**, pentru că, dacă este vorba **să semnăm cu Sovietele un instrument atât de fragil, încât poate să dispară în orice clipă**, cel puțin **să fim siguri că recădem într-un pact Kellogg, cu înțelesul lui întreg, iar nu într-un pact Kellogg mutilat prin propria interpretare a României**.

În afară de aceste două modificări de text, **Consiliul de Miniștri a menținut Protocolul de semnătură**, așa cum a fost redactat de d. președinte Iuliu Maniu, sub precedenta guvernare. Iată fraza esențială a acestui Protocol:

<Prezentul tratat va fi interpretat în acest sens că, nici un diferend, de orice natură ar fi, nu va putea restrânge angajamentul de neagresiune și nu va putea procura uneia sau alteia dintre părțile contractante un motiv pentru a se deda, în oricare parte ar fi, la acte cari să fie contrarii obligațiunii de neagresiune, impusă de prezentul tratat.>

<În alte părți contractante, convin de asemenea că prezentul tratat nu vizează decât asigurarea păcii existente, prin obligațiunea reciprocă de neagresiune și nu va putea fi interpretată în alt sens.>

”În acest Protocol de semnătură, guvernul sovietic de pe vremea guvernului

Vaida – Voevod, **cerea cu insistență introducerea cuvântului „existent” sau „prezent”**, astfel încât acest protocol să cuprindă

o recunoaștere din partea României a unor diferende existente sau prezente.

Înțeleg rezistența la **o asemenea aserțiune**, dat fiind că, atunci **când un stat recunoaște că are diferende existente, recunoaște implicit și obligațiunea de a le da o soluție**.

Faptul că diferendele nu sunt precizate, nu schimbă cu nimic situațiunea, pentru că un prim arbitraj va avea să stabilească, în caz de contestare, asupra cuprinsului noțiunii de diferend existent, lista tuturor diferendelor existente și prezente, și, apoi, obligațiunea de a le da o soluțiune își urmează cursul ei firesc.

De aceea d-lor, în ziua de **29 octombrie, Consiliul de Miniștri s-a mărginit a menține Protocolul de semnătură**, așa cum a fost redactat de d. Iuliu Maniu, sub guvernul d-lui Vaida-Voevod, și a cerut în plus două modificări de redacțiune: un cuvânt la art.1 și textul polonez la art.4. Atât și nimic mai mult.

În ziua de **30 octombrie**, ministrul Franței vine pentru a-mi face **comunicarea următoare**:

< Re prezentantul Sovietelor din Paris, a rugat Ministerul Afacerilor Străine Francez să se informeze care sunt intențiunile guvernului român, cu privire la continuarea negociațiunilor.

În ceea ce-l privește, **re prezentantul Sovietelor a declarat** Ministerului de Afaceri Străine Francez, că el **persistă în cererea sa de a se introduce în Protocolul de semnătură expresiunea “diferende existente sau diferende prezente sau viitoare”** și **că el consideră textul acceptat de d. Cădere definitiv** astfel că **nu primește nici o discuțiune asupra lui.** >

D-nii mei, am răspuns imediat, la **1 noiembrie**, printr-o **lungă notă scrisă**, în care, după ce mulțumeam Franței pentru intervențiunea ei, după ce arătam care era punctul de vedere al guvernului român, după ce o rugam să insiste pe lângă reprezentantul Sovietelor de a se introduce cuvântul „existente”, în **Protocolul de semnătură**, să renunțe la vechea lui pretențiune arătam guvernului francez surprinderea mea, că reprezentantul Sovietelor să fi putut spune că consideră definitiv și imposibil de a mai putea fi discutat textul acceptat de d. Cădere, pentru cuvântul foarte simplu că în plinele puteri ale d-lui Cădere, sta scris că el are dreptul să negocieze și să semneze „ad referendum”. Or d. Cădere nu a semnat absolut nici un act cu Sovietele.

La **4 noiembrie**, ministrul Franței îmi aduce răspunsul guvernului francez:

< La 3 noiembrie, Ministerul Afacerilor Străine Francez a declarat reprezentantului

Sovietelor că noul guvern român are dorința sinceră de a încheia cu Sovietele un pact de neagresiune și că este **dispus să trimeată negociatori**.
Ministerul Afacerilor Străine Francez adaugă că **guvernul român nu consideră textul acceptat de d.Cădere ca definitiv**, deoarece negociatorii români nu erau autorizați să desemneze decât “ad referendum” și că, de altfel, domnul Cădere nu a semnat nici un document. Ministerul Afacerilor Străine Francez a precizat că **guvernul român nu ar putea semna decât un pact care să fie cel puțin echivalent pactului Kellogg**,

că el dorește să aducă modificări articolelor 1 și 4, și că, în ce privește Protocolul final, **guvernul român nu poate admite nici expresiunea de “diferende existente” și nici de “diferende prezente sau viitoare.”**

Ministerul Afacerilor Străine Francez a atras atenția reprezentanților sovietici asupra buneivoinței guvernului român, care este **gata să mențină pe d.Cădere ca negociator**, și că guvernul român a reînnoit manifestările **dorinței lui de a ajunge la un pact de neagresiune** [...] considerând că **este de dorit ca o ultimă efortare de conciliațiune să permită fixarea definitivă a pozițiunii celor două țări**, și că această ultimă efortare nu poate rezulta decât dintr-o **luare de contact** între delegații respectivi, **insistat ca negocierile să reînceapă**, în afară de textul dorit de Soviete și de cuvântul „existent” .

Reprezentantul sovietic a declarat Ministerului Afacerilor Străine Francez, că **răspunsul României va fi trimis la Moscova**, și că, îndată ce va primi instrucțiuni, **va aduce la cunoștință punctul de vedere al guvernului sovietic** .

El a ținut să adauge că **un acord a fost realizat cu d.Cădere**, cu excepția unui singur cuvânt „diferendele existente” >

La 10 noiembrie, ministrul francez îmi comunică **răspunsul definitiv al sovietelor : guvernul sovietic ar accepta eventual ca un negociator rus să se întrunească cu un negociator român**, dar **cu condiția ca guvernul român să accepte expresiunea „diferende existente” sau „diferende prezente sau viitoare”** și ca nici o discuțiune nouă să nu fie deschisă pe textul așa cum a fost convenit între d.Litvinov și d. Cădere.

Reprezentantul sovietic a adăugat că, pentru a arăta buna lui voință, **este gata să lase guvernului român timp de 3 luni**, cu începere de la semnarea pactului francez,

facultatea de a semna un pact de neagresiune, **în termenii asupra cărora dnii Litvinov și Cădere s-a pus de acord**, inclusiv **Protocolul final**, cum a fost propus de d.Cădere .

Titulescu / 23 nov.'32

▣ Concluzie

Care este, deci, dlor, situația ?

Cererea pe care guvernul precedent n-a comunicat Sovietelor că o acceptă, este formulată și astăzi, și o respingem și noi.

(**aplauze prelungite și îndelung repetate la majoritate**)

În ce privește negociațiunile directe, care urmau să continue,

aceste negociațiuni directe nu pot să aibă loc, pentru că

Sovietele nu ne convoacă decât pentru a semna un text așa cum le convine lor.

Dar, cum guvernul român nu poate să renunțe la dreptul de control și deciziune pe care îl implică mandatul „ad referendum”, al d.lui Cădere,

cum guvernul român nu poate să accepte introducerea în Protocolul de semnătură a expresiei **diferende existente” sau „diferende prezente sau viitoare”**,

Guvernul român, spre marele său regret, **constată că oferta lui de a negocia a fost respinsă de Soviete**, și neavând nici un răspuns, situația astfel creată, **se menține pe tărâmul pactului Briand –Kellogg** .(**aplauze la majoritate**)

Titulescu /

▣ Lămurirea pozițiilor

Și atunci, întrebarea care se pune este simplă :

/ Este un român , care să vrea să subsistue un pact de neagresiune existent, care este perpetuu și care nu implică o recunoaștere de litigiu , un pact care să nu dureze cel mult decât 5 ani și care să implice din partea noastră recunoașterea unor anumite diferende ?

Dacă da, să o spună cine o crede , imediat și lămurit, pentru a tăia orice echivoc. Dorința aceasta este foarte ușor de obținut.

/ Voeste însă țara ca să nu înlocuiască pactul existent cu unul nou , care nu face altceva decât să limiteze în timp obligațiunea de neagresiune și să aducă sîmînța de proces , care sfârșește prin a otrăvi chiar relațiunile cele mai calme, și care deci este cu atât mai mult un obstacol pentru crearea lor, acolo unde ele nu există, încă ;

atunci , toți românii, fără deosebire de partid, să se alătore de noi, și să răspundă cu calm , fără resentimente și cu demnitate : acest lucru nu-l voim !

Ne menținem pe formula instrumentului Briand –Kellogg , pe care îl avem și care este în vigoare . (**aplauze pe băncile majorității**)

Titulescu / nov.'32

▣ **Pactul Briand –Kellogg**

▣ **Pactul Societății Națiunilor**

▣ **Protocolul de la Moscova**

Dlor, pentru o dreaptă judecată a situației, trebuie să știți că nu este vorba decât de **un pact de neagresiune**, atât și nimic mai mult, adică de **un angajament în scris , de a nu recurge la forță pentru a rezolvi litigiile** , de orice natură ar fi.

Nu numai că **România posedă acest instrument**, nu numai că acest instrument **poartă numele a doi oameni celebri** ; nu numai că el poartă **semnătura tuturor națiunilor lumii** ; dar **pactul Briand-Kellogg , împreună cu Pactul Societății Nașiunilor ,** constituie astăzi **bazele fundamentale ale vieții internaționale .**

Pactul Briand- Kellogg este un instrument extensibil la infinit , în sensul păcii , și susceptibil de a primi în viitor , cum a primit și în trecut, garanțiile necesare pentru a menține pacea , în măsura în care un pact de neagresiune poate cu adevărat constitui un element de securitate. Într-adevăr, prin **rezoluția ei din februarie 1932, Adunarea Societății Națiunilor** , în unanimitate , proclamă nule cu anticipație orice situațiuni și orice tratate obținute prin mijloace contrarii pactului Societății Națiunilor sau Pactului Briand –Kellogg.

Secretarul de stat american, d.Stimson, prin declarațiunea sa recentă, caracterizează obligațiunile pactului Kellogg ca obligațiuni juridice , iar nu morale.

S-a adăugat apoi, că în caz de agresiune , **pactul Briand-Kellogg** împiedică starea de neutralitate pentru toți semnatarii lui.

Guvernul francez , prin vocea autorizată a dlui Herriot , pe baza acestor declarațiuni recente ale guvernului american, consideră că astăzi, **art.16 din Pactul Societății Națiunilor , referitor la sancțiuni** ar putea găsi aplicarea lui integrală , pentru că nu mai există teamă de conflicte între așa-zisele drepturi ale neutrilor și acțiunea decretată de Societatea Națiunilor pentru menținerea păcii.

Dar , dlor, mai mult, prin semnarea **Protocolului de la Moscova**, direct, între Soviete România și celelalte state limitrofe , **Pactul Briand –Kellog a căpătat** , după însăși aprecierea d-lui Litvinov, cu care de data aceasta sunt complet de acord,

valoarea unui adevărat pact regional de neagresiune.

Citește un extras din **expunerea lui Litvinov** , la 9 febr.1929, în prezența delegatului României, cu acest prilej : < Documentul pe care îl semnăm astăzi , este un **act internațional** , de esență specială ; s-ar putea spune că el este fără precedent în istorie.**Dispozițiunile pozitive , cuprinse în Pactul Briand -Kellog** , adoptate de țările noastre , iau o semnificare specială și și un sens particular care rezultă **din semnarea Protocolului**.[...] Când statele , care au luat deja , printr-un act internațional general, obligațiunea de a renunța la război ,

declară în mod solemn , **pecetluind această declarație**,
printr-**un nou act internațional** , că , fără să aștepte intrarea în vigoare
a acestor obligațiuni între toate națiunile lumii , ele **au decis să pună în vigoare**
această obligațiune imediat , cu privire **la un grup limitat de țări**,
ele iau față de aceste țări **o dublă obligațiune cu caracter pacific**.
Fiecare semnatar al Protocolului , în mod separat , **ia asupra lui** ,
înaintea lumii întregi, **obligațiunea de a păstra pacea**, pe un anume sector geografic,
și acțiunea noastră de astăzi, are cu atât mai mare importanță, cu cât erau mai mari
temerile inspirate odinioară de acest sector pentru cauza păcii . >

Titulescu / nov.'32

▣ De ce noi pacte de neagresiune ?

"Dar, dlor, se naște întrebarea în mod firesc, întrebarea : **dacă e așa , pentru ce statele baltice și aliații noștri , Franța și Polonia, au consimțit să iscălească un nou pact de neagresiune , din moment ce au Pactul Briand –Kellogg ?**

Răspunsul, domnii mei, e foarte ușor de dat . **Nu aceste state au simțit trebuința unui nou pact de neagresiune, ci Sovietele l-au cerut** ca un element dintr-o serie de instrumente de ordin comercial , menit să apropie aceste state între ele, din punct de vedere economic. **Nu este cazul României.**

Pe de altă parte, **toate aceste state au fruntariile lor necontestate** și , prin urmare , termenii în care ele **repetă obligațiunile deja asumate de a nu se deda la război, sau agresiune, au mult mai puțină importanță pentru ele**, decât pentru alții.

Polonia

Tratatul polonez , debută cu această frază : < Înaltele părți contractate recunosc că **tratatul de pace din 18 martie 1921** , constituie , ca și până azi, **baza relațiilor lor reciproce și angajamentele lor . >**

Acesta este **tratatul prin care Rusia Sovietică recunoaște granițele Poloniei**.

Iar tratatul polono-sovietic sfârșește prin această frază , cuprinsă într-un protocol Nr.2 , de semnatori : <**Semnând astăzi un pact de neagresiune** , ambele părți [...] după un schimb de vederi, exprimă convingerea că **nu există între ele vreo divergență esențială de opinii.**>

România

Un asemenea preambul și cu un asemenea final , guvernul român n-ar face nici o dificultate asupra formei în care să se încheie noul pact de neagresiune . (aplauze)

S-ar putea naște iar în mod firesc o altă întrebare :

pentru ce România a consimțit să intre ea în negociațiuni de acest fel ?

Și aici se poate da un răspuns. România este oricând gata să repete obligațiunile asumate prin pactul Briand-Kellogg, pentru că este un stat profund pacific.

Când, însă, cu prilejul repetării obligațiunilor asumate prin pactul Briand-Kellogg , ea constată că ceea ce i se oferă , este înrăutățirea situației de astăzi,

România refuză să accepte noul pact, de neagresiune

,pentru că dacă România este un stat profund pacific,

România – și aceasta trebuie să se știe de toți și pretutindeni –

este și un stat profund național. (aplauze prelungite, unanime)

Titulescu / nov.'32

▣ Impacientarea lui Titulescu

▣ Istoricul tratatelor.

[LD : doamne, ce o mai întoarce pe o parte și pe alta ! Ce mai despică firul în patru !
Ce orgoliu nemăsurat are pentru a-și adjudeca meritele clarviziunii lui !]

Bineînțeles că ar fi fost în interesul tuturor ca România să-și facă cât mai repede o opinie asupra superiorității , egalității sau inferiorității noului pact , față de pactul Briand-Kellogg, pentru ca astfel, opinia publică românească să nu fie rătăcită în interval , trecând prin faze de temere, unele tot așa de nejustificate ca și celelalte.

În ce mă privește, când pentru prima oară am aflat din izvor străin , despre hotărârea de a începe , sub guvernul d-lui Iorga , negociațiuni cu Sovietele, pentru un pact de neagresiune, nu am ezitat , deși nu eram întrebat, să comunic imediat părerea mea , guvernului țării mele. Iată telegrama pe care , la 12 dec.1931, am trimis-o guvernului Român, și în care relatam convorbirea mea cu un înalt personaj oficial străin, care mă pune pe mine, ca ministru român, la cunoștință , [!!!] , de ceea ce făcea țara mea într-un domeniu atât de important . Iată ce telegrafiam Ministerului de Externe :

< Cum eu nu cunosc nimic din actualele negocieri ale României , în această chestiune, m-am mărginit să întreb pe **interlocutorul meu** , cu titlu pur personal și informativ, ce ar adăuga un pact de neagresiune , peste obligațiunile pactului Briand-Kellogg ?

Interlocutorul meu a răspuns că **pactul de neagresiune va fi însoțit** de un tratat de conciliațiune , ceea ce constituie un pas înainte.

Am întrebat atunci : dar dacă în virtutea acestui tratat de conciliațiune, Sovietele vor discuta chestiuni cari pentru ele constituie litigii , iar pentru noi, nu ?

Interlocutorul meu a răspuns că nu avem decât **să excludem** , cu prilejul redactării tratatului , **chestiunile cari, pentru noi, nu constituie diferende.**

Și dacă Sovietele refuză ? am întrebat eu.

Interlocutorul meu a răspuns că **are asigurări că nu o vor face.**

Și dacă totuși, o vor face ? – am adăugat eu ..

Interlocutorul meu mi-a răspuns : atunci **nu aveți decât să nu semnați tratatul .>**

Și terminam această telegramă , prin următoarele cuvinte :

< În ceea ce mă privește, îmi veți permite să împărtășesc o îngrijorare : un tratat fără excluderea formală a chestiunilor pe cari , în concepțiunea lor, Sovietele le consideră ca litigioase , este un canal juridic pentru Soviete , de a ridica în viitor , și cu consimțământul nostru , aceste chestiuni.

Pe de altă parte ,o cerere de excludere formală a acestor chestiuni , refuzată de Soviete , mai ales dacă acordul cu Polonia ar fi fost semnat și lipsește numai ratificarea, este un nou prilej de contestare publică între Soviete și noi, ceea ce nu poate decât vătăma. [...] Eu am considerat însă o datorie s-o împărtășesc guvernului român.>

La această telegramă, nu am fost onorat cu nici un răspuns.

Titulescu / retro'31

▣ **Tratativele de la Riga.**

Bine înțeles, că România , decidând negociațiunile directe, trebuia să facă tot ce-i sta în putință pentru ca să ajungă la un rezultat favorabil intereselor țării. **Și ne-am dus la Riga.**

Este falș că la Riga s-ar fi acceptat de România texte care ne leagă astăzi.

Negociatorul nostru, **d.Sturdza, a aplicat cu multă inteligență și pricepere instrucțiunile guvernului român** și o spun aici , public, pentru a tăia scurt oricăreri critici nedrepte , derivând din necunoașterea faptelor.

Toate negociațiunile de la Riga, au fost suspendate de fapt **din cauza art.1**, și cum toate celelalte texte au fost redactate sub condițiunea acceptării art.1,

bineînțeles că **la Riga nu s-a acceptat nici un text** , cu atât mai mult cu cât și d.Sturdza , ca și d.Cădere , erau negociatori ad-referendum.

Titulescu / retro'ian.-febr.'32

▣ **Demisia lui Titulescu**

La sfârșitul lui ian.'32, la Geneva, el era delegat la Conferința dezarmării.

A aflat despre negociațiuni.” **Când am văzut că de fapt consecințele acestor negociațiuni am să le trag eu [???]** pentru că chestiunea rusească făcea parte din securitatea românească și securitatea este un element esențial al problemei dezarmării , **mi-am spus :**

dar până când voi purta pe umerii mei și pe scena internațională, răspunderea unor acțiuni ale căror consecințe se răsfrângeau asupra acțiunii mele de la Geneva, pentru care țara mea nici nu mă consultă și despre cari nu mă informează ?

Și atunci, în februarie 1932, am venit la București , și , în semn de protestare , pentru felul cum s-au dus aceste negociațiuni , în semn de protestare pentru felul în care s-au

rezolvat alte chestiuni, referitor la alte mari interese ale statului, și de care nu pot vorbi astăzi, dar care și ele îmi erau încredințate ca delegat al țării la Genva, **în semn de protestare contra unui obicei de a-mi pune mereu pe umeri poveri, fără să fiu niciodată informat din timp de acțiunea de stat a guvernului român, pe care pe urmă urmează însă să-l reprezint, mi-am înaintat demisia și din funcția de ministru de la Londra și din sarcina de delegat permanent al României, la Societatea Națiunilor. Aceasta în februarie 1932.**

Numai după insistențe mari și după asigurări formale,

am primit să reiau aceste sarcini în străinătate.

- **ACCuza** : Dar dacă nu primeai, ce era să fie ?
 - **N.Titulescu** : Dle Cuza, dacă aș fi Dumnezeu, v-aș spune.
 - **Pomp.Ioanițescu** : Poate mergea d.Cuza la Societatea Națiunilor (**ilaritate la majoritate**)
 - **ACCuza** : Primesc oricând.
 - **N.Titulescu** : În orice caz, d.Cuza odată acolo, ar fi negociat cu mult patriotism și cu multă inteligență, și poate că se transforma și într-un convertit al Ligii, dacă venea. (**mare ilaritate**)
- Titulescu / nov.'32**

▣ Intermedierea Franței și Poloniei.

▣ Continuarea tratatelor

Domnii mei, **din ianuarie anul trecut și până în septembrie anul acesta, România nu a mai avut negocieri directe cu Sovietele.**

Intervalul de timp n-a fost însă pierdut. El a fost întrebuințat pentru a se discuta cu Sovietele, prin intermediul prietenilor noștri francezi și polonezi, cu scopul de a se vedea dacă putem ajunge la un rezultat satisfăcător, pentru ca apoi o negociere oficială să fie reluată. Rezultatele acestor eforturi dintr-o parte și dintr-alta, se găsesc cuprinse în toate rapoartele mele, care au avut, toate, aprobarea guvernului lorga cât și aprobarea guvernului dlui Vaida-Voevod.

Citează din ultimul Raport înaintat lui Vaida, la 24 iulie 1932 :

După ce arăta că Sovietele nu vor să se înțeleagă, decât cu 3 condițiuni : recunoașterea de diferende existente ; acceptarea unor clauze care să facă imposibile unele rectificări ; slăbirea pactului Kellogg ... încheia raportul :

„ Directivele noastre în această chestiune trebuie să fie următoarele :

Întâi, un act folositor, de sigur, un act inutil, da, dar un act dăunător, nu.

al doilea, România nu poate fi considerată izolat față de Rusia, atât timp cât are pactul Briand –Kellogg, și îi dă toată însemnătatea lui, pact care o asociază în fața Rusiei, atâta timp cât are pactul Kellogg [.....]

Urma să continui aceste negocieri la 20 sept. la Geneva.

În urma călătoriei d-lui Beck la București, convorbirea aceasta fiind înlocuită cu convorbirea d-lui Patek la Moscova, și aceasta **nedând rezultatul dorit de România,**

guvernul Vaida –Voevod, primind cererea d-lui Litvinov de a negocia direct un pact de neagresiune, a răspuns acestei cereri, din dorința de a arăta o ultimă dovadă de bunăvoință aliaților noștri, și din dorința de a le arăta că nu noi ne desolidarizăm de ei.

- **G.D.Dimitriu** : De ce a plecat d.Vaida –Voevod de la guvern, atunci ?
- **Pomp.Ioanițescu** : Se știe că d.Dimitriu nu este diplomat, niciodată (ilaritate)
- **Titulescu** : Nici aliații nu s-au desolidarizat de noi. **Acțiunea solidară a Poloniei și Franței nu a lipsit din capul locului. [Citează din diverse telegrame diplomatice care propează această solidaritate – Vezi xerox, dacă vrei !]**

Cum poate fi vorba de lipsă de solidaritate când aliații noștri, au stat alături de noi, ne-au susținut în toate cererile, s-au luptat pentru ca România să obțină cel puțin echivalentul pactului Briand Kellogg ? Când Polonia nu semnează în aceste condiții decât din iulie 1932, și nu a ratificat până astăzi ; când Franța nu a semnat până astăzi, în așteptarea unui acord între Rusia și noi, care să ne satisfacă interesele ? [.....]

cred că apropierea Franței și Poloniei de Soviete, departe de a ne vătăma, ne servește ; căci cu cât Polonia și Franța se vor apropia de Soviete, cu atât interesele noastre vor fi mai bine ocrotite, până în ceasul în care vom putea și noi să încheiem un acord direct,

compatibil cu interesele țării. (aplauze la majoritate) De aceea, în fața acestei situații ,
am rugat guvernul francez să semneze tratatul cu Sovietele ...

- **ACCuza :** Dar dacă nu-l rugai, ce se întâmplă , dle ministru ?!

Titulescu / nov.'32

▣ Ultima propunere sovietică

- **Titulescu :** Dar Franța a vroit să se asigure că semnarea de către ea a unui pact cu Sovietele , va fi întovărășită de **o declarație scrisă a Sovietelor , care să țină seama de interese speciale ale României .** (aplauze prelungite și îndelung repetate la majoritate)

În această declarație, după ce **Sovietele roagă guvernul francez să ne comunice că menține timp de 4 luni oferta de a iscăli pactul de neagresiune** , în condițiile pe care vi le-am descris, și **asa cum nu-l putem accepta**, Sovietele afirmă, odată mai mult, devotamentul lor pentru pace și se declară credincioase politici de neviolență în rezolvarea chestiunilor litigiate , precum și a angajamentelor derivând din pactul Briand –Kellogg .
(aplauze la majorități)

Titulescu / nov.'32

▣Diplomația românească:

▣ Respectarea tratatelor ;

▣ Intangibilitatea frotierelor ;

[**Extraordinar de plastică caracterizare a diplomației ipocrite, periculoase a URSS)**

Prin urmare, domnii mei, nu poate fi vorba de o criză de alianță. Nu ! România suferă de altceva . România suferă din timp în timp, de o lipsă de aplicare fermă a unei politici externe asupra formulării căreia cu toții unanimi.

Ce ni se cere azi ? **Ni se cere să revizuiam pactul Briand –Kellog .**

Pentru ce ni se cere aceasta ? **Pentru a putea ulterior obține revizuirea unui alt tratat , scump nouă, tratatul din octombrie 1920 ,**

care recunoaște că suveranitatea și fruntariile României sunt intangibile .

(aplauze prelungite, unanime)

Ce s-ar întâmpla dacă am accepta să deschidem acum această poartă revizionismului ?

Fatal, revizuirea s-ar abate imediat, pe toate fruntariile noastre, fără nici o excepțiune.

Domnii mei, în situațiunea tulbure prin care Europa trece astăzi, **principalul punct de reazem al României și al aliaților ei , trebuie să fie menținerea scrupuloasă a tratatelor.**

(aplauze prelungite)

Ofensiva împotriva tratatelor nu este însă întotdeauna deschisă. [...]

Ofensiva împotriva tratatelor devine periculoasă când ia calea insinuării ;

când **seducțiunea se substituie violenței și când îmbrățișarea se substituie atacului .**

(aplauze)

Împotriva unei atari acțiuni periculoase , care invocă la orice minut spiritul internațional,

rău interpretat, ca element dizolvant al spiritului strămoșesc național,

trebuie o luptă de orice clipă, trebuie veghe continuă, trebuie, mai ales,

realizarea în orice moment a situațiunii de ansamblu ,

din care face parte chestiunea de detaliu pe care o discuți.

Și atunci **problema care se pune astăzi ,**

sub forma discuțiunii inocente a unui **pact de neagresiune**

și sub forma unei **discuții aride de texte ,**

al cărei agreement este departe de a egala utilitatea ei , e următoarea :

vrea România să păstreze intacte granițele pe care le-a dobândit

cu atâtea sacrificii și după atâtea suferințe , fără precedent în istorie ?

Dacă da, România nu poate să dea decât un singur răspuns ofertei care i se face astăzi :

un asemenea pact de neagresiune ,

România nu poate să-l accepte nici astăzi, niciodată”

(Adunarea ovaționează îndelung, în picioare , strigăte de bravo)

- **Șt.Cicio Pop** : Suspendă ședința .

----- N.Titulescu / 23 nov.'32-----

b) Gh.Brătianu , replică la discursul lui Titulescu, 23 nov.'32)

(DAD, MO 6, șed. din 23 nov.'32, p. 48- 49.)

[LD : Brătianu pune **punctul pe i . La ce ajutau „zapisele” cu un stat care este hotărât dinainte să le încalce !** . Asta apropo de tratatele semnate cu Rusia !]

„Este desigur o sarcină ingrată să urmez la această tribună unui vorbitor ca d.ministru al Afacerilor Străine .Și totuși, înțeleg să mă folosesc de dreptul meu de replică pentru că socot că, uneori, **un reprezentant al opoziției poate vorbi mai liber** decât ministrul afacerilor străine în exercițiul funcțiunilor sale , cu condiția , firește, ca această libertate de limbaj să fie strict îngrădită în serviciul intereselor generale ale țării . (**aplauze la PNL**)

„ Dar **vreau să mă folosesc și de acest drept de replică** și pentru că înțeleg să aduc la rândul meu în această dezbatere , departe de orice preocupare de ordin personal sau de partid , numai **o examinare obiectivă a unei chestiuni de interes național**.

„ Din lunga și interesanta expunere a dlui ministru Titulescu voi desprinde deocamdată numai **două concluzii esențiale** : întâia, că **tratativele cu Uniunea Sovietică sunt astăzi întrerupte** , și întrerupte prin faptul că Sovietelor , care au încercat să introducă în textele ce le-au fost propuse, modificări incompatibile cu securitatea și integritatea noastră.

„ A doua concluzie , la care vreau să mă opresc , este afirmarea d-sale, că **nimic nu este zdruncinat ă n legăturile noastre cu Franța și Polonia**.

Aceste două concluzii îmi definesc și mie cadrul observațiilor pe care vreau să vi le prezint și în care vreau să adâncesc cu ceva mai multe amănunte chiar textul întrebărilor , pe care le-am formulat deunăzi d-lui ministru de externe.

Gh.Brătianu / nov.'32

▫ Raporturile cu Rusia .

„Mă voi ocupa deci întâi de prima latură a chestiunii ce am ridicat-o atunci și anume de **urmările tratatelor noastre cu vecinii de la Nistru**.

Sunt convins că , așa după cum cunoaștem desfășurarea acestor tratative , **nu avem nimic de regretat din întreruperea lor** ,

pentru că **ele riscau** la fiecare moment să ridice chestiuni ce **atingeau deopotrivă și integritatea noastră teritorială și securitatea noastră**.

Vreau în acelaș timp , cu acest prilej, să-mi repet o convingere , pe care expunerea de adineaori mi-a întărit-o , că în nici un moment **nici un factor al vieții noastre politice , nu s-a putut gândi la o formulă care să primejduiască drepturile noastre consfințite de-a pururi** . (**aplauze la PNL**)

Dacă au putut exista **divergențe sau deosebiri de păreri** ,

ele au fost doar asupra **metodei** de întrebuițat ,

asupra **oportunității** de a complecta sau nu pactul Briand-Kellog. [.....]

În ce mă privește socot că **răspunsul nostru la această întrebare era dat mai demult** ,

era dat cu mult mai înainte de a se intra în faza actuală a acestei chestiuni , pentru că îmi dați voie să vă exprim convingerea că nu am găsit nicăeri o formulare mai limpede asupra punctului de vedere , pe care trebuie să-l apărăm și pe care d. ministru de externe ni l-a repetat în expunerea sa , decât în cuvintele prin care în această incintă , sunt acum 54 de ani,

Ion Brătianu răspundea tânărului de atunci **Titu Maiorescu** ,

care criticase atitudinea României la Conferința de la Berlin și în special dispozițiile tratatului , **care ne răpeau cele trei județe din Basarabia de miazăzi** .

Iată răspunsul lui Ion Brătianu în acea ședință din 30 septembrie 1878 :

„ Ne ziceți acum **că trebuia să mai fi făcut o a doua convenție la trecerea Dunării**, cel puțin ca să fi avut onoarea de a vedea numele Domnitorului României , alături cu acela al Împăratului Rusiei pe acea convențiune .

Dar oare aceasta **ne-ar fi asigurat mai mult posesiunea Basarabiei ?**

Eu nu am auzit până acum ca un tribunal , sau un judecător să fi zis vreodată cuiva :
ai făcut greșala și ai luat numai un zapis ; pentru acelaș lucru trebuia să iai două sau trei.
Și nu înțeleg că **mulțimea zapiselor ar face să le respecte pe acela care mai dinainte este hotărât a nu se ține de ele.**” (aplauze la PNL)

D-lor, **în situațiunea actuală , care , după cum vedeți a fost definită acum jumătate de veac**, noi rămânem în cadrul pactului Briand-Kellog, așezată pe o bază internațională mult mai largă decât un acord special nesigur în privința teritoriului și limitat în privința duratei.

Dar totuși ni se va spune : din tratativele ce au urmat , rămâne un fapt .Rămâne un fapt de natură să împiedice dorința noastră sinceră de a ajunge la o destindere cu vecinii de la răsărit , destindere ce ar fi , desigur, și în interesul nostru și în acela al păcii generale .

Gh.Brătianu / nov.'32

▣ Dimensiunea internațională a României

Rămâne faptul că , în cursul acestor tratative - mai direct la Riga , mai indirect în împrejurările din urmă - **Sovietele au înnoit** , deși fără a le însoți de o amenințare războinică ,

revendicări asupra unor drepturi pe cari noi le considerăm definitiv câștigate. [!!!]

Ei bine, să-mi dați voie, din această persistență în a introduce în textele care ni se propuneau , cuvintele de „diferende existente „ , de „litigii prezente”

că văd **o demascare a unor intenții cari arată adevăratul înțeles al politicii sovietice în aceste părți ale Europei.** (aplauze la PNL)

Ceea ce urmărește aici politica sovietelor , nu este altceva decât **vechea tendință imperialistă a Rusiei țariste.**

Este vechea ei expansiune spre Dunăre , spre Balcani, spre Bosfor.

Atunci , voi trage și eu o concluzie :

chestiunea graniței noastre de la răsărit nu este numai o chestiune de ordin național .

Ea este una de interes european , pentru că această graniță de la Nistru nu acoperă numai teritoriul României Mari .Ea acoperă libertatea Dunării și libertatea strămtorilor.

(aplauze la PNL) Departe de a fi deci o problemă exclusiv și specific românească ,

aceasta rămâne o problemă care interesează toate popoarele și statele ,

cari ne consideră aici **paznicii unei ordine internaționale ,**

pe care o apărăm mai bine și mai temeinic la Nistru , decât o apărăm ieri la Chilia.

Este un element esențial al libertății politice și economice a acestei părți a lumii , al păcii generale.

Gh.Brătianu / nov.'32

▣ Alianțele României

Se oprește un moment la concluziile lui Titulescu privind alianțele, anume că nimic nu este nezdruincinat în **legăturile tradiționale de alianță cu Franța și Polonia.**

”Desigur această afirmație nu poate decât **să ne bucure.Ea se află în ritmul sentimentelor ce ne leagă de aceste țări și a unei continuități** , care unește **politica de astăzi** , peste cea a **domniei Regelui Ferdinand** , de chiar **începutul politicii externe a statului românesc sub Cuza –Vodă.**

Polonia

Dar este pentru mine un prilej de a adânci mai mult **chestiunea raporturilor noastre** cu una din aceste țări , care ne este aproape, **cu Polonia.**

Și nu o voi face din p.d.v. formal , pentru că socot că dincolo de litera tratatelor, dincolo de formulele cât mai ingenioase ale instrumentelor diplomatice, noi trebuie să vedem mai departe și să adâncim realitățile.

O alianță nu se sprijină numai pe litera convențiilor , ea **se sprijină pe puternice interese de ordin economic și militar.**Și atunci îmi veți îngădui să examinez din p.d.v. al acestui îndoit interes, legăturile noastre cu Polonia vecină.

Din p.d.v. economic , **interesele comune ale României și Poloniei** sunt și astăzi tot atât de limpezi ca și în trecut.Chiar în trecutul ei mai depărtat , **Polonia** , din p.d.v.economic a reprezentat totdeauna **regiunea de tranzit de la Baltica la Marea Neagră** ;

ambele ieșiri i-au fost totdeauna deopotrivă folositoare , iar atunci când una din aceste ieșiri , cea spre Nord - nu mai este un secret pentru nimeni - este periclitată de anumite revendicări , desigur că ieșirea spre sud câștigă însemnătate. Nu vreau să aduc într-o discuție atât de actuală , elemente ce aparțin unor vremuri prea îndepărtate, dar voi reține, totuși, acest învățământ al trecutului care se reazemă deopotrivă pe legile geografice ca și pe cele ale istoriei . **Polonia trecută** , în expansiunea ei spre miazăzi , a cunoscut două drumuri , pe care istoria le numește : **drumul moldovenesc** , acela care trece Între Prut și Siret spre gurile Dunării , și **drumul tătäresc** , cari răzbea prin Podolia , spre porturile mai depărtate ale Cirmeei . Nu vi se pare că această problemă vi se înfățișează astăzi

cu **un caracter de strictă actualitate ?**

Să înlocuim numai , să spunem drumului moldovenesc , **drumul românesc**,

care duce prin Moldova, spre Galați și Sulina,

și să spunem drumului tătäresc de odinioară , **drumul rusesc** ,

care **prin valea Niprului se îndreaptă spre Odesa** ,

și atunci să-mi îngăduiți **să pun această întrebare :**

ce am făcut noi până astăzi pentru a determina orientarea economică și comercială a

aliatei noastre spre drumul moldovenesc care putea aduce și belșug acestei țări

și importanța internațională în **legăturile dintre Polonia și răsăritul apropiat ? (aplauze la PNL)**

Odată cu această întrebare , am să adog **o observație** , care **mă umple de îngrijorare** că, dacă **vom lăsa ca drumul comercial al Poloniei să apuce spre sud** , calea Niprului și direcțiuneaspreOdesa, **atunci alianța noastră** - la care ținem din toată inima – cu vecinii noștri de la miazănoapte , **va fi lipsită de reazimul economic pe care trebuie să se sprijine.**

Gh.Brătianu / nov.'32

▣ **Pregătirea militară .**

Dar , pe lângă această latură economică , noi mai aducem în această legătură de alianță un alt aport : **aportul puterii noastre militare** , aportul armatei care înfruntase grelele încercări **ale războiului de întregire și ale campaniei victorioase din Ungaria** , prestigiul acelei armate , cu haină sură și cu coiful cenușiu, **care ne-a dat și întregirea și prestigiul de astăzi.**

Nu este locul să formulez acum **o întrebare** , care deschide la rîndul ei prea **grave răspunderi și cere măsuri prea serioase.** Chestiunea este prea amplă și prea gravă ca să o iridic numai pe calea unui incident .Îmi rezerv dreptul să revin mai pe larg asupra ei.

Dar îmi este îngăduit **să exprim o urare , ca nu cumva într-un ceas al viitorului ,**

această problemă a **răspunderilor apărării naționale** să nu se pună în fața națiunii

și a istoriei **în împrejurări mult mai tragice** , decât acelea pe care le-am cunoscut acum 15 ani.

(**apaluze la pNL**)

Este un motiv mai mult pentru noi , de a nu pierde o clipă , pentru a îndrepta **întreaga noastră atențiune asupra problemelor apărării naționale**, care în ceasul de față trebuie să constituie una din principalele preocupări și chiar **principala preocupare a întregii noastre vieți de stat .**

(**aplauze la PNL**)

Gh.Brătianu / nov.'32

▣ **Concluzie**

Enunță un dublu deziderat : în legăturile cu aliații, datoria noastră este să înfățișăm **întreaga importanță europeană și națională a problemei granițelor de răsărit ,** care a dominat politica externă și a României Mici .

"Cu atât mai mult **socot** că ea trebuie **să predomine întreaga noastră dezvoltare a politicii externe a României întregite** , și aceasta cu atât mai mult , cu cât am convingerea că **la hoatarul acesta** , cel mai depărtat , și în același timp, **cel mai primejduit**, **noi apărăm întreaga integritate a frontierelor noastre , de la Tisa la Dunăre și până la Nistru."**

Iar cât privește **fundamentul militar al alianțelor noastre** , socot că nu putem pierde prilejul , atunci când una din țările aliate va prezenta în curând , în fața Europei, problemele dezarmării, **să amintim aliaților noștri** , cu o grijă stăruitoare a intereselor naționale și a demnității noastre , **problemele specifice pe care ni le impun situația noastră geografică și starea actuală a**

apărării noastre naționale. Numai insistând asupra acestor două chestiuni , afirmând , și față de potrivnici , și față de prieteni , punctul de vedere ce corespunde intereselor României , **vom putea reda acestei țări , în afară, întreaga situațiune diplomatică , economică și militară , de care s-a bucurat în timpul domniilor trecute ,** (aplauze la PNL)

----- Gh,Brătianu / 23 nov.'32 -----

c) Octavian Goga (PNA) :

(DAD, MO 6, 23 nov.'32, p.49- 55)

[LD: xerox incomplet ; rezumat fișă]

În febr.'32 , cu ocazia demisiei lui Titulescu , el a făcut o interpelare , cerând explicații.

Acum abia își explică motivele acelei precipitate demisii , legată de tratativele româno-sovietice pentru Pact. Goga a făcut câteva precizări în legătură cu **evoluția raporturilor româno-sovietice după 1919.** El a arătat cum, **în 1920, toate marile puteri ale lumii au recunoscut drepturile României asupra Basarabiei, cu excepția Uniunii Sovietice.**

În 1920, guvernul Vaida - fără să consulte pe cei care " din umbră " conduceau țara - a trimis **pe Ciotori la Copenhaga ; pe Bodnarescu și Văluță la Varșovia ...**

fiind pe punctul de aobține de la Soviete recunoașterea Basarabiei de către Rusia,

cu condiția recunoașterii guvernului sovietic.

Cei ce ne-au împiedicat atunci , au fost " scumpii, marii și iubiții noștri aliați "

Pe această chestiune , **guvernul Vaida a trebuit să plece de la putere .**

- **Maniu** (primministru) : Îl contrazice prompt pe Goga , **spunând că este inexact ceea ce susține în legătură cu " piedicile" puse de aliați.**
- **Lupu** : a **confirmat că atunci guvernul a căzut pentru ca să complacem aliatei noastre , Franța .**

/ Este nedumerit că Vaida lipsește din Parlament ;

/ este nedumerit că " majoritatea" PNȚ se dovedește " docilă " , când cu Vaida, când cu Maniu ;

/ Exprimă solidaritate cu guvernul privind păstrarea suveranității și integrității;

----- O. Goga / 23 nov.'32 -----

d) ACCuza

(DAD, MO 6, 23 nov.'32, fișă)

Se miră de prezența lui Titulescu pe banca ministerială. Viața diplomatului presupune discreție , nu se face cu " discursuri" ci cu " șoapte " .

Titulescu a greșit fundamental că s-a amestecat în tratativele pentru Pact de neagresiune , inspirat de Finkelstein-Litvinov.

Grava greșeală a PNȚ că, prin **demisia zgomotoasă** a lui Titulescu ,

apoi **debarcarea lui Vaida** , a dat în vileag o chestiune care aparținea țării.

- **Titulescu** : La Geneva este politică deschisă, pentru toate țările !

Protocolul mai poate fi semnat 4 luni de zile.

Semnați dacă credeți ... Vreți să semnați ?

- **ACCuza** : **Guvernul nu trebuia să se angajeze în tratative** , din moment ce avea Pactul Kellogg .**A fost intervenția Franței care " după mișcările sociale din Germania , în fruntea cărora stă marele om politic , naționalistul Hitler (exclamări, ilaritate , la PNȚ) Franța a văzut că situația ei întrucâtva periclitată , prin acțiunea foarte reală din Germania, care , dintr-un moment în altul ar putea aduce la putere elemente dintre acelea care voiesc ceva - și atunci au recurs diplomației francezi [-----]**

să ne dea pe noi , drept compensație , Rusiei !

Critică dur și ironic poziția Franței, a aliaților, care nu prea sunt loiali .

- **Titulescu** . intervine, contrazice, dar se eschivează să răspundă privind " culisele" scandalului cu Vaida , cu "debarcarea " de la guvern...

- **ACCuza** : **"Nu datorăm existența României nimănui ! "**

România, astăzi izolată, va ști să meargă pe căile ei și să-și asigure existența ,

ca și în trecut..**Noi nu trebuie să facem politică de " anexă " , ci autonomă , având în vedere exclusiv interesele noastre.**

Existența României nu se apără cu petece de hârtie [...] Cum a spus Alex.cel Bun,

ea nu are altă apărare decât Dumnezeu și sabia sa "

----- ACCuza / 23 nov.'32 -----

e.) dr.N.Lupu (PȚ) , replică la discursul lui Titulescu, 23 nov.'32

(DAD, MO 6, șed. din 23 nov., p. 54- 56)

[LD : nu știu ce să cred despre Lupu ! Abilitate ? complicitate ? naivitate ?

Cert este că are tendințe de înțelegere, de încredere , față de Rusia, dar învăluite într-o pânză de paranteze meșteșugite , de diversiuni , pentru a nu-și atrage suspiciuni. Se pare că ele datează încă din 1920...]

/ Blamează atitudinea zeflemitoare a discursului lui ACCuza , considerându-l neserios.]

„ Te-am ascultat ca un înger ; te rog să mă ascuți ca o muscă „

/ Admirație pentru Titulescu ; Nimeni nu trebuia să semneze pactul într-o asemenea formulare .

Dar... cum s-a ajuns aici ? Este doar vina adversarului ?

” Dle Titulescu , nimeni dintre noi nu ar semna pactul de neagresiune , sub forma în care l-ai citit d-ta , nimeni ! [...] Dar toți suntem datori să ne întrebăm : Cum s-a ajuns aici ?

Oare numai alții poartă vina că am ajuns la acest rezultat ? Ușor vă vine dvs. și ușor îi vine guvernului să deamereu vina pe adversar.

Lupu / nov.'32

▣ Raporturile cu Rusia

la să examinăm noi această chestiune , a **raporturilor noastre cu Rusia** – care nu este de ieri , nici de alaltăieri , nici din timpul lui Iorga, cu care te vei răfui d-ta la Senat , nici din timpul altora , ci **de la întemeierea României Mari , chiar din anul 1920.**

Pentru toți bărbații de răspundere , s-a pus atunci această grea problemă.

Ne-au răspuns toate **popoarele și puterile mari ale lumii care au recunoscut acest drept sfânt, istoric, al nostru asupra Basarabiei** , pentru care , să știe toți, că vom pieri cu toții decât să o lăsăm să ne fie reluată pentru a treia oară . (**aplauze prelungite, repetate, strigăte de bravo**)

/ Atunci, în 1920, când guvernul dlui Vaida –Voevod

(**apaluze la PNT, strigăte de bravo , să trăiască !**) a luat inițiativa ,

fără să consultăm pe cei care din umbră care conduceau politica țării ,

și a trimis dsa pe d. Ciotori , pe care îl cunoașteți și știți foarte bine, la **Copenhaga** ;

tot așa , de aici **am trimis la Varșovia** din partea noastră pe deputații : Bodnărescu,

azi decedat, și pe d.Văluță care **a tratat chestiune și eram pe cale să ajungem la**

recunoașterea Basarabiei de către Rusia , **cu condițiunea ca noua Românie**

să recunoască și ea că există guvern sovietic în Rusia , ca și cum nu ar fi existat și fără

recunoașterea noastră. (**aplauze la PȚ**)

Dacă atunci – cum în totdeauna ar trebui să fie - **am fi avut conștiința puterii noastre și**

demnitatea care trebuie să rezulte din această conștiință , și **dacă nu am privi cu suflet de robi**

și cu mentalitate de sclavi , de atâtea și atâtea secole, la alții , să cerem îndreptare

și am fi privit numai înlăuntrul sufletului nostru , **noi am fi avut astăzi chestiunea rezolvată și**

Basarabia și pactul nu mai erau în discuțiune. (**aplauze la PȚ și o parte din PNT**)

Nu voi putea intra în detalii , dar vă voi aminti că **cei care ne-au împiedicat** ,

au fost scumpii, marii și iubiții noștri aliați.

- **Iuliu Maniu** (președ. Consil.De Miniștri) : **Inexact !**

- **dr.Lupu** : **Sunt încântat** , dle Titulescu , că d-ta , în baza actelor pe care le-ai citit,

și a deducțiunilor logice pe care le-ai făcut, **ne asigură că avem în permanență**

prietenia scumpă a Franței și a Poloniei .

Răfuială retro * 1920

- **Iuliu Maniu** : Dle Lupu, dați-mi voie să constat numai un fapt.

Este inexact că încheierea tratatelor cu Rusia , până azi, ar fi fost împiedicată de aliați.

Și pe atunci eram președintele partidului, eram inițiat în toate actele guvernului,

știam cauzele și efectele ; **și vă asigur că este inexactă afirmațiunea Dvoastră !**

- **dr Lupu** : **Asigurarea d-sale pe mine mă lasă rece** , fiindcă dsa o fi fiind președinte

de partid, dar nu știe ce se petrece la guvern , și dovadă e **că i-am trântit atunci guvernul, fără să știe !**

- **Șt.Cicio-Pop** : Dle dr Lupu , te lauzi că **ne-ai trântit guvernul , și ai dreptate** , pentru că **de 4 ori s-a cerut demiterea d-tale** din guvern și noi te-am ținut , astfel că am fost nevoiți să plecăm odată cu dta.

- **Lupu** : de acord, și pe dta am să te las totdeauna să mă întrerupi.

Păreră despre scrisul lui Iorga *

Am citit de curând **cartea dlui Iorga „ Sub trei Regi”** .Îmi pare rău că d-sa nu este aici în Camera , dar o să vadă ce am spus din citirea discursului meu.Am să-l rog ca pe viitor , **să nu-și mai bată așa joc de cititori.De ce scrie așa de încălțit , încât trebuie să mă descălț ca să-l înțeleg? (ilaritate)**

În orice caz, eu cred că numai **din disprețul profund pe care-l are pentru noi**, o face spunând : **dă-i dracului, ori înțeleg, ori nu, tot una e !]**

Am citit acolo, în ace cartă , **că la 1920, guvernul dvs**, adică al nostru de atunci, **ar fi putut să continue , dacă mă sacrifică pe mine** , dar că nu ați vrut să mă sacrificați. **Ați făcut o greșală.**Dlor, dacă îmi spunea cineva mie atunci că soarta guvernului național-țărănesc , **primul guvern parlamentar eșit din alegeri libere** , împotriva liberalilor, depindea numai de mine, vă declar cinstit că **eu însumi v-aș fi rugat să faceți uz de demiterea mea de patruzeci de ori, numai ca să rămâneți la purere.**Vă mulțumesc pentru purtarea dvs față de mine , ca individ, dar din p.d.v. general politic , ați făcut o greșală .

Și atunci, dle Titulescu , când noi, **în 1920, am trântit un guvern** parlamentar după 3 luni de existență, **pentru ca să complacem aliatei noastre, Franța, dă-mi voie să spun** , în numele acestei opinii publice , care nu prea știe multe texte diplomatice , că s-a resimțit o adevărată durere , **că această solidaritate se traduce azi , prin faptul că ei iscălesc și noi nu iscălim.** Desigur,dta cunoști detalii multe și , ca om politic, nu ești ținut să fii numaidecț obiectiv, dar știm și noi nițică politică economică și **știm că Franța are și ea nevoie să-și desfacă mărfurile peste graniță.** [.....]

Lupu / nov.'32

▣ Inițiativa lui Vaida-Gafencu.

Dle Titulescu , **ceea ce a impresionat dureros opinia publică din țară** – și-mi pare rău că trebuie să-ți spun că întrucâtva ți-ai micșorat prestigiul d-tale de care ai nevoie și avem nevoie toți să rămână intact și aici și afară - **a fost modul în care a decurs ultimul act al acestei tragedii naționale , începută în 1920 .**

În aprilie'32 , simpaticul subsecretar de stat de la Externe , **d.Gafencu**, un tânăr de viitor și de valoare - eu îl laud pentru că este moldovean și eu țin la moldoveni (ilaritate) – s-a prezentat și **m-a întrebat și pe mine ca și pe ceilalți șefi de partid**, ce am de spus în privința unui **pact de neagresiune cu Rusia , prin tratative directe**, sfătuiți fiind chiar de Franța , ca să facem aceste tratative. Am răspuns : mon cher, nu am nimic de spus decât să **vă felicit că după 10 ani de zile ați reluat firul unei tradiții începută în 1920.**

Se înțelege , i-am spus : trebuie să vedeți ce oameni trimiteți ca să trateze și ce texte sunt. **Trebuie să declar aici , spre onoarea lor** – mi-au arătat textele - că nici un moment **n-am văzut** la dânșii , precum n-am văzut nici la d.Vaida , **tendința de a semna pactul cu acea clauză „diferends existents”** , care se cerea în permanență să fie tăiată.

Lupu / nov.'32

▣ Pledoarie pentru cunoașterea Rusiei

▣ Pledoarie pentru tratative directe

▣ Dubii pentru existența unei probleme „basarabene”

Prin urmare , când se relua o cale naturală , dreaptă , fătășă, logică, directă, de tratative cu vecinii noștri, de ce nu vă întrebați ce se întâmplă acolo ?

Noi ca să știm ce se petrece dincolo , trebuie să citim pe Americani, pe Englezi, pe Francezi , pe

Germani. Noi nu ne putem informa direct. Apoi acesta este lucru normal ?
Pentru **statul vecin cel mai dușman nouă, cum spunei dvs., să fim atât de puțin informați** încât să avem nevoie să ne informeze alții ?
Dar eu știu că mai avem și alte informațiuni. **Avem informațiuni de la bieții moldoveni de peste Nistru, și chiar la țaranii ruși, care sunt trimiși în Siberia.**
Să-i întrebați pe ei. Nu este locul să vă spun ce relatează ei. Dar în ceea ce ei spun ,
eu nu cred că reiese această tendință agresivă pe care dvs., cu o lipsă de abilitate și de diplomație , pe care a subliniat-o d.Cuza, pretindeți că există.
De unde știți numaidecât dvs că Rusia vrea să ne facă război pentru Basarabia ? Dar dacă nu poate s-o facă ? dar dacă nu vrea ?

Lupu / nov.'32

▫ **Contra- acțiunea lui Titulescu**

▫ **Demisia ...**

Atunci, în momentul când aceste pertractări începeau , **trebuia să avem deplina încredere în acțiunea lor** , pentru că **și atunci [1920] , și acum [1932] , în fruntea partidului și, spre fericirea țării , astăzi, și în fruntea guvernului , era mintea luminată , clar-văzătoare , rece , obiectivă, a dlui Iuliu Maniu. Cum este de admis ca d.Vaida să ducă pertractări fără să știe d.Iuliu Maniu ,care nu poate greși ? Nu este de admis !**

Va să zică , și acțiunea patriotică , cinstită, care te-a precedat la Ministerul de Externe, și în fruntea guvernului , nu poate fi pusă la îndoială.

A fost aprobarea tuturor bărbaților politici, a tuturor șefilor de partide, că drumul pe care au apucat ei este drumul cel bun. Deodată, ca un trăsnet din cer, neașteptat de la dta -

ți-o spun eu care-ți sunt prieten și care te voi iubi până la moarte ...

- **Aciu** : Să te ferească Dumnezeu de prieteni ! (mare ilaritate)

- **Titulescu** : Mă înțeleg eu cu el ! (ilaritate)

- **Lupu** : Apoi nu lipsește niciodată martie din post , nici prostul dintr-o convorbire , ca să spun așa ...

Deodată , în mod cu totul neobișnuit, și neașteptat , ministrul nostru la Londra , a cărui capacitate , titluri, merit și loc de onoare în conducerea politicii externe nimeni nu le contestă ... și patriotism, face un act neobișnuit , polemizează cu șeful lui de la Externe și cu guvernul lui în mijlocul unor tratative începute.

Lumea a fost surprinsă de o asemenea procedură ,neobișnuită în nici una din țările civilizate și parlamentare. Dați-mi voie să spun că aceasta nu a fost de natură a ridica nici prestigiul nostru, nici prestigiul d-tale. D-ta , cu inteligența și superioritatea d-tale, **trebuia să nu uiți că acest guvern , slab cum o fi, rău cum o fi, reprezintă țara noastră**

și dacă noi , opozanți permanenți și violenți , îl sprijinim pe această chestie, cu atât mai mult d-ta de la depărtare trebuia să-l sprijini , iar nu să-l combată.

(**aplauze la PȚ**) Dar seria surprizelor nu se oprește aici .

La un moment dat, cum era logic, d.**Titulescu își dă demisia.**

Avea să absenteze pentru câtva timp, o lună, două, că multă vreme nu o să mai stea aștia la putere. Este natural , **în conflictul cu șeful de guvern urmează o linie sau alta : a demisionat.**

Dar și-au făcut , dlor, cruce și cei cari nu sunt creștini , când au văzut că

vine d.Titulescu și în loc să fie demisionat, dă el afară pe ministrul împotriva căruia s-a pus și apare pe banca ministerială , ca un continuator al concepției acelu ministru

, pe aceeași linie, susținut de aceiași membri de guvern , și de aceeași majoritate.

Cine să mai înțeleagă ? Cine să mai poată înțeleagă și cine poate să spuie în lume că este acesta un așezământ politic serios și solid ? Nimeni.

Lupu / nov.'32

▫ **Concluzie**

Dle Titulescu, din expunerea d-tale de astăzi, am înțeles acest lucru : că **d-ta ai avut dreptate să susții , așa cum ai susținut , și că în faza actuală , în această poruncă a Rusiei , că ori semnăm așa, ori nu semnăm, nu se va găsi nimeni să semneze .**

- **Oct.Goga**: Uitați că s-au dat telegrame de amiciție d-lui Vaida.
- **dr.Lupu** : Dar din a cui vină am ajuns noi aici, **de ce d.Vaida , care a început pe o cale , a plecat, de ce ai venit d-ta susținut de dâșii , nimeni nuștie, este îndoială.**

Această chestiune se va limpezi mai pe urmă cu timpul.

Pentru moment, **trebuie să ne păzim de a jigni și de a scociori, rănile oricui și chiar ale vecinilor noștri.Eu am convingerea că , la urma urmelor, și rușii se vor sătura ei de istoria aceasta cu Basarabia,** pentru că ei știu bine , în conștiința lor

– ori fi și pe acolo nebuni , care să susțină altfel - **că Basarabia este o cucerire a Țarului Alexandru I** și dacă Moscova a luat statuia lui Alexandru I de la biserica Învierii și au trântit în apă pe împăratul, **nu au să beneficieze de cuceririle împăratului.** (aplauze la PȚ)

Odată și odată vom limpezi și această chestiune .

Până atunci **să ne păzim de a fi agresivi cu cine nu trebuie , să cercetăm în conștiința noastră și să rugăm pe aliații noștri nițel ca să fie aliați așa, mai cu dragoste în suflet , decât hârtie , cum se arată. Cu aceasta am încheiat. (apaluze la PȚ)**

----- N.Lupu / 23 nov.'32-----

f) IGDuca ,

(DAD, MO 6, 23 nov.'33, fișă)

Acest Pact, în forma în care s-a prezentat , nu trebuie semnat .

De anul trecut **el a declarat că este pentru semnare , cu condiția sine qua non ca acest pact să nu slăbească** prin nimic situația pe care România

o are pe baza Pactului Kellogg. A scris asta și în "Viitorul " din 1 ian.1932, într-un interviu.

Sigur, pe lângă Pactul Kellogg , **ar fi bună semnarea încă a unui tratat.**

Dacă această " partidă diplomatică " ar fi fost bine jucată, pactul s-ar fi putut semna .

Constată **eșecul a trei guverne românești ,**

care **nu au știut să apere cum trebuie interesele României .**

----- IGDuca / 23 nov.'32 -----

g.) Corneliu I.Zelea Codreanu

(DAD, MO 6, 23 nov.'32, p. 56 .xerox incomplet)

[LD : **printre puținele dăți când a fost prezent și a luat cuvântul.**

De obi'cei , în numele Gărzii , vorbea IZCodreanu

În momentul când se urcă la tribună, stenograma semnaleză " murmure"]

" Dle președinte, dlor deputați și dle ministru de externe ,

desigur **am observat rumoarea majorității .**

Ea voiește de sigur, să zică : **ce caută un tânăr să se amestece în asemena chestiune ?**

- **Pomp.Ioanițescu : Ești deputat !**

- **C.Z.I.Codreanu** : Mai întâi **sunt șeful unei grupări** și în al doilea ,

întreb dacă **în calitate de tânăr am dreptul să mă amestec ,**

atunci când știu că în asemena discuții **se discută în ultimă analiză sângele tuturor camarazilor mei de la vârsta de 18 și până la vârsta de 50 de ani ,** din această țară.

Și atunci **socot că am dreptul ca să mă amestec** și îmi voi spune cuvântul meu.

Îmi permiteți să extrag esențialul din ceea ce s-a discutat .

Se pare că **esențialul este a semna sau a nu semna ,**

un nou tratat de neagresiune cu Sovietele.

Nu este adevărat !

Aceea **ce simțim noi ,** în adâncul inimei noastre ,

este că **ori vom semna , ori nu vom semna ,**

integritatea teritorială a poporului român va fi pusă în joc astăzi și mâine.

Și atunci se mai pune a doua problemă . Din nou s-ar părea că esențialul este un altul :

rămânem sau nu rămânem în pactul Kellog -Briand ?

Ei bine, nu este nici aceasta esențial !

Esențialul este ca să nu ieșim din **linia tradițională ,** în care poporul român a trăit

o viață de mai multe ori milenară : **aceea de a fi veșnic cu arma la picior.**

Aceasta este esențialul pentru noi, cei mai tineri.

În ceea ce privește **dorința noastră , a tineretului,** care **măine vom fi chemați ca să iscălim tratate de pace, nu cu cerneală și cu hârtie , ci cu vârful de baionetă și cu sângele nostru** pe lespezi nemuritoare de piatră , ea este una singură : **să ne dați curajul , să ne ridicați moralul ,** prin măsuri interne de dreptate pentru tot poporul acesta [-----]

----- CZCodreanu / 23 nov.'32 -----

Dezbatere politică externă / expozeu Titulescu

9) Victor Eftimiu, discurs la mesaj, //români-maghiari // , Cameră, 24 nov.'32

(DAD, MO 7, 24 nov.'32)

[LD : asta ca să dau un ex de "legenda " astaaaaa care circula în mediile literare .

Eu sunt sigură că am mai citit-o ubndeva ... poate la MRParaschivescu ?!]

Pilda cu românul și ungurul ... apropo de serbările milenium-ului]

- Ungurul : tu când ai să te petreci și ai să te bucuri că ai venit de o mie de ani aici ? !
- Românul : Niciodată !
- Ungurul :De ce ?
- Românul : Fiindcă eu mi-s acasă .Acest "Mi-s acasă " este lozinca întregului popor românesc.

10.) N.Iorga, Interpelare : politica externă .Senat , 24 nov.'32

(DS., MO 4 , 24 nov.'32, p.40-50)

„Aici noi avem să înfățișăm , foarte scurt și foarte hotărât,**două puncte de vedere** în ceea ce privește **politica internă și externă a României.**”

Eu am pus dlui Titulescu **două suite de întrebări** privitoare la :

/ **Negocierile** pe care **trei guverne românești le duc cu Sovietele ;**

/ **Situația dlui ministru de externe în viața politică a țării ;**

Prima chestiune a fost discutată ieri în Cameră , la interpelarea d-lui Gh.Brătianu , și liderii diverselor partide și-au spus p,d.v . , referindu-se inclusiv la guvernarea Iorga , în timpul căruia el a condus și departamentul Externelor, Ghika fiind în străinătate .

Iorga / 24 nov.'32

▣ **Tratatul cu Rusia**

▣ **Suspiciunile Franței**

Diversiunile de presă

[LD : sunt tentată să dau dreptate lui Iorga.În pofida informațiilor lui întortochiate, simt în el sinceritate, demnitate, responsabilitate]

Când s-au început negocierile, Ghika era în țară .Dar când s-a dat **primul răspuns**

- „**răspunsul acela cu care mă mândresc** „ - răspunsul acela **I-a dat el, Iorga.**

Cînd s-a dat **ultimul răspuns**, la stăruințele Poloniei – „**acel răspuns de care sunt mai mândru decât cel dintâi**” - acel răspuns **tot el I-a dat** (cu câteva zile înainte de căderea guvernului)

(Este mahnit că atât **Titulescu cât și Duca nu au fost bine informați** privind această acțiune a guvernului de „tehnicieni”, considerând-o greșită , că ar fi compromis interesele Românie !)

Începând cu **ian.'32** , s-a pus iar **pe tapet chestiunea relațiilor cu U.S.**

Chestiunea a fost pusă „nici din interesul nostru și nici din dorința noastră ,

ne-a fost pusă de alții , pe care , fără îndoială **era delicat , dacă nu folositor , să-i urmăm .**

Nu le puteam răspunde print-un refuz la o astfel de invitație de a negocia .**Acesta este adevărul!**”

(Evocă atitudinea lui filofranceză în R 1 mondial, pe contele de Saint Aulaire , la Iași etc etc)

Diversiunea „anti-franceză”

” Cu toate acestea , dintr-un izvor pe care îmi voi permite să-l arăt mai încolo,

guvernul pe care l-am prezidat a fost înfățișat timp de luni întregi , ca un dușman ,

unei părți din presa franceză , „care nu avea de unde să fie informată , de oameni de valoare nu știu cărui gazetar de vagă origină sau proveniență teritorială românească , cu numele eroic „Mircea” care a trecut , înainte de a se bucura de favoarea unor importanți oameni politici, printr-un tribunal corecțional din Italia.”

Astfel de informatori au răspândit cu o perversă stăruință , faptul că România , de la apr.'32, vrea să părăsească direcția de politică externă alături de Franța”

[Lungă digresiune privind necesitatea istorică , politică, morală, etc. de a fi alături de Franța]

”Dar ce, **eram noi o colecțiune de idiști , de fanatici** –fanatici pe căi nebune - **pentru ca să urmărim o altă politică ?”**

Diversiunea „pro- germană”

Din același izvor [Mircea !] , ștampilat de justiția italiană, **ne-am trezit înfățișați ca „niște mari prieteni ai unei politici de alianță cu Germania.”**

De ce ? Când am venit la guvern, am găsit începute acele tratative economice cu Germania [pentru orz] dar ca Franța să nu se supere nu am aplicat acea Convenție.

Pe atunci, la București, se ținea Conferința Micii Înțelegeri [lungă digresiune despre M.Î.]

„Mica Înțelegere” ! Nu-mi place deloc : nici „Înțelegere” nici „ Mică” .

Ori nu suntem mici, și de ce să spunem că suntem,

ori suntem mici și nu este nevoie s-o spunem ...

Tocmai atunci au apărut la Cernăuți persoane care căutau să dea impresia că se urmărește o schimbare a politicii externe ... invitate nu de guvern, ci de „cineva” care era de „aiurea”

Și el, aproape brutal, pentru a evita unele bănuieli, i-a oprit acolo, neprimindu-i la București, și s-au supărat și s-au întors la Berlin . **Abia apoi s-au reluat tratativele comerciale**

și el, **lorga, a condiționat acceptarea Convenției** -

de purtarea tratatelor la Geneva și de învoirea Franței .

Și atunci , pentru Dumnezeu, poate fi un guvern mai grijuliu ?!

lorga și Franța

”Și am avut , nu odată, **de atâtea ori prilejul să mă explic și înaintea ministrului Franței în România.** I-am învederat că **orice i s-ar spune,**

în România nu poate fi decât o singură politică , o politică , este adevărat ,

care nu se face în genunchi, care se face stând drept ,

dar România , stând drept face și va face , sunt sigur, **sub orice guvern, aceeași politică .**

Misiunea lui lorga în Franța

Am comunicat-o cu mai mult simț pentru istoria Franței , pe care o cunosc,

pentru rolul Franței, care se învață , în biblioteca lui, de profesorul de istorie universală

de la Universitate , am făcut-o cu acea căldură , care vine din legăturile mele cu întreaga

generație a mea de intelectuali francezi , am făcut-o cu acel sentiment pe care-l are

omul care a stat ani de zile în mijlocul lor și le-a simțit sufletul lor,

altfel de cum sufletul lor se poate înțelege din notele diplomatice , sau din articole de gazetă.

Și m-am dus în Franța , în nov.[1931] , chemat pentru ceea ce nu știu acei oameni

de la noi [...] să fiu doctor de onoare al Sorbonei, [...] Trebuie să fie cineva

ultimul dintre analfabeți ca să nu înțeleagă o astfel de discuțiune , pentru care se luptă

oameni din toate țările , care au de multe ori merite mai mari decât ale mele .

Când m-am dus acolo, **am vorbit cu reprezentanți ai opiniei publice franceze**

și, evident, a fost altfel când s-au găsit puși , nu înaintea palavrelor condamnaților

tribunalului italian, sau altor agenți , anume plătiți , pentru a discredita un guvern ,

știind că astfel se poate face un rău țării.”

Am avut 2 întâlniri cu reprezentanți ai presei franceze. Am răspuns la toate întrebările .

I-am cunoscut pe Briand, Laval, Tardieu, și alți conducători politici francezi;

i-am întrebat **dacă au vreo îndoială privind politica ce o servesc.**

[Evocă un om politic francez care i-a mărturisit că l-a prețuit mai mult pe Ion Brătianu care,

uneori, era contra opiniilor franceze , fiindcă își respecta datoria față de țara și națiunea sa

Mărturisește că **el nu a măgulit pe nimeni, nu a vrut avantaje**, pentru el,

„prin meșteșuguri, artificii , învârteli” De aceea este hotărât să spună anumite lucruri...

Situația din Franța

În Franța, guvernele se schimbă des.După un guvern „de dreapta” (Tardieu) ,

vine un guvern „de stânga” (Herriot) Știu ce păreri are d.Herriot despre Rusia

(el susținuse că Rusia va plăti datoriile Rusiei „vechi” !)

Când se schimbă astfel de guverne, și atitudinea față de Rusia se schimbă.

Când noi duceam aceste tratative, în Franța era guvernul Tardieu.

Prin canal diplomatic, la 19 ianuarie ,32, am primit știri din Franța :

șeful guvernului francez avea aceeași neîncredere în Soviete ;

iar Pilsudski era indignat de cum ne tratează Sovietele . [.....]

”Am învățat din istoria altor popoare , care de atâtea ori au trecut înaintea ochilor mei , din spectacolul multor diplomații , adesea mai dibace și mai geniale decât diplomația pe care o putem da noi, am învățat și că adevărul trebuie spus - un diplomat italian de la noi, zicea : să-l spunem pentru că , dacă mințim astăzi, peste două zile se știe adevărul , așa că nici nu face să mințim - și am învățat și altceva : **am învățat unde încetează istoria și începe lucrul de valoare actuală.**

Și acolo, eu, după o veche deprindere și după tot ce am învățat o lungă viață, mă opresc.”

Iorga / 24 nov.'32

▣ Negocierile româno –sovietice

Aceasta era situația în momentul când s-a pus chestiunea raporturilor cu Sovietele.

Repet : n-a fost pusă de noi, „a fost pusă de Franța și de Polonia”

/ Până în ianuarie 1932, nu s-a vorbit de dorința ca noi să negociem cu Sovietele.

(Deși am aflat că dl Monzie urma să meargă la Moscova , prin mai 1932)

/ Pe urmă am avut aici, în România, ca oaspete dorit și iubit ,

de sănătatea căruia ne-am îngrijit cum se cuvine unui creator de țară, unui ctitor de patrie , pe **dl Pilsudski** (oct.'31) cu care am vorbit dar

nu mi-aspus nimic despre această intenție

/ În nov.'31 , la Paris, am văzut mulți oameni politici (mai ales pe Briand)

dar nu mi s-a spus nimic.

La 5 ianuarie 1932, d.Ghika mi-a anunțat dorința Franței și Poloniei de a începe negocieri cu Sovietele ...

- **N.Titulescu** : Ce dată ? 5 ianuarie ?

- **N.Iorga** : avem cu sovieticii **Pactul Briand- Kellogg pe care l-a iscălit dl Davilla.**

Dl Davilla vă poate spune în ce atmosferă s-a semnat pactul :

într-o atmosferă care „nu făgăduia nimic pentru garantarea intereselor României ,

pentru garantarea păcii pe care o propunem oricui, dar de care nu ne rugăm la nimeni ,

și **pentru care menținerea dreptului nostru asupra Basarabiei** , pe care ,

cum o spune toată lumea , și eu spun între acei care apasă mai mult,

noi o apărăm până la ultima picătură de sânge și aceasta este hotărârea întregului popor”

(**aplauze**)

Când ni s-a spus că aliații noștri doresc negocieri ...

[Recurs istoric în atitudinea revoluționarilor francezi la 1793 , care omorâseră toată clasa conducătoare ; care iscăleau orice și, a doua zi, își băteau joc de acei care au iscălit .

De la 1793 până la 1929 și 1932, „nu mai există o singură lume politică ,

ci există două lumi politice , dintre care una tolerează pe cealaltă ,

fiindcă nu are ce-i face, dar nu pierde un singur moment **intențiunea de a o distruge**”]

” Adică este dintre dvs cineva așa de încrezător - nu vreau să zic naiv –

care să-și închipuie că , vreodată ,

un stat așa de internațional cum este Uniunea Sovietică,

își va interzice să treacă de o anumită graniță și că

interdicțiunea cea mai serioasă este în ceea ce privește

granița noastră basarabeană ?!

„Sau crede cineva că rușii-sovietici sunt în fundul sufletului lor ,

mai puțin naționaliști decât rușii de la 1812 sau rușii dela 1877 ,

pe care i-am cunoscut noi în timpul războiului și i- a cunoscut toată lumea ?”

Aceasta a fost **părerea mea** dar, nu m-am dus să le-o spun,

și **mi-am dat silința să cred în sinceritatea lor** ,transmisă prin meditațiuni,

de a avea pace veșnică cu noi, și de a nu atinge chestiunea Basarabiei .

Când aliații noștri doresc un lucru ; când știam de ce doresc acest lucru

[Știa că era în discuție dezarmarea ; că era o intrigă la Berlin ;
că erau chestiuni economice-financiare ;
dorința Poloniei de a juca un mare rol în răsăritul Europei ,
vizând provinciile slabe și mici baltice]

fără a crede că s-a petrecut o schimbare miraculoasă interioară la sovietici ;

când am socotit (el , ministrul de Externe, întreg Cabinetul)

că o astfel de ofertă nu trebuie refuzată ,

am căutat o formă , asemănătoare cu cea poloneză.

[**pentru că formularea din Pactul Kellogg este făcut pentru a înșela o lume burgheză ,
menită să dispară strivită sub călcâiul soldatului sovietic]**

Formula poloneză a fost refuzată de Soviete.

Ei nu consimt să negocieze cu același text.

Atunci a trebuit să propunem noi un text .

Iorga / 24 nov.'32

▣ ianuarie, 5-13 ' 32, Riga *

*-----

Sovieticii au propus Moscova ; românii nu au dorit Moscova, au propus Varșovia ;

Sovieticii nu au admis Varșovia , și așa s-a ajuns la ... Riga

/ Ce era să punem în el ? Să cerem recunoașterea Basarabiei ? - Nu ne-o dădeau !

/ **Am căutat** în „dicționarul de conversație” **o formulare care să fie de acord**

și cu o mentalitate mai puțin dezvoltată (deoarece rușii au trimis la tratative ,
nu un diplomat de mână întâia, ci pe un bulgar refugiat în Rusia , tânărul Stenimcov)

În dicționar , definiția unei țări este dată astfel :

< Teritoriul asupra căruia se întinde suveranitatea unui stat .>

Aceasta este formula ce am prezentat-o noi, evitând să stârnim „Chestia basarabeană „

Nu era să dăm explicații ce este în spatele acestei formule.

Am dat **și alte indicații dlui Sturdza , să păstreze rezerve** și să dea a înțelege

că inițiativa nu pleacă de la noi.

- Aceasta era la 5 ianuarie.

- La 13 ianuarie , am primit știrea de la Riga :

**reprezentantul sovietic a început prin a întreba < De ce ne menținem în Basarabia ? > ,
și noi am am cerut dlui Sturdza să nu facă un pas mai departe**

- La 18 ianuarie, Filaliti a cerut o hotărâre , deoarece Polonia insista.

Deoarece Ghika nu era în țară, Iorga i-a precizat : „**Inițiativa viitoarei propuneri trebuie să vie
de la Sovietici, deoarece propunerea noastră nu a fost acceptată.Așteptăm.**

Dacă nu se poate cădea de acord cu alt text, **declaram că ne menținem la Pactul din 1929.**”

- La 18 ianuarie , s-a ținut un Consiliu de miniștri , unde am arătat :

/ refuzul sovietic , dar speranța că sovieticii , până la urmă, vor ceda.

/ asigurarea ministr. de Externe al Poloniei , Zaleski , că Polonia nu va semna fără noi ;

Conduita Franței și a Poloniei

- La 19 ianuarie, **a primit știrile din Franța** :în timpul acestor tratative , în Franța,

Tardieu avea aceeași neîncredere față de inițiativa sovietică , ca și Iorga ;

în Polonia , contact permanent și consultări cu **Filaliti** ; ministrul de Externe **Zaleski** ,

bun prieten al românilor ; **Pilsudski** (cu toată activitatea sa socialistă în trecut ,

cu toată tovrîrșia cu factori importanți din viața sovietelor) , nu numai că nu ne forța,

dar era „indignat de felul cum sovietele au primit de la început o inițiativă așa de naturală ,

în termeni așa de ponderați din partea noastră.”

Atitudinea guv.român

- La 26 ianuarie , s-a dat **Agentiei „Havas”** din partea **Legăției române de la Riga** ,

următorul **Comunicat** : „ **Guvernul român a fost obligat să constate** chiar de la primele linii ale

protocolului sovietic, **că guvernul moscovit nu vedea în pactul de neagresiune cu România**, decât **ocaziunea de a micșora valoarea angajamentelor anterioare** existente deja între cele două țări, ca Pactul Kellogg și Protocolul Litvinov.

” **Guvernul român a cerut în zadar**, până în prezent, **guvernului din Moscova**, de a acorda proiectul sovietic cu fâgăduielile formale asupra cărora România consimțise, **a începe negocierile și cu caracteristicile esențiale ale unui pact de neagresiune.** ” În aceste împrejurări, și până la o schimbare de atitudine a guvernului sovietic, **România preferă să se mențină în situația de drept creată prin Pactul de la Paris și Protocolul Litvinov.**”

Iorga / 24 nov.'32

▣ **Presiunile asupra gov.Iorga.**

La 28 ianuarie 1932, **Szembek** (ministrul Poloniei la București) a comunicat că **Polonia nu va semna Pactul, fără România**, dar că semnarea lui, ar face o bună impresie opiniei publice din occident, pentru chestiuni politice și financiare.

Societatea Națiunilor.

” Liber oricine să atribuie aceluia for european, care a adus foarte mari servicii păcii, **să-i atribuie un rol mai mare decât rolul adevărat pe care l-a avut și-l poate avea.** **Dar eu nu pot să fac politică pentru a impresiona opinia publică de oriunde.**

Când **apăr interesle țării mele**, doresc să am și opinia publică de oriunde; dar când opinia de aiurea este în conflict cu intereslele țării mele, **nu-mi pasă de opinia publică de oriunde**, și servesc interesele țării mele, **și nici pentru interesel economice și financiare ale altora**, eu nu înțeleg să scad din drepturile noastre și din marginile firești, depline, ale politicii noastre.

După aceasta, s-a întâmplat că **Polonia s-a grăbit și a parafat pactul.**

Atunci a fost el interpelat, la Cameră, de d.Leca, ce părere are de graba polonezilor ?!

În momentul în care **ne-am convins că nu vine nimic din partea Sovietelor, a Franței, a Poloniei...** cum la Geneva se întâlnește multă lume,

- În februarie, **Iorga a dat dreptul dlui Ghika de a avea un schimb de vederi cu Litvinov.**

Demisia lui Titulescu

- La 12 febr.'32, Szembek a revenit. Primise o telegramă de la Beck - director la Ministerul de Externe polonez - în care România era invitată să trateze cu Sovietele, căci altfel, Estonia încheie, Letonia rupe frontul.. și cerea un răspuns.

Polonezii insistau ca România să trateze cu Sovietele, ca să nu se strice „frontul comun” și buna impresie din opinia publică.

- La 12 februarie 1932, deci în aceeași zi, **Titulescu a sosit la București**, fără ca Iorga să fie prevenit. A venit „de sine stătător”, „autonom”, fără legătură cu Ministerul de Externe sau Guvern, și s-a dus ... la MSR ! „**S-a vorbit de o demisie. Nu mi s-a dat !**”

- **N. Titulescu** : Am dat-o dlui Ghika, înainte de a veni ; iar în scris, am dat-o MSR, celui ce i se dă demisia !

- **Iorga** : Vă rog nu strigați ! Am urechi delicate și aud. Nu striga !

Strigă și țipă la servitorii d-tale, nu la un senator !” [**urmează un mare scandal...**]

Oricare ar fi fost sentimentele sale față de Iorga, demisia se dă primului ministru !

Dacă ar fi știut de demisie, ar fi primit-o !

În conversația „amicală” avută, **Titulescu l-a „lămurit” cât de greșită era politica României față de Soviete, ce impresie proastă făcea asupra Genevei :**

/ Că politica față de Soviete este greșită ;

/ Că România nu a prevăzut pentru înarmare o sumă care să îngăduie o discuție cu Sovietele;

/ Că, în 1920, dacă n-ar fi fost Take Ionescu, el s-ar fi înțeles de atunci cu Sovietele ;

/ Că în negocierile de la Viena (gov.PNL) s-a stricat prescripția pentru Basarabia ;

/ Că în ochii Genevei, ai opiniei publice, putem apărea ca „războinici” ;

/ Că, dacă mergem pe linia aceasta, ajungem la rectificări de frontieră ;

/ Că el „știa”, că „a vrut”, că „dorea” să ajute încă din iul-oct-1931;

La toate acestea, Iorga (atunci și în momentul evocării) a opinat :

/ Că el nu poate face politica Genevei , a Occidentului, dacă nu este interesul țării ;
/ Că nu a știut absolut nimic din intențiile lui de a ajuta ... ;
/ Că guvernul a lucrat în funcție de împrejurări : cu un guvern de „dreapta” francez,
apoi cu unul de „stânga” ;
/Că poziția poloneză s-a schimbat :mai întâi Zaleski , apoi cu influența colonelului Beck ;
Polonezii insistau ca România să trateze cu Sovietele , ca să nu se strice „frontul comun” și
buna impresie din opinia publică .
**”Politica noastră n-a fost și nici nu putea să fie o astfel de politică , servilă unor interese
care se găsesc în afară de interesele esențiale ale României.”**

Iorga /

▣ Continuarea contradicțiilor.

-La 24 febr., stăruințele de semnare a pactului au revenit iar, (ni se spunea că au iscălit Estonia și Letonia)

Dar :

/ DI Ghika primea din Polonia știrea că dl **Pilsudski** nu ținea neapărat la încheiere ;

/ Iorga primea informația din Franța , că **Laval** ar fi contra pactului ;

că d.**Berthelot** și-a schimbat atitudinea ;

- La 2 mart.’32, **Pilsudski** a trecut prin România, Iorga l-a întovărășit de la București la Fetești,
și nu i-a spus nimic despre necesitatea semnării ;

.....**Atunci , cărei sugestii trebuia să dea curs ?**

Reproșurile lui Titulescu

- La 4 martie , **Titulescu** a transmis un Raport privitor la conversațiile avute cu dl.**Zeleski** .

Acesta îi declarase că, într-o conversație cu Litvinov, acesta i-a declarat lămurit că ...

”vina rușii negocierilor cu România este a Sovietelor , cari , ele au trezit chestia Basarabiei”

... Și atunci, **cum s-a putut spune în Cameră că guvernul de tehnicieni a greșit ?!**

Titulescu s-a supărat că guvernul românesc nu i-a comunicat anumite lucruri .

Cum , oare, după venirea „inopinată” a lui la București, după refuzul lui de a discuta cu

președintele Consiliului de miniștri ... se mai putea conta pe o colaborare sinceră cu dsa ? !

... Tot în martie , Ghika și-a dat demisia (din cauza amestecului lui Titulescu) , dar Iorga l-a
convins să nu-și părăsească postul .

Dimitrie Ghika

”Aici ,la noi, foarte multă vreme, o parte din presă și oameni politici ,s-au complăcut să trateze
așa de ușor pe d.Dimitrie Ghika : că ar fi fost nedibaci, ușor, un om pe care cine știe unde
l-aș fi găsit și l-aș fi pus unde se cer alte calități.

Dați-mi voie ,pentru cine nu cunoaște pe dl Ghika, sunt dator cu aceste lămuriri .

Și o lămurire inițială: eu am primit ministerul așa cum i s-a propus d-lui Hitler la Belin , acum
câteva zile (ilaritate) .L-am primit în anumite condițiuni.[...] **Eu l-am luat pe d.Ghika împreună cu
cea mai mare parte dintre miniștrii, care trebuiau să fie ai d-lui Titulescu :**

în ministerul Titulescu, el trebuia să fie ministru de externe.

De ce l-am primit pe d.Ghika? L-am primit pentru că eu am o foarte mare stimă
pentru omul patriot , de rasă mare, de creștere anume pentru a îndeplini asemenea
funcțiuni.El este nepotul Domnului Grigore Vodă ,a cărui amintire este legată de luptele
noastre pentru Basarabia , împotriva rușilor, la 1878.

Generalul Prinț Ioan Ghika, a arătat atunci , ca boier de neam, altceva decât poate da
cine știe cine, pus într-o astfel de situație.

Și eu mai știu un lucru: că dlui Ghika i s-au încredințat negocierile dinaintea războiului
balcanic, și că aceste negociațiuni au continuat mai bine de un an de zile,
spre mulțumirea tuturor.

Mai știu un lucru: că atunci când a fost să căpătăm Protocolul pentru Silistra
(chiar dacă a fost „ridicol” , pentru că răposatul Maiorescu acceptase să fie 2 Silistre :
una bulgărească și una românească , pe care să o plătim cu podul de peste Dunăre)
... atunci a fost trimis la Petersburg d.Ghika.

În tot timpul cât am lucrat cu d.Ghika – nu râdeți, dle ministru de Externe „rira bien qui rira la
dernier” – , și în orice caz, eu când am răs în viața mea, am răs în așa fel încât să nu plâng

a doua zi . Eu vă urez să nu ajungeți momentul când, cunoscând majoritatea, și majoritatea cunoscându-vă pe dvs., să nu râd eu pe aceste bănci.
Am puținel darul profeției, și n-am văzut „un intrus” întovărășit, pînă la urmă, de aplauzele acelora cărora li s-a impus.

DI.Ghika a fost,deci, un om în care să-mi pun toată încrederea
și niciodată nu și-a permis, în cursul negocierilor, ceea ce nu-i este permis nimănui :
să lucrezi în afară de colegii d-tale, sau, dacă ești funcționar,
să lucrezi fără știința și fără mandatul guvernului care te ține la un anumit post.
Și,dacă guvernul și politica lui nu-ți convin, **părăsește acest post,**
dar în nici un caz, **nu poți să păstrezi postul și să faci politica d-tale,**
pe care guvernul d-tale nu o știe.

Eu pot dovedi că **s-a făcut alături de politica guvernului, o altă politică.**

Pot dovedi acest lucru cu rapoartele diplomatice pe care le am aici.

”Situția unui ministru de Externe care vede în fiecare moment că vine cineva , care este, ân definitiv, subordonatul său, și face o politică peste capul său ! Situația este imposibilă !”

Și atunci, în martie, dl Ghika a demisionat .La insistențele mele și ale altora,
dl.Ghika nu și-a părăsit postul.

... Și acum, când am trecut de faza răsului , și am ieșit, din cauza acestui răs,
din atitudinea amabilă pe care mi-am impus-o, să mergem mai departe...

lorga /

**”Aceasta a fost politica mea și eu nu pot îngădui ca în Cameră , sau oriunde aiurea,
să se spună că guvernul prezidat de mine a pus rău chestiunea , a condus-o rău,
și că a lăsat acelora care au venit după dânsul o moștenire ,
din care cu greu s-a putut desface.”** [urmează opiniile privind politica externă sub Vaida]
lorga / 24 nov.'32

▫ Rolul nefast al lui Titulescu în căderea guvernului Vaida

[12 febr.'32]

”Nu a trecut multă vreme și dvs ați fost în București, întovărășit de acele onoruri pe care aristocrația dvs născută le primește de la biata plebe democratică a Țării Românești.”
Și când ați venit , fără să cereți părerea președintelui de Consiliu , și a ministrului de Externe,
și atunci eu, - nu știu dacă știți – **mi-am dat demisia Suveranului.”**

Scriam la 12 februarie : Mi se pare că paharul răbdărilor mele s-a umplut.

A fost rugat să rămână dar ,în așa fel încât „a trebuit să beau din nou paharul acesta al amărăciunii două luni de zile. Atunci ați venit la mine să-i vorbiți de reaua politică externă a guvernului meu, Eu v-am rugat :dacă este așa de rea, dacă dvs știți cum, trebuie s-o îndreptați.
Răspunsul dvs a fost: „Cine a stricat să dragă!”

Acesta a fost un răspuns pentru cel care conducea guvernul ?!

Ați stat o bucată de timp la București, ați pleat iar în străinătate...

Ați promis guvern PNTJ sau național. Dar spre uimirea tuturor...

**” ați căutat să aduceți în fața lumii o divergență de păreri față de șeful de guvern
pe care îl serveați, [Vaida] în loc să veniți la Bucureștiși să arătați motivele deosebirilor
și să vă înțelegeți cu el .Și dacă a trebuit să plece, să nu plece scăzut și înjosit
la vârsta sa și cu ceea ce reprezenta.”**

N.Titulescu / 24 nov.'32

Replică la expunerea lui lorga .

Dl lorga a făcut un „istoric” al problemei , după „notele zilnice”, **în contradicere cu dosarele voluminoase ale documentelor diplomatice.** Sper ca atunci când vă scriți cărțile de istorie , să folosiți altă metodă, decât în „notițele zilnice” (**aplauze la PNTJ**)

Este de acord că **ministrul D.Ghika** [la Roma , în 1932] este un „om de valoare”.

”Dar , prietenul meu, **d.Ghika, este un diplomat iscusit , un mare patriot și o inteligență fină.”** ... doar l-a luat de pe lista guvernului „meu”

Dar Iorga spune că **nu a știut nimic despre tratativele cu Sovietele , până la 5 ianuarie 1932 !** A călcat „ cu stângul ” de la început ! Ori el, Titulescu, din izvor străin, **a știut din 12 dec.1931** , din cadrul Conferinței de la Geneva ! Atunci el a trimis **o telegramă ministrului de Externe** în care își exprima criticile :

[LD : **pasaj în discursul din Cameră , pe care-l repetă și la Senat**]

< Cum eu nu cunosc nimic din actualele negocieri ale României , în această chestiune, m-am mărginit să întreb pe interlocutorul meu , cu titlu pur personal și informativ, ce ar adăuga un pact de neagresiune , peste obligațiunile pactului Briand-Kellogg ? **Interlocutorul meu a răspuns că pactul de neagresiune va fi însoțit** de un tratat de conciliațiune , ceea ce constituie un pas înainte.

Am întrebat atunci : dar dacă în virtutea acestui tratat de conciliațiune, Sovietele vor discuta chestiuni cari pentru ele constituie litigii , iar pentru noi, nu ? **Interlocutorul meu a răspuns că nu avem decât să excludem** , cu prilejul redactării tratatului , **chestiunile cari, pentru noi, nu constituie diferende.**

Și dacă Sovietele refuză ? am întrebat eu.

Interlocutorul meu a răspuns că are asigurări că nu o vor face.

Și dacă totuși, o vor face ? – am adăugat eu ..

Interlocutorul meu mi-a răspuns : atunci nu aveți decât să nu semnați tratatul .>

Și terminam această telegramă , prin următoarele cuvinte :

< În ceea ce mă privește, îmi veți permite să împărtășesc o îngrijorare : un tratat fără excluderea formală a chestiunilor pe cari , în concepțiunea lor, Sovietele le consideră ca litigioase , este un canal juridic pentru Soviete , de a ridica în viitor , și cu consimțământul nostru , aceste chestiuni. Pe de altă parte , o cerere de excludere formală a acestor chestiuni , refuzată de Soviete , mai ales dacă acordul cu Polonia ar fi fost semnat și lipsește numai ratificarea, este un nou prilej de contestare publică între Soviete și noi, ceea ce nu poate decât vătăma. [...] Eu am considerat însă o datorie s-o împărtășesc guvernului român.>

La această telegramă, **Guvernul Iorga, ministrul de externe, a găsit cu cale să nu dea nici un răspuns !** [LD : **revine cu aceleași episoade prezentate și la Cameră , privind Demisia, criticile etc.etc**] Apoi :

Ciudată concepție are d. Iorga despre puterile unui ministru de externe !

Se miră că nu am cerut autorizația dsale, ca președinte de Consiliu .

Dar eu zilnic dau miniștrilor această autorizație ! Și eu am fost în regulă , cu autorizarea dlui Ghika Titulescu / 24 nov.'32

▣ **Aliații și tratativele.**

De fapt, dle Iorga, important este ceea ce s-a întâmplat între 15 mai 1931- 5 ian.1932.

Și când spuneți că nu știți nimic de cele petrecute până atunci, este de necrezut !

Este adevărat că inițiativa negocierilor cu Sovietele este inițiativa aliaților noștri .Dar nu ne-au forțat ! Citiți dosarele , dle Iorga !

- La **15 mai 1931**, ministrul Poloniei la București a întrebat pe ministrul român dacă nu intenționează.Dar aceasta este **o dovadă de lealitate , nu presiune ! :**

/ a spus de intenția Poloniei , de a încheia un tratat cu Sovietele ;

/ a întrebat dacă România nu procedează la fel ;

/ s-a oferit ca Polonia să fie intermediară ...

Clauza de interdependență

În tratatul propus de Polonia, era **o clauză de interdependență a ratificării :**

Tratatul polono-român intra în vigoare **la 30 de zile** după ratificarea unor **acorduri analoage cu Estonia, Finlanda, Letonia și România .**

Dar...

În nov.'31 , în negocierile polono-sovietice , Sovietele au respins această clauză , dorind negocieri, în parte, cu fiecare .

Leală, Polonia a revenit : Ce-i de făcut ?

Tratativele de la Riga

Și guvernul român , **fără altă garanție, renunță la clauza de interdependență**

și se duce la Riga ! Asta înainte de 5 ianuarie 1932 !

De ce v-ați dus la Riga fără alte garanții ? Aceasta este toată chestiunea.

Aceasta este singura chestiune. Restul nu interesează.

Implicarea Franței

Cu Franța, nici nu am cerut clauză de interdependență !

- La 25 nov.'32, ne-am mărginit s-o înștiințăm , întrebând-o dacă are obiecțiuni .
- La 26 nov., guvernul francez a răspuns că nu are obiecțiuni că, în caz de nereușită, Franța rămâne la vechile obligații . **Parisul prevedea eșecul , din noiembrie 1931 !**

Asta am de răspuns în Parlament .

„Restul, din cuvântarea dlui Iorga , să treacă în Istorie .

[...] Ascultându-l, am ajuns la concluzia :

„ Dle Iorga , este mult mai ușor să scrii istorie, decât să faci istorie.”

(aplauze la PNȚ)

Iorga –Titulescu / 24 nov.'32

11.) MGOrleanu (PNL-1):interpelare : rel. româno -sovietice, Senat , 25 nov.'32

Titulescu - răspunde

(DS, MO 5 șed. din 25 nov.'32, p. 59- 64)

MG Orleanu / 25 nov.'32

▫ Pactul Ligii Națiunilor

Rezerve serioase față de semnarea unui pact cu sovieticii , care ar fi fost o diminuare a garanțiilor ce statul român le avea pentru integritatea teritoriul său.

Față de **garanțarea de către Liga Națiunilor, pactele " de neagresiune" nu-și aveau rostul.**

Pactul stipula :

/ respectarea și menținerea integrității teritoriale și a independenței politice a membrilor (art.10)

/ interesul și obligațiile Societății față de orice război sau declarație de război

îndreptat spre un stat membru (art.11)

Din moment ce - conchidea el - cea mai importantă obligație asumată de SN era de a apăra , contra oricărei agresiuni exterioare , integritatea teritorială și independența tuturor membrilor ei, **de ce trebuie să se încheie noi pacte de "neagresiune " bi-sau multi-laterale ? !**

Pactul SN ar fi putut garanta executarea tuturor dispozițiilor sale ,

dacă sistemul versaillez ar fi funcționat deplin.

Franța

Dar , prin neintrarea Statelor Unite ... pactul de garanții anglo-american acordat Franței

n-a putut fi îndeplinit , ceea ce a determinat Franța să-și creeze un sistem de garanții

internaționale, pentru a putea face față unei agresiuni . Așa se explică de ce , încă din 1924,

Franța a depus toate eforturile , ducând tratative cu Anglia, cu Germania ,

până ce a ajuns la Locarno (Franța are garanții din partea Angliei, Italiei, Belgiei, Germaniei)

Germania

Din acel moment, **se schimbă " ceva " din componența Ligii Națiunilor .**

Până atunci, fusese o asociație a statelor învingătoare în război.

Prin intrarea Germaniei în SN, în sept 1926, acest caracter s-a schimbat .

SUA : pactul Kellogg

A fost momentul când și **SUA a realizat că ... a rămas singură** și

a venit cu propunerea Pactuli Kellogg care , prin art. 1 ,

stipula renunțarea la război ca instrument de politică națională ,

obligând statele semnatare la **rezolvarea diferendelor pe cale pașnică.**

Cu Pactul Kellogg, semnat de 55 de state, se sfârșea seria unor garanții menite să apere

statele contra unor agresiuni. S-a vorbit atunci de "umanitarismul " americanilor.

Nu umanitarismul ci interesele economice i-au dus pe americani la acest act .

Președintele Coolidge spunea : **< O acțiune de război , în orice parte a lumii ,**

aduce **daune intereselor țării mele**; căci o țară care a investit în toate părțile capitaluri mari , care e **bancherul tuturor popoarelor ,**

are un mare interes ca **pacea să nu fie tulburată.** >

Orleanu / 25 nov.'32

▣ "Sfaturile prietenești "

"Așa avem noi obiceiul .Ne îmbătăm cu cuvinte .Atribuim la tot ce fac străinii un fond umanitar , când în tot ce fac dânsii , ei nu se conduc decât numai de interese ; ceea ce omenește este foarte explicabil "

De aceea , **guvernanții trebuie să se călăuzească de interesele țării , filtrând "sfaturile" prietenilor .**

Aliații noștri , în raporturile economice (industrie , comerț , agricultură) "tratează mai cu favoare pe cei învinși decât pe foștii aliați"

Avem obiceiuri rele ; Ne îmbătăm de fraze. Orice laudă ne aduce cineva ne încântă .[-----] Cu o vorbă , cu un discurs , face cineva din noi ce vrea.

Apoi plecăm la Paris , Pesta , Varșovia , Sofia etc și în toate părțile unde ne ducem , **ne place să fim întâmpinați cu primiri , recepții , banchete , excursii ,** și luăm cuvintele goale de adulație , drept mărturisire de sentimente de adevărată prietenie , când , de multe ori , acei ce ne primesc au în sufletul lor ura contra noastră."

Nu numai România , ci toate statele sunt , într-un fel sau altul , izolate , deoarece **fac o politică de naționalism economic , crezând** că dacă vor fabrica și vinde mult (fără să cumpere !) **își vor îndrepta situația economică .**

Titulescu / 25 nov.'32

▣ "Omul Țării Românești"

A ținut să-și exprime **acordul cu opinia senatorului Orleanu** , în ceea ce privește interesele naționale , în chestiunile vizând politica externă a țării.

" România mai presus de toate ! " - conchidea el

Cât despre el , declara că oriunde a fost a purtat în suflet România , revendicându-și meritul că **" omul Genevei nu a încetat o clipă de a fi omul Țării Românești "**

Titulescu / 25 nov.'32

Liga națiunilor - Pactul Kellogg- Pact de neagresiune

Prin formulările Pactului SN , existau totuși **3 cazuri posibile de război legal :**

/ cazul în care părțile nu erau de acord ,
iar **Consiliul nu obține unanimitatea** (art.15)

/ cazul chestiunilor pe care dreptul internațional
le lăsa **în competența drepturului intern ;**

/ cazul în care ar fi fost vorba de **o sentință arbitrală obținută**
și pe care partea lezată refuza să o execute .

În limbaj " genevez " , aceste cazuri se numeau **" Les fissures du Pact " ,**

După opinia sa , **aceste fisuri fuseseră reparate prin Pactul Brinad-Kellogg , care stipula renunțarea la război în toate cazurile .**

A fost partizanul unui pact de neagresiune cu US ,

cu condiția ca el să nu vătame interesele României

și să mențină conținutul pactului Briand-Kellogg .

Constatând însă că **negocierile nu urmăreau decât să golească din conținut instrumentele diplomatice existente ,**

răspunsul României nu putea să fie decât negativ.

Orleanu -Titulescu / 25 nov.'33

12.) **Iosif Willer (PNM) , declarație despre 1 dec. 1918 , 2 dec.'32**

(DAD , MO 4 și 12 , șed. din 18 nov. și 2 dec.'32 , fișă)

[LD : paralel și în legătură cu sporirea atacurilor revizioniste de peste graniță ,

se simte sensibilizarea , tensionarea și reacția mișcării antirevizioniste românești .
Dacă , pe plan diplomatic, aceasta era o reacție firească, transmitea un mesaj
pe plan intern , otrăvea relațiile româno-maghiare]

Willer / 18 nov.'32

Protestează pentru anti-maghiarismul din București , cu ocazia unui miting antirevizionist ,
deplângând starea gravă a minorității maghiare

- **N.Titulescu** : Îl pune la punct, prudent și diplomatic.
- **M.Steescu** : **Protestează pentru tonul și maniera comunicării lui Willer .**
Studentii români își vor face datoria când se va auzi vreun strigăt revizionist .

[LD : cu o zi înainte , 1 decembrie, se omagiase 1 dec.1918 .

A doua zi, se iscă o polemică între socil-democrați și lupiști ,
privind atitudinea față de minorități și "loialitatea " lor.

Willer se simte obligat să reacționeze.]

Willer / 2 dec.'32

"Ar fi fost în contradicere cu firea omenească , dacă un maghiar ar fi venit la această tribună
ieri și ar fi spus că , **în ziua aceasta [1 dec.]** , care înseamnă bucurie pentru dvs ,
însă înseamnă **catastrofa națiunii maghiare** ,
că în ziua aceasta inima sa este plină de bucurie "

Absența lor în ziua de ieri , nu înseamnă că P.Maghiar nu este hotărât să trăiască pașnic,
frățește, împreună cu celelalte națiuni.

- **dr.Lupu** : de când se sărbătorește acest eveniment, în fiecare an,
P.Maghiar era prezent și ... spunea o vorbă
- **Iosif Willer** : Niciodată !
- **dr.Lupu** : Anul acesta , când **străinătatea lansează o vie propagandă contra noastră ,**
era de datoria P.M. [?!?] să vie și să spună o vorbă !
Poporul român nu cunoaște șovinismul , vă iubește și vă strânge la sânul lui ,
dar vă roagă **să telegrafiați dlui Gomboes sau să-i spuneți de aici,**
de la tribuna Parlamentului , să nu ne atâte , să nu ne irite ,
pentru că **românii sunt greu de pornit**, dar când îi pornești, **sunt greu de oprit!"**

Willer / 2dec.'32

13.) **Anibal Teodorescu (PP -Averescu) , discurs la mesaj, 7 dec.'32**

(DAD, MO 13, 7 dec.'32 , fișier)

▣ **Evoluția relațiilor româno-sovietice .**

Face un istoric al Basarabiei , la 1918, subliniind meritele mareșalului Averescu , atunci.

În 1921, aproape se ajunsese la o înțelegere :

Karakhan recunoștea anexarea Basarabiei , dar cerea **recunoșterea statului sovietic**
de către România , și renunțarea la o parte din tezaur.

- **Gr.Gafencu** : **Perfect adevărat !**
- **Teodorescu** : Atunci, **Averescu a dat instrucțiuni ministrului nostru Filaliti**
să accepte propunerea , dar să fie foarte atent ca sovieticii să nu introducă alte clauze.
Dar ... **nu s-a dat curs demersului** , pentru că **erau 3 persoane**
- Regele Ferdinand, I.Brătianu, Take Ionescu - care nu erau de acord .
- **Gr.Gafencu** : **Adevărat !**
- **C.Xeni (PNL-1) LD** : **cred că este fost takist . autorul unei biografii Take Ionescu)**
Nu este așa ! Rusia pune condiția evacuării Basarabiei .
- **Gr.Gafencu** : îi va arăta documente din care se vede că **Take Ionescu**
n-a vrut recunoșterea U.S., pentru că **ar fi creat conflicte cu "regimul viitor"**
(alb sau albastru) din Rusia .Era o credință generală a Europei .
După un an , **I.Brătianu și-a schimbat atitudinea** , dar
- **Vict.Iamandi** : De ce **Rusia nu a primit propunerea lui Brătianu** , din iunie 1922 ,
la Geneva ?

- **Anibal Teodorescu** : **Partidul Poporului** consideră că, **în prezent**, afară de Pactul Briand -Kellogg , **ar trebui să ne apropiem și noi de U.S** , **cum au făcut Franța și Polonia**, și **să semnăm un pact de neagresiune.**
An.Teodorescu / 7 dec.'32
-

14.) Iuliu Maniu (prim-ministr) : răspunde la interpelarea lui Iorga , Senat, 8 dec.'32
(DS, MO 10, 8 dec.'32, fișă)

[**Iorga a făcut o întrebare și o comunicare privitoare la o scrisoare a ambasadorului sovietic Dowgalewski** , adresată președ.Franței, **Herriot.**]

- **Maniu** : Din respect pentru Iorga, pentru Senat, va răspunde la această chestiune deși... pe viitor, ar fi bine să se adreseze ministrului de resort.

Scrisoarea lui Dowgalewski nu constituie un element nou.

Titulescu a comunicat Parlamentului [**prin august'32**] despre această scrisoare (și fazele care i-au precedat)

în care **guvernul sovietic făcea o nouă ofertă României pentru un pact de neagresiune.**

În scrisoare , **pe lângă alte propuneri inacceptabile** ,

se vorbea de < **diferende existente** > și de < **diferende prezente și viitoare** >

Această "ofertă " a fost respinsă de Parlamentul și guvernul român [**Vaida**] , și **chestiunea este definitiv închisă** .

Scrisoarea pretinde că pentru unii termeni s-a căzut de acord cu Victor Cădere.

Dar **Cădere declară într-un Raport** (4 dec.'32) că **n-a dat niciodată asentimentul său lui Litwinow, nici la termeni, nici pentru Pact.**

Chiar dacă Cădere și Litwinow ar fi căzut la vreun acord, el n-ar putea lega guvernul român , deoarece **Cădere nu era autorizat să negocieze.**

- **Iorga** : el a făcut a doua comunicare pentru a se hotărî dacă este necesară **o contra-propagandă românească** ,

față de **violenta propagandă ostilă, fățișă** , a **Ungariei** , dăunătoare intereselor noastre.

De ce nu răspunde Maniu la cea de-a doua comunicare ?!

[**se iscă o polemică, mai mult o gâlceavă, între Maniu și Iorga** , **iar pe probleme româno-sovietice**]

- **Iul.Maniu** : **Chestiunea s-a dezbătut în Parlament.Ea nu mai este "actuală "** , întrucât chestiunea unui pact cu sovieticii este , pentru moment, închisă, deoarece guvernul și Parlamentul românesc au respins propunerea sovietică .**Chestiunea este închisă**

- **Iorga** : **O mototolești și o plmbi cum vrei !**

- **Maniu** : ... ea aparține istoriei . **Iorga poate s-o examineze în cărțile sale de istorie !**

" Tratativilor începute încă de pe vremea guvernului Iorga [.....] sunt închise.

Asta nu înseamnă , de sine înțeles, că **Națiunea română și Statul român nu e gata** , oricând, **să încheie un pact de neagresiune cu Sovietele** ,

Națiunea română și Statul român ,**fiind pătrunse de un adânc sentiment pacific.**

(**aplauze prelungite , repetate, bravo la majoritatea PNTJ**)

și fiind **hotărâte să tăiască în cele mai excelente raporturi de bună vecinătate cu Rusia.**

Dar , desigur, **Statul român nu va putea încheia un pact de neagresiune**

decât în termenii care corespund intereselor vitale ale Națiunii și Țării Românești "

(**aplauze prelungite , repetate, bravo la majoritatea PNTJ**)

Cealaltă problemă - **propaganda ungară** -

el sau Titulescu va răspunde la momentul potrivit.

Iul. Maniu / 8 dec.'32

15.) V.Serdici (PTJ-Lupu) discurs la mesaj, Cameră, 13 dec.'32

(DAD, MO 17, 13 dec.'32, p. 292-294)

"Dacă dvs. vă întemeiați , poate , această credință , pe considerațiunea că **problema minorităților cere să se crute multe susceptibilități în interior**

- și aici sunt de acord cu dvs - dar mai cu seamă în afară ,
în cazul acesta din urmă sunt convins că această credință este greșită.
Eu sunt convins că tocmai liniștea cu care înconjurăm noi problema minorităților ,
este aceea care vatămă interesele țării noastre ,
încurajând în interior anumite manifestări ale conducătorilor minorităților ,
iar în afară, împiedicând străinătatea să cunoască lealitatea țării noastre ,
pe care noi o demonstrăm la fiecare pas, întru îndeplinirea tratatelor semnate pentru
garantarea drepturilor minorităților ; după cum , de asemenea,
împiedică străinătatea să cunoască bunăvoința unanimă a acestui popor ,
care este desigur, cel mai îngăduitor popor din lume.
De asemenea , cred că dacă străinătatea ar cunoaște mai bine atitudinea noastră
în chestiunea minorităților, această străinătate, uneori,
în loc să ajute protestele minorităților din țara noastră, le-ar consilia."
V.Serdici / 13 dec.'32

▣ Subsecretariatul pentru minorități

"Chiar de la această tribună, d.fost prim-ministru **Vaida -Voevod** , spunea că asupra anumitor chestiuni , întreaga opinie publică - și noi toți reprezentanții națiunii -
ar trebui să formăm un acord unanim ; și între acestea chestiuni,
d-sa menționa chestiunea minorităților.
Eu aș adăuga cu toată modestia , că nu este de ajuns ca în această chestiune ,
noi să fim de acord asupra țelului urmărit ,
dar este absolut necesar ca toți șefii de partide , factori răspunzători în această țară ,
să fim de acord asupra însăși amănuntelor conduitei politicii minoritare .
Dovada cea mai bună este gestul fostului prim-ministru , d.prof.lorga, care ,
anul trecut, la 9 decembrie , în această Cameră,
atunci când am cerut desființarea Subsecretariatului de stat pentru minorități,
d.lorga mi-a răspuns că înființarea acestui Subsecretariat
este cea mai fericită inovație a regimului său.

[-----]

aduc acum expresiunea mulțumirii a zeci și sute de mii de români,
pentru curajul acțiunii și pentru integritatea gândirii d-lui prim-ministru Maniu .
Aceasta , d-lor, pentru că dânsul a fost , în sfârșit, acela care a avut curajul
să desființeze acest Subsecretariat de stat al minorităților.
Eu pun o deosebită greutate pe această chestiune , și de aceea trebuie să vă cer îngăduința
să vă demonstrez , într-o foarte scurtă incursiune în istoria tratatelor minorităților ,
că înființarea Subsecretariatului de stat pentru minorități
a fost una din cele mai dureroase răni care s-a adus acestei țări, după război.

[-----]

V.Serdici / 13 dec.'32, retro ' 1919

▣ Conferința de la Versailles

▣ Clauzele pentru minorități.

▣ Dezbateri la Liga Națiunilor

" În 1919 , s-a prezentat în fața Conferinței de pace de la Versailles ,
o delegație a comitetelor evreiești din America. Ele erau foarte puternic susținute de fostul
președinte al SUA , **Wilson**, și au găsit un puternic concurs în sânul Conferinței însăși în
colonelul House , și chiar în președintele delegațiunii, în premierul francez , **Clémenceau** .
Astfel s-a făcut că s-au adoptat în întregime cererile acestei delegațiuni evreiești,
și s-a înserat în tratatele încheiate cu 14 state **[! ? !]**,
acele clauze numite < clauze pentru protecțiunea minorităților > ,
adevărate <capitis diminutio > a suveranității naționale a acestor state .
Diferențierea aceasta de tratament a făcut ca să se creeze , de la început ,

o atmosferă de suspiciune în jurul acestor tratate,

și s-a pus **în discuțiune în fața Ligii Națiunilor** , de câteva ori.

Pentru ultima oară s-a pus în discuție în urma **protestului unui stat mic , statul Leton.** Și atunci, **s-au pronunțat cuvinte de o extremă importanță .**

Raportorul chestiunii fusese numit d.**Mello Franco.**

- **Hans Otto Roth** : Este bine cunoscută chestiunea !
- **V.Serdici** : Cu toate acestea trebuie să v-o spun încă o dată, ca s-o cunoașteți mai bine.De altminteri, este indispensabil să o reamintesc , pentru **un raționament care nu vă convine ...**
- **H. O.Roth** : dacă vă referiți la **Mello Franco** , în nici un caz !
- **Serdici** : De sigur, **este greu să-i admiteți raționamentul** dar **de aceeași părere cu dânsul au fost și Briand și Austen Chamberlain .**
Dvs trebuie să căutați de partea dvs , cel mult pe Stresseman .

[**LD : cred că traducerea este defectuoasă !**]

Mello Franco , spunea în **1925** : < **Îmi pare irecuzabil că aceia care au conceput acest sistem de protecțiune** nu s-au gândit **să creeze în sânul anumitor state**

o masă de locuitori care s-ar considera , din oficiu

, ca străină de organismul general al națiunii , ci , din contra,

au dorit pentru aceste chestiuni **un statut de protecțiune juridică,**

capabilă **să asigure respectul și inviolabilitatea persoanelor** sub toate aspectele și să prepare astfel condițiunile necesare **stabilirii unei comunități naționale . >**

Austin Chamerlain : < **Autorii acestui sistem al tratatelor minorităților** ,

nu au avut desigur vreo intenție să creeze în sânul națiunilor ,

comunități care să rămână pe veci străine de viața națională .

Obiectul acestor tratate este [.....] **să asigure minorităților**

un grad de protecție și de dreptate , care să le pună , încet -încet ,

în măsură să se contopească cu restul nației .>

Dlor deputați, acestea sunt cuvintele pronunțate de membrii cei mai importanți

ai Ligii Națiunilor , și ele au o foarte mare însemnătate , căci vedeți, de la început,

se spune că în nici un caz minorităților nu li se recunoaște dreptul de colectivitate ,

ci protecțiunea se înțelege ca statut individual.

În acest sens, **Constituția polonă** , în art. 110 și **Constituția cehă** , în art. 128 ,

confirmă această părere . [-----]

- **H.O.Roth** : Acest Subsecretariat **a adus vreun rău ? Arătați-ne unul !**
- **Francisc Krauter** : Afară de privilegiul de a aemigra, nici unul ! **Care privilegii ?**
- **Cicio Pop** : Chestiunea aceasta **nu se rezolvă cu strigăte !**
- **V.Lepădatu** : Dar care este **p.d.v. al partidului dvs ?**
- **V.Serdici** : Partidul meu este **un partid de stânga,**
el este contra oricărui ultranaționalism, dar asta nu înseamnă că
dacă ești partid de stânga , nu-ți iubești țara , și nu ai voie să fii naționalist !
- **IIMirescu** : Ești în dezacord cu șeful d-tale ! [-----]

Dr.Lupu / 13 dec.'32

▣ Partidele minorităților

- **dr.Lupu** : **D.Serdici** reprezintă aici punctul de vedere personal ,
punct de vedere rezultat din conviețuirea în mijlocul unei populații etnice
compusă din sași și români. [**Târnava Mare**]
M-a întrebat și eu **i-am dat toată libertatea**
Sunt **în dezacord cu el** [Serdici] doar în **chestiunea Ligii Națiunilor ...**
Nu ea a transformat partidele minoritare de la noi, mai mult sau mai puțin,
în partide centrifugale, ci **politica mizerabilă a noastră !**
Legea noastră electorală l-a obligat pe d.Hans Otto Roth și pe Gaspar Muth
să meargă **la Cetatea Albă și în com Șaba** ,unde nu au fost de când sunt,
să consolideze pe toți germanii din țară , **într-un partid german unitar !**

[-----]

" Să nu dăm vina pe alții , ci pe noi înșine . **Noi înșine am silit minoritățile să formeze partide pe țară. Guvernele române, în dorința lor de a înăbuși mișcarea democratică, care naștea, au făcut aceasta**

Prin urmare , **să nu dăm vina pe alții. Noi înșine am silit minoritățile să formeze partide politice pe țară.**

Altfel , ei ar intra în Parlament , în măsura în care sunt numeroși în fiecare județ.

Dacă la Târnava Mare sunt sași mulți , e dreptul lor să intre .

Dar să vină sașii de la Saba , care nu au nimic comun cu sașii din Ardeal, aduși de ruși, acolo, să facă un conglomerat mai mult sau mai puțin centrifugal, nu este vina lor, ci este vina noastră.

În ceea ce mă privește pe mine și partidul meu,

dându-i libertatea dlui Serdici să vorbească cum vorbește,

noi suntem de părere că **minoritățile trebuie tratate și respectate în conformitate cu Tratatul Ligii Națiunilor** , interpretate așa cum trebuie .

Și chiar dacă nu ar exista tratatele acelea, **interesul nostru suprem este să-i tratăm cinstit, legal și drept, cu totul dimpotrivă cum au fost tratate minoritățile române în celelate țări, în vechile imperii : austriac și rus.**

Numai așa putem să-l facem cetățeni leali ai acestei țări, și să-i facem ca , în loc să privească peste graniță, să privească aici, în țară."

Dr.Lupu / 13 dec.'32

▣ **Evreii .**

- **ACCuza : dar cu jidanii ce facem ?**

- **dr Lupu :** " **Evreii nu sunt o minoritate.Evreii nu aparțin unei țări existente.**

Palestina a existat acum 4.000 de ani.Ungurii au Ungaria, germanii au Germania ; dar **arătați-mi care este statul Evreesc ?**

Evreii sunt cetățeni români de religie mozaică. Noi avem interesul să-l privim așa .

Dvs faceți o greșală când îi priviți altfel.

De altfel, **nu sunteți numai dvs vinovați, sunt și ei .** După ce ați făcut dvs Liga Apărării Național Creștine, **au venit și ei să vă dea cel mai mare ajutor, formând Partidul Evreesc.** Ei v-au ajutat, dle Cuza .

- **M. L andau :** Țin să precizez că cuziștii au pătruns în Cameră de la 1926, în același număr ca și acum, **deși în acel timp nu exista Partid Evreesc .**

- **dr.Lupu :** dvs , dle Cuza , nu puteți reuși în diferitele părți ale țării, decât cu sprijinul guvernului ! **Dvs ați început a vă întemeia ca partid puternic în Bucovina , în nordul Basarabiei și în Moldova ,** de atunci de când au luat naștere d-lor. **Cei mai puternici agenți ai dvs în propagandă sunt dnii : Landau, Fischer etc etc..**

- **M.Landau :** este **inexact și puțin elegant** ceea ce declarați aici.

V.Serdici / 13 dec.'32

▣ **Intenția lui Maniu : statutul minorităților**

"Ei bine, dlor, dacă este legitim să adresez mulțumirile mele și ale tuturor românilor din Târnava Mare d.lui Maniu , pentru gestul să de a desființa acest Subsecretariat de stat, apoi eu **trebuie să mă întreb**

de ce chiar d.Maniu a căutat să diminueze valoarea gestului său , prin **Comunicatul** pe care l-a dat dăunăzi prin presă,

comunicat al Președinției Consiliului de miniștri , prin care anunță că o comisiune lucrează actualmente la alcătuirea unui Statut al minoritarilor ?

Oare , d-lor, **legile noastre , Constituția noastră,**

nu reprezintă o suficientă protecție ? Oare cunoașteți dvs o lege care să facă vreo deosebire între cetățenii Țării Românești ?

- **Leonte Moldovan** : **D.Manu este în continuarea unei greșeli**

pe care a făcut-o la Institutul Social , în 1924,
când le-a promis un Statut - și nu trebuia să le promită .

V.Serdici / 13 dec.'33

16.) I.Th.Florescu (PLD) , discurs la mesaj, Senat, 13 dec.'32

(DAD, MO 12, 13 dec.'32, p. 202-212)

Ith Florescu / 13 dec.'32

▣ **pro- Guvern de concentrare Titulescu !**

PL-D și P.Conservator-Gr.Filipescu , au fost singurele partide care , " fără nici o condiție" ,
fără nici un gând de "avantaj" ,

"au susținut cu căldură înfăptuirea unui guvern național "

Nici acum , țara și ei, **nu sunt dumiriți de ce PNL -ducist a refuzat să dea concursul "Uniunii Naționale"** pe care trebuia s-o prezideze **Nicolae Titulescu !**

... Goethe zice undeva că și infernul are legile sale !

Și politica ar trebui să aibă legile și logica ei !

- **N.Iorga** : Și fărădelegile ei !

- **ThFlorescu** : Altfel el este un monument de incoerență !

Binele și răul au alternat totdeauna în viață

[-----]

IThFlorescu / 13 dec.'32

▣ **Guvernul Maniu**

Mai dibaci decât Vaida, Maniu are un guvern "onorabil" , în care a introdus pe cel mai strălucit
expert de politică externă , **dl Titulescu (aplauze la PNȚ)** ,
și-l are alături și pe liderul mișcării țărăniște , **Mihalache !**

[-----]

Ith Florescu / 13 dec.'32

▣ **Politica externă**

"Noi, tari pe dreptul nostru, **am rămas în situația stabilită pe baza Pactului Kellogg** , care ne
dă dreptul ca , fără adaosul periculos de < conflicte prezente > , < conflicte viitoare >

să fim la adăpost de orice violență , nu pentru cinci ani, cum prevedea noul pact,
ci **pentru totdeauna "** (**aplauze la PNȚ**)

I.I. CBrătianu

... evocă opinia marelui bărbat de stat **Ion I.C.Brătianu în această chestiune.**

... Se plimba într-o zi cu el și i-a spus : < **N-ar fi bine** să facem un apel la prietenii noștri
din străinătate și **să căutăm să reluăm relațiunile cu sovietele ?**

N-ar fi necesar , șefule , ca **să facem și noi un pact cu rușii** , căci prea se prăpădesc
mulți oameni la Nistru și prea **continuă această dușmănie la infinit ? >**

Ion I.C.Brătianu i-a răspuns : < Vrei să afli tot gândul meu ? Te rog să păstrezi discreția
cât eu sunt în viață. Ei bine, **chiar dacă m-ar ruga Sovietele, eu n-aș relua relațiunile cu ei.**

O alianță nu valorează decât atunci când este **făcută cu bună -credință . ;**

o alianță dacă nu este **bazată pe sinceritate** , degeaba o faci . Și, dle Florescu,

în ziua când aș relua relațiunile cu Rusia Sovietică , fără nici o garanție,

ați vedea Moldova și țara noastră acoperită de propagandiști bolșevici . >

...Atunci , nu m-am lăsat , și i-am zis : < **Șefule, dar Anglia a reluat relațiile cu Sovietele**
și toată lumea are să le ia . > Ion Brătianu l-a spus :

< Dă-mi detectivii englezi și inspectorii de poliție din Londra , și eu , atunci,

reiau numaidecât relațiunile cu Sovietele . > [-----]

gral Al. Averescu - Take Ionescu - IICBrătianu

M.Manoilescu : îi cere voie la o întrerupere să evoce și el **declarațiile lui Averescu** ,

cu 7 ani în urmă, la interpelarea lui Gr.Gafencu privind **împrejurările din 1920 / 21** .

... la o întrunire publică din Iași, dl **general Averescu a declarat că** ,
atunci când s-a pus problema sub guvernul său (1920 / 21) de a relua relațiile cu Rusia ,
că **< Take Ionescu s-a opus oricărei încercări în această privință >**

Al.Averescu , găsimu-se în divergență cu ministrul său de externe,
a raportat MSRegelui Ferdinand.

MSR Ferdinand - și acesta este punctul asupra căruia **gral Averescu**
n-a mai revenit niciodată ! - **a propus atunci , arbitrajul lui IICBrătianu** .

... "Arbitrajul " avea sensul lui : marea autoritate a lui IICBrătianu ,
ca om care contribuise atât de mult la constituirea României Mari.

... **A avut loc acest " arbitraj " și IICBrătianu a declarat că este împotriva**
reluării oricărei relațiuni cu Rusia .

Teza lui Take Ionescu a triumfat ... și s-a întrerupt orice discuție pe această temă.....

IthFlorescu : .. dialogul meu cu marele om de stat , riposta lui,
are toată profunzimea și toată prevederea omului de stat.

Așa că **aș ruga pe oamenii distinși din țara asta , să nu regrete prea mult aceste pacte de**
neagresiune care, deseori, sunt făcute cu multe " dedesubturi " .

mai ales când **dl Litwinow** , cu **Pactul în mână** , poate să spună ...
(la Conferința Dezarmării) că ...

< România nu mai are nevoie de armată , poate să reducă trupele ,
are Pact de neagresiune cu mine și cu toată lumea, nimeni nu mai este în pericol. >

" Eu cred că **menținerea forțelor noastre de apărare**
este cel mai bun Pact de neagresiune , orice ar zice dl.Litwinow "

(aplauze unanime , tot Parlamentul)

Așa că **să avem încredere** în acela care stă **pe banca ministerială , la externe**,
care are toată grija țării , și care **și-a făcut un ideal din apărarea hotarelor unirii**
și interesele patriei " (aplauze unanime , tot Parlamentul)

IthFlorescu / 13 dec.'32

▣ Revizionism - Antirevizionism

În **Răspunsul la Mesaj**, prezentat de dl raportor, atât de talentatul **Rădulescu -Motru**, se
găsește exprimată **hotărârea noastră nestrămutată pentru menținerea tratatelor actuale.**

Trebuie să recunoaștem că a fost în opinia publică un "freamăt de indignare"

când "**puțina diplomație a dlui prim-ministru al Ungariei, dl Go"mbo"s ,**
a dat pe față intențiile oficiale ale vecinilor noștri unguri ,
de a face o atmosferă în Europa pentru revizuirea Tratatului de la Trianon "

Cred că este bine să spun și eu câteva cuvinte asupra acestei
regretabile agitații a vecinilor noștri.

Trebuie de observat că nu poporul maghiar duce agitațiile , ci clasa dirigentă , care o face pentru
interesele ei de politică internă. " **Este un fel de demagogie , cu latură internațională "**

I.Th.Florescu / 13 dec.'32

▣ Tratatul de la Trianon

"Ungaria nu o dată, ci de 4 ori a iscălit recunoașterea granițelor noastre :

/ o dată când a iscălit **tratatul de la Trianon (1920)**

/ a doua oară, când a iscălit **Pactul Societății Națiunilor**, unde este categoric spus că fiecare
membru va apăra integritatea actualelor fruntării ;

/ a treia oară, când a semnat **Pactul Briand -Kellogg**

/ a patra oară, o iscălitură cu valoare " specială " : în 1924, ungurii având nevoie de parale,
s-au adresat Ligii Națiunilor pentru un mare împrumut.

Liga Națiunilor l-a cordat, cu condiția ca Mica Înțelegere și Franța să consimtă.

Ungaria, în plină pace, de bună voie, a iscălit un **Protocol numit " Reconstrucție Financiară "**
Acest Protocol a purtat semnătura : România, Cehoslovacia , Iugoslavia, Franța și.... Ungaria.

Acum se vede cum își ține Ungaria obligațiile internaționale ,

după ce **și-a sporit materialul de război** (cu banii luați de la Liga Națiunilor !) ,
cu consimțământul nostru !

" **Ungaria oficială** - și aici stă gravitatea cazului -
a început agitațiile contra păcii și contra tratatelor , ducând acțiuni de propagandă ,
paralel, în Anglia și Italia , **cu călcarea a 4 tratate internaționale !"**
[I.Th.Florescu](#) / 13 dec.'32

▣ România

▣ Mica Înțelegere

"**O acțiune mai energică din partea guvernului** nostru ar readuce , poate, la simțul realității pe
turbulenții noștri vecini ."

Ungurii ...

... Zilele trecute a primit **vizita unui fruntaș ungar din Cluj** ,
" **mare proprietar la noi, fost ministru în Ungaria**, care ,
după ce optase pentru naționalitatea ungară, **a revenit la naționalitatea română** ,
din cauza averii sale din Ardeal." L-a întrebat : **ce vor ungurii de la Pesta** ,
cu absurda lor cerere de revizuire ? Vor o bucată din Banatul sau Ardealul românesc ?
Fruntașul ungar i-a spus : < Noi nu cerem nimic de la dvs. Cerem de la Cehoslovaci ,
care ne-au luat ținuturi ungurești. Ne-au luat până și gara Komaro,
la câțiva kilometri de Budapesta >

" **Am înțeles atunci tactica** .

Poate cehoslovacilor li se spune contrariul ! : **< Vrem să luăm de la România , nu de la dvs >**
... , iar Iugoslavilor : **< Vrem să luăm de la Cehoslovacia și România, nu de la voi ! >**

Din fericire, **noi am înțeles jocul și Mica Înțelegere este cea mai bună pavăză a frontierelor**
din Tratatul de la Trianon ."

[I.Th.Florescu](#) / 13 dec.'33

▣ Demonstrațiile antirevizioniste

Ungurii pretind în conferințele internaționale că prin reducerea teritoriului geografic
al țării lor, ... li s-a stricat unitatea economică.

" Cu alte cuvinte, **ungurii vor reluarea provinciilor românești** , pentru ca , prin subjugarea altor
națiuni, ei să fie fericiți ! **Aceasta este cu neputință !**

Numai prin tratate comerciale și înțelegeri amicale , stările economice se pot îmbunătăți.))

Turburarea păcii nu aduce decât mizerie și ruină. (**apaluze unanime**)

Poporul român răspunde provocărilor cu **grandioase manifestațiuni pașnice și demne** ,
pe care instinctul popular le mărește și le înflorește .

Cred că nu este rău **să vadă și străinătatea solidaritatea generală** care leagă poporul nostru.

Oameni din toate partidele , fără deosebire de clasă , cu vlădici în frunte și cu preoții cei mai
înțelepți și cei mai cunoscuți, **afirmă cu moderație dar cu fermitate**

drepturile noastre sfinte și intangibile." (**apaluze unanime**)

S-a observat **o primă consecință : străinii [minoritarii]** care **criticau în gura mare țara și în**
limbă nențeleasă, au devenit mai modești și mai discreți de când cu întrunirile acestea ,
în care poporul român se mișcă și-și afirmă conștiința lui națională "

(**apaluze prelungite, unanime**)

[I.Th.Florescu](#) / 13 dec.'33

▣ Activizarea propagandei diplomatice

"Dior, aș ruga **guvernul [.....]** să caute să intensifice explicațiile și propaganda noastră în
străinătate . Mereu s-a adus la trînbună lipsa sau puțină noastră propagandă în străinătate.

Nu pot eu să pricep cum oameni sus puși , cum **oameni de stat de mare valoare europeană**
, nu sunt puși la curent cu dreptatea fruntariilor noastre.

" **Ar trebui vizitați mai des de dnii miniștri plenipotențieri** ai noștri,
și lămurii pentru ca dânșii să recunoască nestrămutata noastră stăpânire

și drepturile noastre istorice și etnice , asupra unei entități , atât de românească , cum este scumpul nostru Ardeal și Banat .

Aștept de la d.Titulescu să introducă metode noi în diplomația noastră , activând propaganda națională "

- **M.Manoilescu** : De ce vă mirați dvs când **guvernul Maniu și dl Titulescu n-au binevoit să răspundă** la întrebarea pusă [Iorga] asupra propagandei noastre în străinătate , de un fost președinte de Consiliu ?

- **Ith Florescu** : **Eu cred că vor răspunde .**

- **Voce PNȚ** : **A promis că va răspunde .**

- **Ith Florescu** : Nici nu mă îndoiesc.Eu nu vreau să fac o intrigă între Senat și Guvern, dar noi, senatorii ... suntem lăsați pe planul doi !

Vine câte o dată un ministru la noi... dar prea suntem " a la suite" ai Camerei (aplauze , ilaritate)

I.Th.Florescu / 13 dec.'32

17.) **C.Rădulescu - Motru (raportor la R.la Mesaj) , Senat , 13 dec.'32**

(DS, Mo 13, șed. din 13 dec.'32, p. 213)

Trăgând concluziile la dezbateri la Mesaj, el își însușea sugestiile senatorului **industriș Mircea** , de a **ține cont de interesele românești în chestiunile economice** ,

și **nu de toate sugestiile ce veneau de la Geneva .**

" să nu ne aventurăm prea mult în politica de contingentare ,

să nu căutăm, în acordurile comerciale , **să facem pe placul** acelor popoare care ,

pe de o parte, **ne invită să le cumpărăm produsele lor industriale**, pe când,

pe de altă parte, **ele caută să-și protejeze agricultura la ei în țară .** [-----]

Rădulescu -Motru / 13 dec.'32

18.) **ACCuza , discurs la mesaj // pentru o nouă polit.externă // , 14 , 15 dec.'32**

(DAD, MO 18- 19 , 14-15 dec.'32, p- ? – 401)

„Trei himere :politica tratatelor, Societatea Națiunilor, dezarmarea”, cap.XII,

Declarațiile dlui ACCuza în Camera deputaților, 15 dec.1932, p.84- 92)

ACCuza , **Îndrumări de politică externă** ,

Discursuri parlamentare rostite în anii 1920-1936, Cugetarea, Georgescu Delafras, f.a.

[LD : Discursul a ținut 5 ore. A fost deseori întrerupt , apostrofat, ridiculizat , de deputați din tot spectrul politic : **național-țărăniști, liberali, lupiști, social-democrați, evrei** ș.a.

Din „Dezbateri” – nu am xeroxat, am luat doar fișe.

Broșura cuprinde doar **pasajul privind politica externă**,

fără să cuprindă toate intervențiile. A apărut, probabil, în 1941

Dacă, vreodată, vei avea nevoie de tot, trebuie xeroxat M.Of.]

DAD, 14 dec.'32:

/ Prezintă iar doctrina LANC : **Hristos, Regele, Nația, România Românilor.**

/ Digresiuni privind rolul bisericii și al școlii .

/ Tirade antisemite ; **Vezi fișier Antisemitism.**

- **I.Hudiță** : În România nu există o problemă evreească !

DAD, 15 dec.'32

/ Condamnă aducerea „expertilor” străini ;

/ Atacă societatea Națiunilor, Geneva, care are în spatele ei jidanii ;

/ Vorbește de minorități, sprijinit de IZCodreanu ; **Vezi fișier Minorități.**

/ Vorbește de pericolul evreesc , dă liste de comuniști , mai ales evrei ; **Vezi fișier Comunism**

/ Analiza „himerelor” politicii externe românești :**tratatele, Soc.Naț., Dezarmarea .**

[LD : este cert că , în epocă, poziția lui Cuza a fost singulară, dezaprobată, ridiculizată .

Din p.d.v. al realităților , însă, **istoria imediată urma să-i dea dreptate .**

Din p.d.v. al evoluției omenirii , **după al doilea război, istoria îl va plasa la locul înfrânților.**

Cum trebuie tratată problema , care este fundamentală pentru istoria României ?!]

- **dl.prof. ACCuza** : „ [...] D-lor, dacă aş voi să găsec o formulă pentru a exprima , în scurte cuvinte,situația noastră externă , aşi zice : în fața noastră stau trei himere, trei realități și o crudă decepție . Am vorbit despre aceasta , d-le președinte ? (**ilaritate**)
Trei himere ! Care sunt himerele ? **Trei realități !** Care sunt realitățile ? **O crudă decepție !** Care este cruda decepție ? Vă rog, este destul de clar ? Onorata majoritate înțelege ?
- **Iosif Fischer** (P.Evreesc) : Iată cruda decepție pentru Cameră : discursul d-lui Cuza !
- **V.Georgescu-Bârlad** (PNT) : Cam greu, dar am înțeles.
- **dr.Lupu** : Unii înțeleg, alții nu .
- **ACCuza** : D-lor, care sunt cele trei himere ? Prima himeră este **himera tratatelor**. A doua himeră este **himera Societății Națiunilor** .A treia himeră este **himera dezarmării** - himere , pentru că **ar părea că există ceva și , în realitate , nu există nimic.**
ACCuza / 15 dec.' 32

▣ Himera tratatelor

S-au încheiat tratate la 1919 și 1920 și eu am susținut, de la 1930, când d.ministru **Madgearu** era tot pe banca ministerială, și atunci se părea că este competent și în materie de politică externă , dar pe care astăzi nu-l vedem aici, și aş fi încântat să pot sta de vorbă cu d-sa,asupra aceste chestiuni, am susținut prin urmare , **că tratatele în sine sunt perimate**, pentru că **tratatele sunt raporturi de puteri , bazate pe interese comune momentane**, și când interesele acelea se zdruncină , se dislocă, se înțelege că **tratatul nu mai înseamnă nimic.** Și câtă dreptate am avut eu, s-a văzut , după cum voi explica, sau poate nu voi avea vreme să vă explic.

Mussolini .

Dar iată, că **unul din cei mai mari** reprezentanți ai statelor **din Europa**, și un om prin el însăși **genial, Mussolini**, vine și **afirmă necesitatea revizuirii tratatelor.** (**întreruperi la PNL**)
[...] D-lor, vă rog, istoricilor, aveți puținică răbdare ! **Sunteți istorici foarte interesanți , dar cu istoria nu faci nici o treabă , aici este vorba de politică.**

Prin urmare , în Europa se produc astfel de tendinți – și nu vorbesc de dușmani, **ce-mi citați dvs pe unșuri**, cum zicea **d.Cantacuzino** adineaori, care sunt pentru revizuirea tratatelor.

Da, dar ei sunt cei învinși, pe când Italia este învingătoare. Prin urmare , Italia, reprezentantul Italiei învingătoare, crede că este momentul revizuirii tratatelor.

În tot cazul, d-lor, ce înseamnă aceasta ? Înseamnă că tratatele nu sunt intangibile. Și că **dacă România se bazează pe aceste tratate** pentru a-și asigura existența sa, **România nu merge pe calea cea dreaptă**, căci aceste tratate sunt nesigure și pot să nu corespundă intereselor noastre.

ACCuza / 15 dec.'32

▣ Societatea Națiunilor.

Este a doua himeră.Ce satisfacție am , domnilor, că astăzi toată lumea știe că Societatea Națiunilor este o himeră !

Și vă amintesc , d-lor, încă o dată, **declarațiunea făcută de mine la 1922**, când a venit **Take Ionescu** de pe banca aceea, și a anunțat constituirea Societății Națiunilor, și când **eu, din primul moment** , fără pregătire , **am spus :**
Societatea Națiunilor este societatea jidanilor pentru dominarea națiunilor .
(**aplauze la LANC**)

Am spus-o și o repet , și astăzi se dovedește și mai mult, prin ultima **transformare a Societății Națiunilor în societate bancară mijlocitoare de împrumuturi** , atunci când purcesese ca societate umanitară , ca să asigure pacea universală ! Astăzi se dovedește că ceea ce am spus eu atunci , era adevărat.Va să zică **Societatea Națiunilor , ca instituție chemată să asigure pacea lumii, este și ea o himeră.**

- **GM Cantacuzino** : Dar o himeră sănătoasă.
- **ACCuza** : O himeră care **nu ne poate da nici o siguranță**, fiindcă, mai întâi,

nu are nici o putere și apoi fiindcă s-a abătut ea însăși, de la principiul organizației sale .

- **CCGiurescu** (PNL-2) : Acum 20 de ani, și statul român integral era o himeră.

Cine vă garantează că într-un viitor mai apropiat sau mai depărtat ,

nu va fi și Societatea Națiunilor o realitate ? (aplauze la PNL)

- **ACCuza** : Dle profesor, jidanul care este practic , are o vorbă :

< für das gewesene, gibt der Jude nichts > adică pentru cea ce a fost ,

jidantul nu dă nimic. Iar **în politică** , nici pentru ceea ce are să fie,

nu putem da nici o para, față de ceea ce este.

Deocamdată, **Societatea Națiunilor s-a dovedit că nu există și n-are ființă** ,

după rolul pe care și l-a asumat , de a asigura pacea lumii.

- **CCGiurescu** : Dar dle profesor Cuza , trebuie cu toții să luptăm ca să aibă ființă în viitor.

- **ACCuza** : Asta s-o faci dta !

- **CCGiurescu** : o fac !

- **ACCuza** : Eu voi saluta cu deplină bucurie ceasul în care se va dovedi definitiv că Societatea Națiunilor nu a fost decât o simplă himeră. Dar aceasta nu ne împiedică

să constituim noi o Societate a Națiunilor , pe alte baze decât a fost constituită

această Societate a Națiunilor .

- **CCGiurescu** : Care să n-aibă jidani ! (ilaritate)

- **V.Toncescu** : În orice caz, nu puteți contesta că modul cum a lucrat până acum

Societatea Națiunilor, **constituie un mare progres înspre desăvârșirea păcii.**

- **ACCuza** : Nici nu stăm de vorbă cu dvs , care faceți parte dintr-o Comisie

pusă să dea afară deputații din Cameră.

Toncescu : De câte ori se vor întâmpla bătăi în Cameră,

vom sancționa asemenea gesturi.

- **ACCuza** : Dta să te mulțumești că faci parte din acea Comisie,

ca **să servești pe jidanii d-tale, cum i-ai servit și până acum.**

ACCuza / 15 dec.'32

▣ **Dezarmarea .**

„Apoi, dlor, este ceva extraordinar : s-au întrunit toți aceia de la Societatea Națiunilor , ca să ajungă la **pace prin dezarmare** .

Absurd ! Până unde poți să dezarmezi ? Și , presupunând că ai dezarmat, când este vorba de dreptul tău , te bați cu pumnii , cu măciuca, cu ce vei putea să te bați, ca să-ți aperi existența ta . (**vii aplauze la LANC**)

Prin urmare, dezarmarea nu este un mijloc de a ajunge la pace, ci repectarea condițiilor păcii , pentru ca să ajungă la dezarmare - și vom vorbi de dânsule.

Prin urmare, a treia himeră este dezarmarea.

Dar, de data aceasta, himera se transformă într-o crudă realitate,

căci ultima ispravă a conferinței dezarmării , **este armarea tuturor țărilor,** care până astăzi nu aveau dreptul să se armeze ! Este ceva fantastic ! (**vii aplauze LANC**)

Până acum, **Germania nu a avut dreptul să se armeze** , așa se prevedea în tratatul de la Versailles.Ei bine, vă vorbeam că tratatele sunt o himeră.**lată că vine conferința dezarmării , care nu ține seama de aceste dispozițiuni ale tratatului de la Versailles,**

și permite Germaniei să se armeze.

Dar, mai mult de atât, permițând Germaniei să se armeze, **permite tuturor celorlalte țări , care nu aveau această permisiune, să se armeze și ele.**

Și fiindcă toate țările au dreptul să se armeze – aici trece himera la realitatea care ne privește pe noi - : **Ungaria și Bulgaria au dreptul să se înarmeze împotriva noastră.**

lată, dlor, realitatea.

- **dr.Lupu** : Și fabricile de muniții să facă afaceri .

- **ACCuza** : Exact , și fabricile de muniții să facă afaceri. Venim și acolo, dle doctor.

Prin urmare, **iată la ce ajungem cu himera a treia, a dezarmării :**

ne duce la înarmare și vine să amenințe existența statului românesc.

” Poate statul românesc să se bazeze pe aceste trei himere ? Nu poate !

Dle deputați, este bine să lămurim chestiunile acestea , odată pentru totdeauna, pentru că , numai lămurindu-le, putem stabili directivele politicii noastre de stat. De aceasta este vorba.Doar nu ținem discursuri de dragul de a le ține. Cum se vede , de pildă, că acei care nu mai pot ține discursuri în Cameră , și care vor numaidecât să țină discursuri, fac, cum face d.Grigore Trancu –lași, care se duce la „Barascheum” ca să țină discursuri „asupra geloziei” (**mare ilaritate**) Dar mie nu-mi arde de discursuri , eu am altceva de făcut decât să vin și să vă țin aceste discursuri , eu vin din conștiința datoriri mele, datorie pe care o am de a lămuri unele chestiuni. Trecem dar repede , de la cele trei himere , la cele trei realități.
ACCuza / 15 dec.'32

▣ Realitatea 1 : Ungaria.

[LD : în cuvinte simple, sfătoase, ACCuza face o profeție ce se va înfăptui aidoma !]

"Prima realitate, în urma acestor himere, este Ungaria , care este în adevăr pentru noi o realitate. Nu știu dacă sunt aici reprezentanții maghiari. Văd pe d.deputat **Willer** , și-mi pare foarte bine că este aici , pentru că ne putem înțelege , adică dvs. puteți urmări gândul nostru, și să vedeți câtă sinceritate este în sufletul românesc pentru dvs., sinceritate care și dvs puteți să o aveți , sau să nu o aveți.

" Dlor, **Ungaria este pentru noi o realitate amenințătoare** ; adică să păstăm proporțiile : **Ungaria voiește să fie o realitate amenințătoare.**

Ungaria își urmărește **visul său** , de a se găsi **stăpână din nou pe teritoriile** pe care , din întâmplare , accidental, **le-a stăpânit 1000 de ani.**

Pentru realizarea acestui scop, **va profita firește, de ajutorul oricui** , și astfel, cu alții , sau singură, ea este pentru noi o realitate amenințătoare, de care trebuie să ținem seama.

La rândul nostru, se înțelege , **vom face tot ce va fi cu putință** , dle Willer, ca **să vă punem în imposibilitate de a vă realiza astfel de vise.** (aplauze)

- **Willer** : Eu nu vă înțeleg, dle profesor .Sunt alesul unei minorități din această țară !

ACCuza / 15 dec.'32

▣ Realitatea 2: Bulgaria.

" Dlor deputați , altă realitate amenințătoare pentru noi este Bulgaria.

Bulgaria are revendicările sale, cari se referă la **o fâșie de pământ în Dobrogea**, care pentru Bulgaria nu înseamnă nici o necesitate geografică , pe când pentru noi este de primă necesitate geografică.

Aici este deosebirea, și punctul nostru de vedere trebuie să triumfe.

ACCuza / 15 dec.'32

▣ Realitatea 3 : Rusia Sovietică.

[LD: Cum să apreciezi opiniile lui Cuza ca fiind produsul unui „mitoman” ,a unui „sclerozat fanatic” ?! Dimpotrivă! Este un vizionar care , în cuvinte puține și simple , a surprins o realitate care , pe atunci, părea încă o halucinație ! Și totuși.....]

" A treia realitate amenințătoare pentru România , este Rusia Sovietică.

Marele imperiu al Rusiei , o namilă **suspendată deasupra micii României** , Rusia, **căutând să revendice ceea ce nu a fost al ei** , ceea ce a stăpânit vremelnice de la 1812-1919.

- **dr.Lupu** : Cu un intermezzo...

ACCuza : Exact, după tratatul din 1856...

Dar Rusia este o amenințare pentru noi, prin faptul că nu este un stat ca celelalte state burgheze, ci este un stat **comunist**, și nu se poate menține **decât** prin introducerea comunismului în celelalte state europene și din lumea întreagă.

Prin urmare, avem în fața noastră **cu un imperiu atât de mare, o perpetuă amenințare** , nu numai din faptul că oamenii aceștia ar putea odată să vină , cu arma în mână, să ocupe teritoriul nostru care este **Basarabia**,

ci o perpetuă amenințare în însăși existența noastră de stat,
împotriva căruia uneltește sistematic și neconținut.

Aceste realități, care prezintă tot atâtea primejdii,
sânt agravate prin cruda decepție pe care ne-o provoacă și o altă situație a României,
și anume prin faptul că **în România avem o populație excesiv de mare,
de altă rasă, și de alte concepțiuni decât ale noastre**, și care și ea,
această rasă străină - **căci vorbesc iar de jidani** - **are tendințe de ocupare
a anumitor regiuni din România.**

Aici este întreaga primejdie și atitudinile dvs. așa de regretabile,
fiindcă sunt regretabil de superficiale, când ne tratați pe noi ca „antisemiți”,
numindu-vă pe dvs. naționaliști, fără să fiți antisemiți,
dar pe noi antisemiți,

ei bine, asemenea schime sunt extrem e ridicole
și contribuie la **primejduirea națiunii românești”**

(**aplauze pe băncile LANC, protestări violente pe băncile Partidului Evreesc.**)

ACCuza / 15 dec.'32

19.) Gr.Iunian (PTR) discurs la mesaj, 16 dec.'32

(DAD, MO 20, 16 dec.'32, p. 425-437)

Iunian / 16 dec.'32

▫ Politica externă

" Aș dori ca relațiile noastre internaționale , ca **legăturile noastre de prietenie cu statele amice**,
să fie rezemate în viitor pe **o ținare în seamă a acestor realități și a sacrificiilor care ni se cer
într-un folos general** și ca aceste relațiuni să fie rezemate pe această conformitate de
interese, recunoscute totdeauna și de o parte și de alta.

Își permite și un deziderat : ca **în menținerea legăturilor de prietenie cu diverse state** ,
să se aibă veșnic în vedere **conformitatea cu interesele economice.**

[-----]

Iunian / 16 dec.'32

▫ Ajutorul Genevei

Guvernul trecut se angajase serios și sincer pe calea Genevei. Dar guvernul actual ? [.....]

Onoratul dl președinte al guvernului, pe când era un simplu particular,
un membru al unui mare partid, **credea în ambele căi. Nu este o glumă .**

D-sa spunea : < sunt două căi pe care trebuie să mergem : ajutorul străin sau prin propriile
noastre mijloace ,

În orice caz, un principiu trebuie să domine :națiunea trebuie să trăiască .>[-----]

Cum **în echipa de guvernare găsim pe d.Madgearu și pe d.Lugojanu** și [.....] pe

d.Mironescu

ca vicepreședinte de Consiliu, din momentul acela **programul guvernului a devenit lămurit :
Geneva.**

De aceea, chiar dacă în Mesaj nu ar exista o declarație categorică, nu mai încapă nici o îndoială
că **trebuie să mergem la Geneva** , dacă va trebui să suferim directivele actualului guvern.Atunci,
dlor, dacă mergem la Geneva trebuie să ne întrebăm de ce mergem ? Ce ne dă Geneva ? Și ce
ne cere Geneva ? Și dacă putem să mergem la Geneva , dacă avem vreun folos acolo ?

Ce ne dă și ce ne cere Geneva ! Să-l ascultăm pe d.Madgearu , care împreună cu d.Lugojanu,
au mers la Geneva au semnat și un protocol – dacă sunt bine informat – sub rezerva aprobării
guvernului , aprobare care nu a venit.

Genva nu ne dă mare lucru , dar guvernul este mulțumit.

Iată ce spune d.Madgearu :< Veți întreba ce a putut urmări guvernul ,
cerând concursul tehnic al Societății Națiunilor .

În primul rând [...] pentru a se îndeplini opera de organizare ,

începută odată cu împrumutul, era indicat să ceară concursul tehnic.[.....]

fără a compromite creditul țării prin acte unilaterale ,
ca cele recomandate de unii neofiți financiari din țară .>
D.Madgearu mai spune clar : **împrumut, nu !** având în vedere sarcina datoriei externe.
Cel puțin am scăpat de grija aceasta ! (**ilaritate**) Dar ne dă ceva ?
< Era indicat să cer concursul Societății Națiunilor , pentru ca ,
cu **acești experți calificați** , să câștigăm timpul pierdut ,
asigurând **realizarea neîntârziată a scopului urmărit** .>
Avea un scop urmărit ! Pierdusem mult în realizarea acestui scop! Mijloacele noastre proprii nu
mai erau suficiente ! Lipsea o nimica toată : experți plătiți ! (**ilaritate**)
Și atunci , dlor, soluția era foarte simplă: găsim undeva experți calificați , câștigăm timpul pierdut
și și realizăm scopul urmărit . (**mare ilaritate**)
Iată dlor, de ce mergem la Geneva ! (**mare ilaritate**)

Gr.lunian / 16 dec.'32

▣ **Cuponul extern**

Dar Geneva ne mai făgăduiește ceva : **sprijin pentru reducerea cuponului datoriei publice**.
Pe vremuri , în problema aceasta a suspendării cuponului , **a fost recomandată o soluție** .
Soluția a căpătat cu timpul **aderenți** ; și spre marea mulțumire a neofitului,
aderenții îi găsim cu toții ,înșirați pe banca ministerială,
cu succes crescând în manifestarea acestei adeviziuni. (**mare ilaritate**)
[**LD : dă o serie de date, de socoteli, și lumea râde, râde, ...**]

Împrumutul de consumație

Împrumutul din 1931, s-a făcut în niște condiții nenorocite .
Peste 5 % s-a plătit comision bancherilor (peste 500 milioane lei)
Dar la ce a slujit acest împrumut ? :

62,500 milioane franci francezi pentru plata datoriilor românești ;
32 milioane franci + 246 , total 278 milioane , pentru contractul drumurilor ;
125 milioane pentru pentru plata datoriei de 8 mil. dolari , la Societatea Telefoanelor ;
200 milioane , la Creditul Agricol, care astăzi nu mai funcționează;
75 milioane au mai rămas blocați.

Va să zică un împrumut de consumație ...

iar acum cîteva luni , la tribunalul de Ilfov s-a judecat procesul intentat de
Ministerul de Finanțe , contra Casei drumurilor, că ar fi majorat prețul la m pătrat...
Ei bine , tribunalul a dat dreptate Casei drumurilor... socotind că chestiunea a avut
un caracter „ politic „ ...

Concursul Genevei .Raportul Rist

Prin urmare , dlor, **este bine că împrumuturi nu ni se mai dau** .

Din partea Genevei avem doar **sfaturi**. Și ne mai dă și **experți pe lângă** unele din cele mai
importante **ministere** .Și ne mai cere : **echilibrarea bugetului, menținerea stabilizării,**
respectarea obligațiunilor contractuale. [**LD : le ia pe rînd și arată carențele**]

[-----]

"Dlor, **noi nu putem împărtăși recomandările Genevei** care, prin glasul dlui **Rist** ,
crede că pare posibil și necesar să facem în România un mai larg apel la impozitul pe
consumație - dorință care a fost **însușită de guvernul actual.**

Toate propunerile acestea nepotrivite – îmi permit să cred – **pe care le-a făcut Geneva** , prin
glasul reprezentantului ei, au fost **întocmai urmate de către acest guvern.**

Dacă veți citi **tabla de materie a Raportului expertului Rist**, cu toate propunerile ,
și veți alătura pe **două coloane** , **cu reformele pe cari guvernul vi le anunță** ,
pentru a ajunge la echilibrarea bugetului , veți vedea că **Mesajul nu cuprinde decât o**
transpunere cuvânt din cuvânt, a recomandărilor pe care le face d.Rist.

[**LD : dă o serie de ex., critică această supunere ...**]

Prin aceste măsuri nu se poate ajunge la raționalizarea veniturilor.

Puterea de plată a contribuabililor a atins limitele ei,
încât **recomandările Genevei nu pot fi aplicate.**

[-----]

20.) **Lot.Rădăceanu (PSD)** , discurs la mesaj, 17 dec.'32

(DAD, MO 21, șed. din 17 dec.'32, fișă de mână)

▣ Criza capitalistă

▣ Biruința socialismului

Analizând R.la Mesaj al PNȚ , are **neîncredere în optimismul și promisiunile PNȚ**, privind **menținerea și refacerea societății capitaliste** . [.....]

Guvernul PNȚ nu este "capitalist" , din p.d.v.economic, dar este **capitalist din p.d.v. al concepțiilor** [.....]

[LD : atenție ! era exact pe dos !]

Refacerea capitalismului !? Prosperitatea lui ?! Pe ce se bazează această nădejde ?!

PSD este contra acestui p.d.v. Promisiuni care nu se bazează pe nimic.

Lumea socialistă se va clădi , mai întâi, în țările înaintate capitaliste :

"biruința socialismului în Apusul înaintat " [-----]

[Este întrerupt de **Argetoianu, Inculeț, Lupu, M.Stelescu**
pe problema perspectivelor socialismului]

Rădăceanu / 17 dec.'32

▣ Pactul cu Rusia

Consideră că **s-a greșit că nu s-a încheiat Pactul cu Rusia sovietică**,
că **s-a cedat unor presiuni străine ; Guvernul Vaida a avut o "inspirație fericită "** .
Dar nu pentru motivele arătate de Titulescu nu s-a încheiat pactul !

Un tratat de neagresiune nu este un tratat teritorial .

Se putea găsi o formulă pentru excluderea recurgerii la război.

P.d.v al Rusiei , în problema Basarabiei, este profund greșit.

**"Basarabia este o provincie românească ,
cea mai românească dintre provinciile alipite "**

- **Vict.Iamandi** : Nu credeți că imperialismul rusesc , fie țarist , fie sovietic , este același ?
- **Rădăceanu** : Nici un stat străin nu are dreptul să pună în discuție drepturile României asupra Basarabiei "

Asta nu înseamnă că nu putem încheia pactul cu Uniunea Sovietică .

Am intrat într-o nouă stare de dependență : amestecul capitalismului străin .

/ Împotriva "controlurilor străine " , dar nu cum spune Cuza, că sunt evrei, ci pentru că sunt "capitaliști internaționali " "Experti" vin să vegheze asupra intereselor capitalului .

Rădăceanu / 17 dec.'32

▣ Regimul politic

▣ "Stânga" - "Dreapta "

Se bucură că pe banca ministerială este " sociologul revoluției de odinioară " -

Petre Andrei, reprezentantul politicii de "stânga" din PNȚ.

- **Petre Andrei** : " **Altceva** este să discuți teoreticește ,
altceva să predici revoluția propriuzisă .

Noi, aproape de Rusia, nu avem date precise și

nici **convingerea că ne putem îndrepta spre lumea aceea nouă.** [Este întrerupt]

Ce doriți dvs să spun ? Că sunt bolșevic ? "

- **Rădăceanu** : PSD este gruparea " cea mai de stânga " în Parlamentul românesc.

[-----]

- **Rădăceanu** : Din nefericire, Camera aceasta nu reprezintă **sistemul socialist.**

De ce se stăruie asupra "politicii de stânga" ,

de oameni care nu vor să ia asupra lor "atitudini de stânga" ?
Este nevoie de unirea tuturor aceluia care înțeleg că "**un nou sistem trebuie creat**",
că **statul capitalist nu mai poate trăi** ; că **statul țărănesc este o iluzie** ;
și **singura soluție este "statul muncitoresc -țărănesc"** ,
bazat pe unirea muncitorilor și țăranilor , contra capitaliștilor,
" pentru înfăptuirea socialismului , în democrație și libertate "
Rădăceanu / 17 dec.'32

21.) Ed.Mirto (ministr.Lucr.publ.) , discurs -concluzie la mesaj, Cameră, 19 dec.'32
(DAD, M O 23, șed. din 19 dec.'32 , p. 529-535)

[LD : prima frază este stereotipă și , dacă s-ar trage concluzii după ea,
politica externă a României ar putea fi expedită cu superlativul " consens național " .
În realitate nu a fost așa, și analiza tocmai asta ar trebui să evidențieze.
Este vorba de o constanță a unor directive , dar]

Am luat la cunoștință cu plăcere că , în ce privește **directivele** privitoare la politica externă ,
există același **perfect acord [???** **între toate partidele politice.**
" Susținători sinceri ai păcii, respectând cu toată hotărârea tratatele ,
vom căuta să realizăm legături de **prietenie cu toate țările , indiferent [???** **de situațiunea lor**
de până astăzi față de poporul român ."
[-----]

Ed.Mirto / 19 dec.'32

Ravagiile crizei mondiale

Din dezbateri, s-a desprins o "**notă de pesimism**" Recunoaște că situația țării este foarte grea.
Dar este și o "**notă de descurajare**" .

Unii strigă : "Bugete deficitare !" Dar ar trebui să spuie țării care este situația altor state .
În 1932, din 23 țări europene, **16 au avut buget deficitar** , doar 3 au excedente ne semnificative .
România are buget deficitar similar cu 90 % din țările europene !
În doi ani (1930 -1931) , **noi am plătit străinătății credite de 12 miliarde .**

Peste 5 miliarde " s-au dus " din cauza situației din Anglia și SUA !

Peste 6 miliarde "s-au retras " din cauza căderii Băncii de credit Anstalt din Viena !

Am luat măsura **reglementării devizelor, la 17 mai 1932.**

Revoltă extraordinară ! : pragul falimentului !

Ungaria a luat măsura din iul.'31 ; Grecia și Danemarca, din sept.'31 ;

Austria, Bulgaria , Cehoslovacia , Turcia, Iugoslavia , din oct.'31 ;

Italia , Norvegia , din dec.'31

Abia după ele, s-a luat măsura la noi.

Ed.Mirto / 19 dec.'32

▣ Controlul străin

▣ Datoria externă

"În lături , deci , cu pesimismul ! avem această situație îngrijorătoare , dar **stări mai grave sunt în alte țări "**

- **Victor Papacostea** (PNL-2) : Din cele 12 țări, **câte au ajuns sub control străin ?**

- **Ed.Mirto** : Niciuna ! **Cum n-a ajuns nici țara noastră !** (**aplauze la PNȚ**)

Duceți-vă în opinia publică și **spuneți lucrurilor așa cum sunt!**

Am plătit cu sfințenie , cu sforțări imense ...

- **ACCuza** : Cuponul !

- **Mirto**: **Da, cuponul !** Ungaria a suspendat plata cuponului din 1931;

Letonia, Iugoslavia, Grecia , din apr.'32

Bulgaria - plătește pe jumătate ;

Ed.Mirto / 19 dec.'32

22.) **Iul. Maniu** (prim-ministr) , răspunde lui **Iorga** , Senat , 22 dec.'32

// **Contrapropaganda antirevizionisă** //

(DAD, MO 17, 22 dec.'32, p. 386-387)

[**LD Este ultimul lui discurs în calitate de prim-ministru. Poate fi considerat jurământul lui de credință , privind opera unității naționale la care a contribuit. Este clar, fără echivocuri .**]

" **Guvernul nu crede că dezvoltarea unei contrapropagande ar fi în atribuțiunea organelor oficiale ale statului .**

[-----]

Guvernul crede că **organele oficiale** au în atribuțiunile lor ,
numai de a da lămuririle necesare opiniei publice
în **chestiunile ce se pun în discuțiile internaționale** ,
privitor la probleme care interesează poporul român și statul său."

Maniu / 22 dec.'32

▫ **Direcția presei și propagandei**

Acțiunea de "lămurire" pe care trebuie s-o facă **direcțiunea presei** ...

" aceasta a lucrat **cu pregătire , devotament și siguranță .** "

Dacă rezultatele nu sunt ... cum ar fi de dorit Cauza este

" **modestia mijloacelor care-i sunt la dispoziție** "

[**LD : ei , și ?! ce le-a ajutat la momentul când**]

/ **Cehoslovacia** are prevăzut în **buget** , annual, pentru asta, **151 milioane lei .**

/ **Iugoslavia** - **174 milioane**

/ **Polonia** : **148 milioane Ca să nu amintim de altele 1**

România : 51 milioane ! (din care se plătesc spesele de personal, atașajii de presă etc etc)

"**Modestia acestei sume** " , rezultă din "**cruțările**" **ce au trebuit făcute** :

În 1930, el prevăzuse pentru asta ... **101 milioane . S-au redus !**

În 1931 , s-u prevăzut **71 milioane** În 1932 , **51 milioane !**

Iul. Maniu / 22 dec.'32

▫ "**CertIFICATELE** " **statului național**

Cu toate acestea, **Direcția presei** a realizat "**scrieri lămuritoare** " privitoare la chestiuni care interesau statul român.

A făcut **o "colecțiune"** privind **revizionismul și minoritarii** .

Guvernul a hotărât să publice rezultatul **Recensământului populației** ,

din care să se vadă situația etnică, așezarea geografică, evoluția istorică a acestei așezări .

"**Din aceste date** , pe care le va publica cu deplină obiectivitate și în mod cu totul științific ,

se va convinge oricine că în ceea ce privește **statul nostru național și regimul de drept**
sub care stă, **este singurul drept, singurul firesc și corespunzător realității** "

(**apaluze prelungite**)

" Al doilea, **guvernul** va publica toate **actele conferinței de pace** ,

toate actele tratatelor și a hotărârilor de la Trianon ,

cu tot materialul de documentare "

"Reamprospătând în memoria opiniei publice mondiale, aceste hotărâri și motivarea lor,

cred că va fi cel mai bun mijloc pentru a arăta că,

în adevăr, **hotărârile aduse corespund unei realități și unei necesități istorice și**

că **statutul teritorial al Europei Orientale** de astăzi ,

prin care s-au stabilit aceste state naționale,

nu au fost rezultatul unui capriciu ,ci a fost **urmarea firească a unei evoluții istorice**

și a unui drept pe care-l avem și **urmarea firească a unor necesități internaționale** "

Publicarea acestor doumente , făcută de specialiști , cu un mare aparat științific,

și aprofundat studiu, va arăta că

" desființarea sau atingerea , în cea mai mică parte, a celui stat teritorial , nu ar însemna altceva decât a aduce această parte a Europei în situațiunea turbure , anticulturală și anticivilizată , în care a fost naintea acestui stat , și ar pricinui continui și interminabile neliniști."

Iuliu Maniu / 20 dec.'32

▫ Tăria statului național

▫ Propaganda revizionistă = negațiunea culturii omenesti

[LD : am impresia că este prima declarație tranșantă , în calitate de " român" , nu de "ardelean" pe care o face , oficial Maniu. În rest, supărările lui, aparentele șovăieli, au fost tributul plătit în arena bătăliilor politice interne]

"Noi vom arăta că statul nostru național român

nu este numai rezultatul unor tratate sau contracte internaționale,
cari nu pot fi atinse , **ci este urmarea firească și naturală a dreptului nostru**

călcăt în picioare atâta vreme ,

și urmarea autodeterminării noastre în baza principiului național ,

făcută din liberă voință , pecetluită cu sângele , cu sacrificiul neamului românesc "

(**apaluze prelungi, strigăte de bravo**)

"Jerfa celor 800.000 de morți din Vechiul Regat ,

conștiința și devotamentul poporului românesc din provinciile unite ,

este **stânca pe care s-a edificat statul nostru ,**

și pe care nici un fel de dușman nu o va putea dărâma ,

și pe care nici o propagandă mincinoasă nu o va putea slăbi.

Unitatea noastră națională este pe veci făcută , hotarele ei sunt intangibile.

Ea este afirmarea unui principiu al civilizației ;

iar **propaganda făcută contra ei , o negațiune a culturii omenesti ,**

în fața căreia **noi nu avem nevoie să facem contrapropagandă ,**

ci avem **să lămurim acest adevăr înaintea opiniei publice civilizate ,**

care **sunt sigur că este astăzi și va fi totdeauna cu noi " [!?!]**

(**apaluze prelungi, strigăte de bravo**)

N.Iorga / 22 dec.'32

[LD : La supărare, **Iorga este nedrept, surd, pătimăș și distructiv.**

De altfel, această **meteahnă a clasei politice românești** a avut ponderea ei în anihilarea mult-cerutei propagande naționale românești !]

" Dlor președinte , dlor senatori. Îmi dați voie să **constat numai trei lucruri :**

întâiu , că **am făcut o mare greșeală punând această întrebare ;**

al doilea , că **am declarat că nu am nevoie de nici un răspuns ;**

al treilea , că **vorbit , dl președinte al Consiliului și cu mine ,**

două limbi absolut deosebite " [!!!]

(**zgomot, întreruperi la PNȚ, rumoare**)

- **Ștefan Graur : " Nu vă înțelegeți cu nimeni în țara aceasta și acolo aveți să rămâneți ! "**

Iul.Manu / 22 dec.'32

Vacanța de Crăciun

23.) România izolată ? , 1 ian.'33

(Lupta " , an XII, nr.3353, 1 ian.'33)

[LD : o dau pentru "stare de spirit " , pentru " circulația informației"]

Revista " **L'Europe Centrale**" din Praga publică un art. a lui **André Tiboe** , care analizează **situația internațională a României.**

Concluzia lui este preluată de ziar :

/ În ciuda tuturor declarațiilor și asigurărilor semioficiale reciproce,

se formează o atmosferă anti-franceză în România ;

/ Cordialitatea revizionistă italo-maghiară , a împiedicat " a doua soră latină " să ia locul ocupat de Franța;

/ **România a rămas cu propriile resurse și cu Mica Antantă ;**

/ Două motive au provocat la București **sentimentul izolării :**

peripețiile negocierilor cu Uniunea Sovietică , pentru Pact de neagresiune , și **sprijinul pe care revizionismul maghiar îl atrage ;**

/ **Basarabia va deveni pentru România** , ceea ce este **coridorul Danzig pentru Polonia ;**

/ Reproșurile reciproce Vaida -Titulescu , nu sunt decât manevre politice ;

/ România nu se teme , de fapt, de frontiera orientală, ci de cea din Transilvania;

/ La acțiunea revizionistă maghiară, România a reacționat cu o **puternică mișcare antirevizionistă.**

/ Împotriva amenințărilor din Răsărit și Apus, **românii** nu pot conta numai pe forțe proprii, **sunt obsedați de teama izolării și caută solidarități.**

Andre Tiboe / 1 ian.'33

24.) Planurile de expansiune ale lui Mussolini .Complicații în Balcani ? , 5 ian.'33

("Adevărul " , an 47, nr.15034, 5 ian.'33 - Liviu Nasta)

[LD : tot pentru atmosferă , pentru receptarea contemporană]

Au trecut **15 ani de la terminarea războiului mondial**, și continentul încă nu și-a găsit echilibru și liniștea. Pretutindeni **se ridică personalități** ... care prin planurile lor turbură ordinea stabilită prin tratate . În fruntea lor, este d.**Mussolini** , preocupat să asigure țării sale un loc în politica internațională europeană : **Italia să devină pentru Europa centrală și de răsărit , ceea ce a fost , până în 1914, Austro-Ungaria ,**

galvanizată de împărăția germană a lui **Wilhelm al II-lea** , cu al său "**Drang nach Osten** "

De aceea a încercat **torpilarea Micii Înțelegeri**, intimidarea paralizantă a **Iugoslaviei**, acapararea definitivă a **Albaniei**, pentru ca **Marea Adriatică să deină " mare italiană "**

De aceea toate **acțiunile Ducelui** de a săpa prestigiul și supremația **Franței..**

De aceea și-a așezat " pionii " la **Budapesta și Sofia** ... și-i manevrează

De altfel, **nu s-a putut afirma niciodată că Italia face o politică împotriva României.**

Mussolini ar fi fost fericit să-și poată stabili **punctul de sprijin în România**, în loc de Ungaria.

Numai că el folosește adagiul istoric : "**Cine nu este cu mine , este contra mea !**"

Așa se explică de ce , de un an de zile, nu s-a mai prelungit **Tratatul de amiciție italo-român.**

Mussolini -România / 5 ian.'33

25.) Dezbaterea căderii gouv.Manu , revenirea lui Vaida , 31 ian.'33

(DAD, MO 30, șed.din 31 ian.'33)

Al.Vaida -Voevod : diferendul cu Titulescu (oct.'32)
Lotar Rădăceanu : politica externă a României ;
O.Goga : politica externă a României ;

G.A.Cuza / 31 ian.'33

▣ Hitler la putere în Germania.

[LD : amintește-ți și tu **de unde i se putea trage lui Madgearu ura care s-a concretizat prin asasinarea lui !**]

" Să ne amintim, d-lor, că **ieri, în Germania,**

s-a constituit un guvern sub președinția lui Hitler,

care **nu reprezintă un partid,** ci reprezintă **conștiința unui neam întreg .**

„ Îmi amintesc, d-lor, că acum doi ani de zile, în 1931,

când vorbea d.ACCuza la Mesaj, în Camera trecută național-țărănistă,

s-a ridicat la un moment dat **d.Madgearu** , distinsul om de stat cu capacitate universală,

și a spus dlui ACCuza : < dle, numai dta cu utopia d-tale hitleristă

poți crede că va veni vreodată Hitler la guvern.

Să știți că **atunci când Hitler va fi cancelar în Germania,**

vei veni și d-ta la guvern în Țara Românească. > (ilaritate exclamări la PNȚ)

G.A.Cuza / 31 ian.'33

▣ **Victoria hitlerismului – mișcarea cuzistă.**

▣ **Sfârșitul partidismului**

„ Dlor, noi am primit pronosticul cu deosebită satisfacțiune , mai ales că venea din partea unei persoane cu simț politic și clar văzător ca d.Madgearu, și **așteptăm ziua când** , într-adevăr, **vom veni noi la guvern,** nu impunându-ne țării prin împușcarea la răspântii de drum a oamenilor,ci **impuși de voința neamului întreg care se ridică astăzi împotriva tuturor partidelor politice,** pe care dvs le exemplificați prin procedeele satrapice de totdeauna . (**aplauze LANC**)
[-----]

„ Dlor, eu am căutat să reamintesc un lucru :că în timp ce **guvernul d-vs,** întărit din considerente de oportunitate de către **regimul care a admis și guvernul trecut,** vine și caută să se impună țării prin **mijloace de silnicie și jugulare** a oricărei libertăți cetățenești, oricărei încercări de afirmație cinstită românească, **în altă parte a lumii a luat ființă un guvern [Hitler !]**
care era batjocorit ieri chiar de unii dintre dvs,

guvern care a fost primit însă cu unanimitatea conștiinței poporului său.

Guvern de cinste, legalitate, dreptate , expresie vie și unanimă a neamului ,
așa cum dvs nu ați știut , nu veți putea fi vreodată.

Închei paralela și cuvintele mele, cu credința că istoria , care se repetă,

va înscăuna cât de curând și la noi în țară un asemenea regim ,

care este **negația concepției dvs învechite ,** și care va însemna

încununarea operei de purificare morală la care azi muncim.” (aplauze LANC)

----- GACuza / 31 ian.'33 -----

▣ **IGDuca**

(DAD, MO 30. șed. din 31 ian.'33, p. 904-906)

[**Este primit cu aplauze prelungite la băncile PNL**]

▣ **Criză constituțională ?**

Dle președinte, dlor deputați, când ne-am despărțit de Sărbători, pe banca ministerială se afla un guvern prezidat de d. **Iuliu Maniu,** azi ne găsim în fața unui guvern prezidat de d.**Alexandru**

Vaida –Voevod.

Suntem , prin urmare, îndreptățiți să ne întrebăm – și credeți-mă că această întrebare și-o pune o țară întreagă – pentru ce a plecat d.Maniu , de ce a venit d. Vaida ?

[-----]

Duca / 31 ian.'32

▣ Politice contrarii, concomitente.

▣ Politica lui „pentru-contră”

Nu d-lor, aceasta nu se poate, și această țară nu o va înțelege niciodată.

[-----]

Nu putem primi ca să se introducă în viața publică a României ,

sistemul guvernelor cu două politici succesive,

și **cu două politici concomitente.**

Sunteți **astăzi pentru** **pactul de neagresiune cu sovieticii** ,

sunteți **mâine** , cu același entuziasm, **contra pactului.**

Eri ați fost **alături de d. Vaida , pentru a-l susține,**

mâine sunteți cu d.Iuliu Maniu și cu d.Titulescu , pentru a-l respinge.

În politica internă, este inadmisibil, cum spuneam, **în același moment,**

să aveți politica constituțională a dlui Maniu,

și politica sau interpretarea constituțională pe care o reprezintă ,

în capul acestei bănci , prezența **dlui Vaida –Voevod.**

[-----]

Duca / 31 ian.'33

▣ Politica externă

Din p.d.v. extern, **am auzit cu durere judecățile străinătății** , în presă și în cancelariile diplomatice , despre starea haotică a politicii românești.

"Când am citit astăzi dimineață [31 ian.] - dacă textul este exact - **protocolul de la Geneva** , **am înțeles și mai dureros încă, unde a trebuit să ajungă România din cauza unor greșeli de asemenea natură "** (**aplauze PNL**)

Regret că d.ministru de Finanțe [Madgaru] este mulțumit de Protocolul de la Geneva "

(**aplauze PNL**)

- **Madgearu** : Vom discuta Protocolul în lung și lat ...

- **Duca** : Și răspunerile , ca **să vedem de ce am ajuns la acest Protocol !**

- **Madgearu** : Veți vedea că **nici în această chestiune PNL nu vede bine,**
ca și în alte probleme !

[-----]

▣ Gh.Brătianu

("Adevărul" , 2 febr.'33 ,"Lupta" , 2 febr.'33)

Citește o declarație.

Venirea acestui guvern este un act fără precedent, ca , în 7 luni, un partid să dea 2 guverne;

Toate guvernele PNȚ au dat dovadă de nepregătire ;

Relevă echivocul în care se află majoritatea .

Din cauza lipsei de unitate a regimului, **România a ajuns să i se impună de către Geneva**

o serie de controlori financiari , care mâine ar putea deveni sindicii falimentului.

[-----]

▣ Oct.Goga

(DAD, MO 30, 31 ian.'33, p.898-901)

▣ Politica externă

" Încep chiar cu **o notă liniștitoare** , care a avut darul să creeze o stare de suflet mulțumitoare

În țară, prin constituirea nouă a guvernului dvs. Socotesc că , în sfârșit, **în politica externă** ne aflăm în fața unei **soluții unitare , prin noul guvern** care s-a creat ; fiind că **prezența pe această bancă a d-lui Nicolae Titulescu , alături de d.Alexandru Vaida –Voevod**, înseamnă că **au fost înlăturate divergențele** în materie de politică externă (**ilaritate și aplauze la opoziție**) și că de acum înainte **vom avea aceleași soluțiuni** , pe care țara să le privească în mod unitar, pe deasupra ideii de partid, cu liniște și cu încredere în ziua de mâine.

„ Tot ce **aș regreta** însă este că **această înțelegere și această formulă unitară nu s-a găsit mai de mult** ; pentru că, dacă se găsea înainte cu două luni, **nu mai era nevoie de un interegn Maniu** și lucrurile mergeau într-o desfășurare normală.” (**aplauze la opoziție**) [-----]

▣ Anibal Teodorescu

(DAD, MO 30, 31, din 31 ian.'33 p. 901 ; 1 febr.'33 , p. 922- 923)
Un conflict neprevăzut cu **un subaltern [Titulescu]** ,
aduce după sine **retragerea guvernului [Vaida]** și înlocuirea sa cu **un altul nou** ,
prezidat de **fostul șef al PNȚ [Maniu]** , retras de mult, pentru motive obscure , guvern nou ,
în care fostul **ministru la Londra [Titulescu]** își face de astă dată **o intrare victorioasă**.
[-----]

Și în tot acest timp, în acest **veritabil cadril de prim-miniștri**,
[.....]

Una după alta s-au perindat **declarațiile acestor guverne efemere**,
toate pline de aceeași suficiență ce o dă **iluzia celor 4 ani de guvernare** ,
făgăduind cu dărnicie unei opinii publice naive , numai **abundență și fericire**.
Poporul uimit, asistă la această desfășurare de **nesfârșită comedie politică [...]**
vieții constituționale organizate îi sunt substituite **haosul și aventura**.

Poporul nu știe de ce se schimbă atât de des tablourile acestui spectacol ,
nu cunoaște și nu înțelege cauzele adânci și nepătrunse ale unei activități amezătoare ,
dar lipsită de cea mai elementară logică și de grija intereselor generale.
El nu știe de ce , la intervale atât de scurte, apare pe acelaș scaun când d.Maniu,
când d.Vaida, și așa mai departe...
- **D.luca** : Cadrilul garniturilor !
[-----]

▣ Lotar Rădăceanu

Primul guvern Vaida a fost răsturnat pe tema **politicii românești față de Rusia** , de către **d.Titulescu**, deci de un **funcționar subordonat guvernului**.

"Nu guvernul, și nici parlamentul, sau țara au avut, așa dar,
puterea de a decide asupra politicii externe ,
ci alții , cărora Constituția nu le dă în această privință nici un rol "

[-----]
Trebuie să faceți **o politică externă de un real pacifism**,
prin relațiuni de prietenie cu toate statele, prin **dezarmare radicală [.....]**
încheierea pactului de neagresiune cu Rusia Sovietică ! (aplauze la PSD)
[-----]

Credeți dvs că robind țara cu desăvârșire capitalului internațional,
prin Acordul cu Geneva, veți putea salva țara ?

▣ Al.Vaida -Voevod - prim-ministru

(DAD, MO 30, șed. din 31 ian.'32 , p. 916- 920)
(**primit cu aplauze prelungite de majoritatea PNȚ**)
[**LD . nu mi se mai pare același Vaida ca în sesiunea extraordinară din vara '32 !**
I-a dispărut , parcă , verva, causticitatea , siguranța ... pare acrit, ofensat și jenat ,
încearcă să salveze aparențele] [.....]

▣ Conflictul Vaida -Titulescu

A urmat , după aceea, cunoscuta **discordie de păreri și metode** cu d.Titulescu. **M-am retras** , pentru că , **în acel moment, însemna să se compromită reputația țării , dacă mai continuam să fiu prim-ministru , după atitudinea pe care o luasem ,** fiindcă s-ar fi zis că în fruntea guvernului acestei țări , este **un om care de azi pe mâine își schimbă părerile.**

Să nu uităm că , în acel moment, **încă nu se iscălise pactul de neagresiune** , iar după aceea, **iscălindu-l, anulam protocolul Briand -Kellogg .**

- **R.Franasovici** : **Ați fost aplaudat atunci de aceeași majoritate care l-a aplaudat , apoi, pe d.Titulescu .**
- **Vaida** : De sigur, **au aplaudat un lucru bun.**
- **Franasovici** : **Deci aplauzele date d-lui Titulescu , au fost un lucru rău !**
- **Vaida** : Am numeroși martori care vă pot spune că au venit la mine prieteni să mă întrebe : < Ce atitudine să avem ? >

Le spuneam : **< Trebuie susținută solidaritatea de partid , trebuie susținută banca ministerială și politica dlui Titulescu ,** fiindcă **el răspunde solidar cu guvernul și partidul , pentru acel act > (aplauze la pNT) ...** după aceea, iscălindu-se pactul de neagresiune între Franța și Rusia , făcându-se protocolul adițional, situația , pentru moment, este alta ."

Dar se va vedea "poimâine " - nu știu, fi-vom guvern de partid , ori eu, ca factor conducător al guvernului , ori va fi altcineva , fie alt guvern, fie d.Titulescu -

să încheie un pact de neagresiune cu Rusia , sau să prefere a nu-l încheia .

Fiindcă, sub raportul politici externe , înseamnă **o glumă lipsită de profunzime serioasă , de a voi să te pronunți acum,** asupra celor ce vor fi peste **șase luni sau peste șase ani !** Aceasta și în timpuri normale, cu atât mai mult în timpurile grele prin care trecem.

(**Aplauze la PNT**)

----- Al.Vaida -Voevod / 31 ian.'33 -----

26.) **M.Manoilescu** , interpelare : **Acordul de la Geneva, Senat, 1 febr.'33**

(DS, MO 19, șed din 1 febr,'33, p. 557)

Cere dosarul complet privind tratativele care au dus la semnarea Acordului de la Geneva , între guvern și Societatea Națiunilor , în vederea dezvoltării unei interpelări

27.) **Noul Pact al Micii Înțelegeri, 23 febr.'33**

("Adevărul " , an 47, nr. 15074, 23 febr.'33 - N.Brănișteanu)

[**LD** : **dau pentru poziția ziarului ; Brănișteanu a urmărit , ca observator direct, fazele.**

A avut lungi convorbiri cu cei trei .Este copleșit de importanța pactului,

și... fascinat de personalitatea lui Titulescu...]

Geneva.Presă internațională se ocupă pe larg .**Personalităților politice** care au proiectat și desăvârșit acest **mare act politic : Beneș, Titulescu, Jeftici.**

Redactarea a fost rezultatul unei **colaborări dintre cele mai fericite.**

Beneș a adus redactat proiectul ; **Titulescu** a petrecut 2 nopți și l-a dat forma definitivă ;

Jeftici , ca președinte, a intervenit pentru nuanțe.

În final, **toți trei au fost încântați de opera lor.**

Noul protocol, care este **o inovație în istoria diplomației** ,are în vedere **apărarea în comun** , **contra oricărui atac** , fără a avea vreo notă agresivă sau exclusivistă.

" În gândul d-lui Titulescu , **noul pact creează în Europa centrală o situație clară.**

El exclude orice echivoc și înlesnește viitoarea organizare a Europei întregi.[-----]

Orice iluzie revizionistă teritorială e , într-adevăr, zădărnicită prin el "

Pactul Micii Înțelegeri / 23 febr.'33

28.) "Uniunea pentru Societatea Națiunilor " Bruxelles, 1 mart.'33

("Dimineața " , an 29 , nr.9401 , 1 mart.'33)

//protestul antirevizionist a delegației române //

Consiliul General al " Uniunii" s-a întrunit la Bruxelles .

Delegația română , alcătuită din **Eugen Crăciun, Ion Pillat și Șerbescu** ,

)) : a protestat împotriva **propagandei revizioniste maghiare** .

)) : împotriva **sprijinului acordat** de către **prof. Ruysen** secretarul general al Uniunii

(care a scris o prefață elogioasă la cartea lui **Aldo Dami " La Hongrie de demain "** ,

în care se cere **rectificarea frontierei vestice românești și autonomia Ardealului**)

Lordul Robert Cecil , președintele Uniunii, s-a sociat p.d.v.românesc .

Delegații cehi, iugoslavi, poloni , au sprijinit cu energie p.d.v. românesc.

29.) ACCuza : propune telegramă de solidaritate Reichstagului german , 3 mart.'33

(DAD, MO 51, 54, 3 și 8 mart '33) **Vezi la fișierele respective**

I. Z. Codreanu, la complectarea **Legii Mârzescu** (reprimarea infracțiunilor) , 27 febr.'33

Armd.Călinescu –răspunde . (DAD, MO ? , 27 febr.'33)

- **I.Z.Codreanu** : ... **mă văd deportat de pe acum în Insula Șerpilor**” ...

Este vorba de **embleme și uniforme** .

Zvastica

"Dlor, **eu port zvastica** [...] ori **veți vota legea** , ori **nu veți vota, eu tot port zvastica**.[....]

De ce țin așa de mult la ea , **chiar cu riscul de a ajunge în Insula Șerpilor ?**"

Semn electoral al Gărzii de Fier - nu este !

Sunt un „**temperament mistic** „ și **misticul meu este pentru zvastică**.

ACCuza /

Voalat (în episodul în care propune Parlamentului trimiterea unei telegrme Reichstagului) ,

deschis, tranșant, la discutarea legii privind liniștea publică ...

cere **ca România să-și acorde politica cu țările antisemite, anticomuniste :**

Germania, Italia .

ACCuza : Deputatul Ciolac a fost arestat pentru că venise îmbrăcat

în uniforma „Batalioanelor de aslat” (**Mare ilaritate**)

Venise îmbrăcat „așa” , **din „atitudine politică”** , ca să demonstreze

hotărârea LANC de a-și păstra uniformele și emblemele.

ACCuza , IZCodrean / febr. Mart '33

30.) Conferința dezarmării în impas, 15 mart.'33

("Adevărul " , 15 mart.'33. LPNasta)

[**LD : pentru a stabili "contaminări" politice** ,

odată cu unele evenimente de pe scena politică internațională]

Rezultatele alegerilor generale din Germania (5 mart.'33) , au agravat situația internațională , în fața cărora toți bărbații din Occident stau " nedumeriți " .

Întărirea regimului național-socialist la Berlin, a creat un sentiment justificat de teamă în Franța și Polonia.

Cu sau fără voia Franței, cancelarul Hitler pare hotărât să pună în practică concesiunea principială ce s-a făcut Germaniei de către cele 5 mari puteri (Conf.de la Geneva) ,

de a recunoaște Reichului dreptul egalității la înarmări. [**dă amănunte , explică**]

Și astfel, situația internațională s-a încurcat peste măsura așteptărilor celor mai pesimiști.

Conferința dezarmării nu-și mai poate continua lucrările [.....]

Lipsită de sprijinul prietenesc al Londrei, în fața atitudinii adverse a lui Mussolini,

față de dorința lui Hitler și Mussolini să îngenuncheze Franța ... ițele s-au încurcat .

Liviu Nasta / 15 mart.' 33

31.) Pactul Miciei Înțelegeri, în discuția Comisiilor parlamentare , 16 mart.'33

("Fapta" an XII , nr. 643, 17 mart.'33 ; "Lupta" , an XII , 18 mart.' 33)

Titulescu -expunere ; **Vaida** -discurs ; **Ștefan Cicio Pop** ;
George Brătianu, IG Duca , Anibal Teodorescu, O.Goga,
Lotar Rădăceanu, dr.Lupu, Gr.Iunian, Argetoianu , Manoilescu

Ora 16. Sala imensă a bibliotecii Adunării Deputaților . Participă : senatori, deputați,

(din Comisiile pentru politică externă) ziariști din presa română și străină.

Se așteaptă expunerea lui Titulescu privind pactul de organizarea al Miciei Înțelegeri.

Asistă întreg guvernul. Senatorul Cănanău (președ. Comisiei) dă cuvântul lui Titulescu.

Titulescu / 16 mart.'33

▣ Pactul de organizare al Miciei Înțelegeri

[LD : fac un rezumat - expunerea vezi ziarele , la plic .Pe mine mă interesează , nu atât acțiunea diplomatică , cât măsura în care ea reflectă **dezideratele interne** profunde.]

La 16 sept. '33 , la Geneva, a semnat pactul , **în numele guvernului regal al României.**

El încoronază 14 ani de luptă ptr.organizarea păcii în Europa .

Din deferență față de Parlament , a venit să explice rațiunile pactului, după care îl va supune spre ratificare MSRegelui.

▣ Situația îngrijorătoare internațională

Evenimente noi mai sunt posibile . În fața lor, nici un om de răspundere nu poate rămâne pasivă.

"Când pacea este amenințată , nu se răspunde cu război, ci cu organizarea păcii. "

▣ Geneza Pactului.

Meritele lui **Take Ionescu** , alături de care s-a aflat , în 1918, și pe lângă care a ucenicit.

▣ Mica Înțelegere = instrument de pace

14 ani de existență și luptă.

▣ Evoluția Micii Înțelegeri

Organizarea unor întruniri anuale a miniștrilor de externe a celor 3 țări , la inițiativa lui **Ion Brătianu și IG Duca** . Locul cucerit în sânul Soc.Naț.

Conferințele, etapele, de coordonare și organizare .

Titulescu / 16 mart.'33

▣ Rostul noului Pact

Mica Înțelegere se constituie într-**o instituție internațională distinctă** ,

estre deschisă și altor state. Cuprinde dispozițiuni de ordin statutar, economic și politic.

Are un **Consiliu Permanent**, ca organ diriguitor , și un **secretariat permanent** (cu sediul la Geneva) .**Președinția** va fi asigurată de miniștrii de externe, care se va schimba anual. Consil Perm. se va întruni cel puțin de 3 ori pe an .De la caz la caz, Mica Înțelegere poate fi **reprezentată la Liga Națiunii** , de un singur delegat sau delegație.

/ Se instituie un **Consiliu Economic**, pentru coordonarea progresivă a intereselor economice (compus din specialiști și experți în materie economică, comercială, financiară) , ca organ auxiliar consultativ al Consil .Perm.

/ Nu conține noi **obligații militare**, ci doar cele **stipulate în Convențiunile bilaterale** cu Cehoslovacia și Iugoslavia, din 1921 și 1922.

Afirmațiile că ar avea un " pact secret militar " - constituie un adevărat fals.

▣ Clauzele politice (art.6)

România are tratate de amiciție cu **Franta, Italia** [**nereactualizat !**] , **Grecia și Polonia** .
Ea intră în Mica Înțelegere cu aceast " aport " .

Pentru încheierea altor tratate , este nevoie de **consimțământul celorlalte două** .

▫ Raporturile cu Rusia

Statele aliate au încheiat anumite tratate , fără noi. Ele aveau dreptul să o facă și nu au violat cu nimic obligațiunile față de noi. **Asta nu înseamnă că nu regretă** că un stat aliat se leagă fără tine ! De aceea **era necesar consimțământul unanim, altfel nu se poate realiza unitatea diplomatică.**

Titulescu / 16 mart.'33

▫ Mica Înțelegere și celelate țări

[LD : atenție la diplomatie ! Ce diferență față de presă ! dar ... fie că știu ce s-a întâmplat ulterior... nu pot reprima senzația de discurs formal, ușor derutat ...apăsător îngrijorat ... deseori ipocrit ...parcă la pândă, la așteptare !]

Mica Înțelegere realizează valoarea care o reprezintă **amiciția tuturor statelor ,în special aceea a Italiei și Germaniei** [LD : Sic !]

/ **Cu privire la Italia**, politica noastră va păstra , oricare ar fi unele manifestațiuni de moment, aceeași îndrumare de **caldă prietenie**, pe care o comandă **comunitatea de rasă, marile interese** comune cu prilejul ultimului război, și cu **tot ce a făcut pentru noi** .

" **România nu uită ce a făcut Italia pentru ea !** "

/ " **Cu Germania , nu avem nici un conflict**, și, în ce ne privește, **suntem ferm hotărâți să nu avem nici pe viitor. Suntem dispuși să avem cu Germania de azi, aceleași raporturi prietenești** ca și cu Germania din trecut [.....]

suntem **dispuși să activăm cât mai mult schimburile economice** și, prin aceasta, să îmbunătățim cât mai mult **relațiunile noastre politice.**

/ **Alianța cu Polonia** , constituie o chezășie scumpă pentru pace, și **rămâne indestructibilă.**

/ **Cu Rusia**, relațiile noastre stau pe baza celor **două tratate de neagresiune,**

Pactul Briand-Kellog și Pactul de la Moscova.

"România este decisă să ducă **cea mai pacifică politică față de Rusia Sovietică**, în așteptarea momentului când **împrejurările vor permite** să stabuim cu ea **relațiuni politice normale** , cu respectul intereselor vitale ale țării."

/ **În ce privește Ungaria**, dorim din toată inima să ajungem **cât mai grabnic la relațiunile cele mai amicale** [...] cooperarea pe tărâmul economic ...

/ Aceleași sentimente, față de **Austria**

/ **Relațiile cu Bulgaria**, sunt din cele mai bune

Raporturi cât mai bune, pe toate domeniile , cu țările balcanice : **Grecia, Turcia, Albania...**

/ Cât despre **Marea Britanie** , cu care toate țările Miciei Înțelegeri întrețin raporturi din cele mai cordiale, și care este **pentru noi o adevărată școală politică**, avem mulțumirea să constatăm că opinia publică engleză , cunoscută pentru imparțialitatea ei,

a primit noul Pact cu vie satisfacție și l-a judecat ca **un puternic instrument de pace și colaborare** , între popoarele europene "

Titulescu / 16 mart.'33

▫ Raporturile cu Franța

"Nu am vorbit încă de raporturile cu Franța și am făcut-o într-adins , pentru că obișnuit **Mica Înțelegere** este prezentată **ca un instrument de politică franceză în Europa Centrală.**

Nu cunosc o nedreptate mai mare și din p.d.v. al Franței, și din p.d.v. al Miciei Înțelegeri.

Franța are interese de ordin general, iar nu interese egoiste în Europa Centrală.

"Cât despre **statele Miciei Înțelegeri, ele apără interesele lor proprii, nu ale Franței .**

[**argumentează pe câteva idei : securitatea, respectarea tratatelor de pace ,**]

"De aceea, la **baza relațiunilor României cu Franța** stă mereu **ceva mai adânc decât un interes politic de moment** : stă **o identitate de concepțiune politică**, care constituie **un adevărat izvor de comprehensiune mutuală , de afecțiune și recunoștință .**"

----- Titulescu / 16 martie '33 -----

Șt.Cicio Pop / 16 mart.'33

▫ "Enigma " Miciei Înțelegeri

[După ce face elogiul lui Titulescu]

În anul 1848, și poate și mai înainte, lucrau mână-n- mână cele trei națiuni din monarhia austro-ungară : **românii , sârbii și slovacii** : la congrese, în parlament, dar mai ales înaintea Parchetelor , la Curtea cu jurați, se întâlnesc aceste trei națiuni , permanent (**aplauze vii**)
"Dlor , eu de acolo cunosc Mica Antantă (**apaluze prelungite , strigăte de bravo**)
La procesul Memorandumului au venit frații sârbi și frații slovaci ;
la procesul sârbilor, ne-am dus noi românii [-----]
Iată, dlor, **Mica Antantă s-a zămislit de mult, și în Parlamentul din Budapesta ,
aceste trei națiuni au luptat împreună** , până la prăbușirea monarhiei habsburgice ,
care le-a făcut dreptate și lor, și nouă "

Al.Vaida Voevod / 16 mart.'33

▣ Mica Înțelegere = pact de neagresune

Înainte de război, se vorbea doar de "alianțe de război " ;**acum se vorbește de " pacte de neagresiune "** Liga Națiunilor acest sistem de asigurare a păcii, și-a propus
"Este admirabil acest discurs al ministrului nostru de externe ,pentru că **el nu se restrânge numai la aliatele celor trei popoare**,ci vrea să întindă totodată **o mână frățescă în toate părțile** și celor care , până mai ieri,au fost în război, de care ne despărțeau uri seculare,
ca să putem **să schimbăm urile în dragoste**, conflictele de interese,**în comunitate de interese**, iar mizeriile din trecut, să le schimbăm **într-un viitor fericit "**
(**apaluze prelungite**)

▣ Destin românesc

" Prin vecinătatea cu slavii, germanii, maghiarii,, prin amestecul biologic al sângelui nostru, în acest ținut geografic al Europei, **noi românii suntem predestinați de ursita divină să înduplecăm toate rasele Europei , să se apropie cu înțelegere unele de altele ;**
și ambiția noastră nobilă trebuie să fie , ca **opera începută de mării bărbați , Ion Brătianu , Take Ionescu și toți succesorii lor** și desăvârșită astăzi cu un pas înainte ,să fie clădită mai departe [-----]

Vaida Voevod / 16 mart.'33

▣ Împăcarea cu Titulescu

Sunt dator în fața dvs să fac o mărturisire. **Am avut ce am avut cu d.Titulescu .**
Au fost **două concepții și două metode , care ne-au despărțit.**
Dar, domnilor, cred, **curat a fost gândul lui și curat a fost și gândul meu .**
(**apaluze prelungite**) (**dl Titulescu se scoală și întinde mâna dlui Vaida**)
(**strigăte de bravo**) Dar astăzi, dlor , **în fața dvs .mă dau bătut** ;pentru că **baza pe care a creat-o dl Titulescu va asigura un pact de neagresiune mai consolidat decât cum a putut să fie acela pe care îl intenționam .** (**apaluze prelungite și îndelung repetate**)
Doresc ca acest prim pas să fie urmat de altul [.....] pe care să se înalțe edificiul frumos și mareț al consolidării păcii între statele mici , ca pildă pentru cele mari, iar **Nicolae Titulescu să meargă înainte** , sigur de sprijinul și de asentimentul nostru ,
al tuturor bunilor români ,pe calea aceasta , ca să poată să desăvârșească **opera la care se gândește în permanență** ,dar pe care **situația lui nu-i permite s-o divulge . [!?!]**
Dumnezeu să-i ajute ! "

Vaida / 16 mart.'33 -----

George Brătianu (PNL-1)

▣ Pactul M.Î . = parte a " Uniunii Europene"

▣ Pactul M.Î . = parte a "Federațiunii Danubiene "

▣ M. Î . = element antirevizionist

[**LD** : mai puțin " diplomat " , dar cu **formulări precise și încadrate într-un sistem de securitate** atât de necesar și dorit de România.]

Pactul afirmă **continuitatea politicii noastre externe** care nu s-a clintit nici o clipă în timpul " domniilor " care s-au perindat în **ultimii 14 ani**. El constituie o **aplicare mai restrânsă** dar mai temeinică a **Uniunii Europene** ,

propuse de **memorandul Briand din 1930** , la care **România a aderat atunci prin d.GGMironescu**, reprezentantul ei la Societatea Națiunilor.

" El intră în prevederile **planului de Federațiune Dunăreană al d-lui Tardieu** , pe care **începe să-l realizeze** și, fără a mă urca mai departe în trecut, asociindu-mă omagiului adus memoriei lui **Take Ionescu** , să-mi fie îngăduit să amintesc că, încă din 1918 , la Conferința de la Versailles, **primul delegat al României [I Brătianu]** a afirmat cu stăruință **necesitatea unei înțelegeri între Statele așa-zise mici , cu interese mărginite**. Menținându-se, deci, în linia acestei **continuități [.....]** pactul e un **element de stabilitate și de securitate** , o stavilă necesară **împotriva mișcării de revizuire a tratatelor și de zguuirea granițelor** , în cuprinsul cărora **s-a încheșat viața noastră națională și noua ordine europeană.**"

" Sunt fericit să constat încă o dată **concordanța** în care ne găsim , din acest p.d.v., și **străduințele constante ale politicii franceze de după război.** "

[-----]

Pactul este o necesitate , o garanție indispensabilă de securitate și liniște.

Ca atare , **îl aprobăm în întregime** .[-----]

depinde de noi ca România , slăbită de mijloacele ei de apărare ,

să ajungă o anexă la inițiativa altora, sau

să rămână întemeiată pe o putere bine organizată , ceea ce a fost și în trecut :

un element de directivă în răsăritul și apusul Europei "

Gh.Brătianu / 16 mart.'33

▫ **Relațiile cu alte state**

/ **la act** de declarațiile lui Titulescu privind **relațiile amicale cu Italia și Germania** ;

/ Să nu fie uitate și modificate **relațiile noastre bune cu Japonia** ;

- **N.Titulescu : De acord !**

/ **Ușa Pactului să fie deschisă și spre statele balcanice**

- pentru că , numai așa, vom putea realiza fireasca noastră solitudine față de **românii din dreapta Dunării și din Timoc** -

----- Gh.Brătianu / 16 mart.'33 -----

C.Argetoianu : Expunerea lui Titulescu este bine -venită ; pactul este un pas important în pacea Europei ; ministrul de externe are în spatele său toate partidele politice ;

M.Manoilescu : o serie de considerații privind relațiile economice ; fericită pe Titulescu ; cere ratificarea lui prin votul Parlamentului.

Oct.Goga : afirmă solidaritatea Parlamentului asupra utilității pactului ; consideră că pactul întărește prestigiul României ; subliniază caracterul defensiv al pactului ; se raliază p.d.v. a lui Titulescu .

Anibal Teodorescu : a ridicat chestiuni de ordin juridic ; a terminat cu întrabarea **dacă...** prin noul pact, **nu s-au pus bazele disoluției Micii Înțelegeri [? ! ?]**

Jean Th.Florescu (scrisoare) : regetă că nu a putut participa ; aduceri aminte când, La Paris, în timpul războiului, visau la asta ; fericită pe Titulescu ;

ACCuza : Prin noul pact, Mica Înțelegere s-a transformat într-o " Mare Înțelegere " Citește o declarație a LANC care se termină cu felicitări adresate lui Titulescu și întregului guvern.

Lotar Rădăceanu * : consideră atmosfera internațională îngrijorătoare ;

Mica Înțelegere nu aduce mult așteptata organizare a păcii ; salută declarația lui Titulescu privind "nonangajarea " militară a Pactului ; recomandă aranjarea raporturilor cu toate țările vecine .

Dr.Lupu : **Noul pact nu micșorează pericolul de război** ; nu prin texte și vorbe , ci prin fapte se va putea ajunge la întronarea păcii ; rolul Societății Națiunilor ;

salută declarațiile lui Titulescu privind raporturile cu alte țări ;
recomandă intervenția României în raporturile dintre țările balcanice .
Gr.Iunian : analizează obiecțiunile ce s-au adus în unele țări noului Pact, relevând netemeinicia lor ; vorbește și despre pretenziile clauze militare secrete ; după noi precizări făcute de Titulescu, urează Pactului să fie de folos țării și păcii lumii.

----- liderii partidelor / 16 mart.'33 -----

*** Notă , Cuvântul tov.Rădăceanu -----**

("Lumea Nouă " ,an XXVIII, nr 13, 26 mart.'33)

[**LD** : asta apropo de "selecțiile" operate de ziare !
lată o voce fără echivoc împotriva politici externe a României]

"În acest consens general al oratorilor, **voi aduce o notă discordantă :**

În primul rând, prin faptul că găsesc că **un pact de asemenea importanță trebuia să fie discutat și ratificat de plenul Camerei ,**

în al doilea rând, este **însăși chestiunea care s-a pus în discuțiune.**[-----]
primejdia de război **poate deveni acută în orice moment.**

Ceea ce se petrece **într-o țară mare [Germania !] unde a biruit principiul forței asupra principiului dreptului,** face ca această îngrijorare să fie și mai mare .

D.Titulescu ne-a vorbit de organizarea păcii .

Constat cu regret că pactul acesta nu aduce această organizare a păcii .[.....]

Europa este despărțită în două tabere , între care se menține **un echilibru artificial ,** prin pacte, alianțe și combinații diplomatice .

În aceste condițiuni, când **acest pact nu face decât**

să mențină Europa împărțită în două tabere, neaducând nici o apropiere și nici o organizare comună a păcii, noi spunem că - dacă vorbim de menținerea păcii - **pactul acesta nu poate să aibă caracterul unei soluții.**" [-----]

Trebuie să se ajungă, în primul rând, la dezarmare .**Fără dezarmare** niciodată nu va fi siguranță.

[-----] **Europa este înarmată până-n dinți** .[-----] **regretăm** că această cale de organizare a păcii **nu este înțeleasă îndeajuns de guvernul român.**[-----]

Statele mici au interesul acesta de viață de **a nu urma metodele marilor puteri , care pot jongla alți factori deforță în politica internațională.** [-----]

De aceea este de la sine înțeles că **noi social-democrații ,**

nu putem să acordăm încredere politicii externe a guvernului și deci nici acea aprobare pe care dvs o solicitați azi "

----- Lotar Rădăceanu / 16 mart.'33 -----

IGDuca (PNL1) / 16 mart.'33

▫ **Adeziunea la Pact**

▫ **Pactul = continuitate**

▫ **Pactul = instrument de securitate**

"Am cerut cuvântul pentru ca în foarte scurte cuvinte să vă aduc **adeziunea neprecupețită și cordială a partidului național liberal** (**aplauze prelungite**)

Și v-o aduc , dle ministru de externe, **din două motive :** întâi, pentru că noi considerăm pactul pe care l-ați iscălit la Geneva , **nu ca o inovație diplomatică,**

ci ca ultima verigă dintr-un lanț care reprezintă de ani de zile ,

politica externă a statului nostru, și al doilea, fiindcă vedem în acest act ,

un nou instrument de consolidare a păcii ,

atât de necesară intereselor statului român." (**aplauze prelungite**)

IGDuca / 16 mart.'33

▫ **Fazele Micii Înțelegeri**

[Delicată dar fără menajamente punere la punct a lui Titulescu !]

Mica Înțelegere a trecut prin **4 faze** : **a creațiunii, a organizării, a consolidării și a unității** .

/ La faza întâia - meritul incontestabil al lui **Take Ionescu** ;

/ La faza a doua - 1923, **a celor care [aici intră și el !]** au constituit "**Conferințele**" periodice , și coordonarea ei în cadrul **Societății Națiunilor** . (**aplauze prelungite**)

/ La faza a treia - **tuturor guvernelor țării** care , prin **toți miniștrii Departamentului**, la toate **Conferințele M. Î.** , în toate manifestațiunile de la Geneva, în practica de fiecare zi a politicii externe, au lucrat în același spirit de întărirea ei. (**aplauze prelungite**)

/ Faza a patra - cea de azi, **meritul vă revine dvs** , dle ministru de externe . (**aplauze prelungite**)

Am reamintit toate acestea , nu pentru a critica pe unii , nu pentru a stabili ierarhii și merite, nu pentru a slăvi pe alții, ci pentru a sublinia **continuitatea perfectă în acțiunea diplomatică a României ,oricine s-ar perinda la conducerea țării** .

IGDuca / 16 mart.'33

▣ **Noul pact = reflex de apărare**

În situația turbure internațională de azi, în care campania de revizuire a tratatelor este în plină desfășurare , "**eu consider că ceea ce ați făcut la Geneva este un fel de reflex** -permițemi să vă spun - **fizic** , față de aceste campanii , **față de această luptă de sfărâmare a tratatelor existente ."**

IGDuca / 16 mart.'33

▣ **Relațiile cu alte state**

▣ **Pacifism lucid**

[**LD : Și la Duca**, cuvântul "**circumstanțial**" este încărcat de **responsabilitate** , vădind serioase îngrijorări și **realism politic**.

Pacifismul exprimat de el este o **convingere profundă**, nu are încărcătură demagogică - ca la "**stânga**" din epocă .- și **corespunde intereselor naționale** .]

/ "**Împărtășesc cu totul** cuvintele ce le-ați rostit privind **Italia și Germania** ;

/ "**Împărtășesc cu totul** speranțele pe care le-ați formulat , în ce privește adeziunea , sub o formă sau alta , a **vecinilor noștri** la pactul pe care l-ați încheiat .

" De aceea [-----] închei cuvântarea mea cu o **speranță** , care , în sufletul meu , ia proporția unei **convingeri adânci** : oricât de întunecoși ar fi norii, cari s-au adunat astăzi pe firmamentul politicii internaționale, totuși eu **cred că ideea de pace va triumfa** .[-----]

Întrucât mă privește pe mine, **mintea mea refuză să creadă** că ar putea **nebulnia războinică să fie mai tare decât inteligența și convingerea păcii** "

(**aplauze prelungite, îndelung repetate**)

----- IGDuca / 16 mart.'33 -----

Dezbateri la Pactul Micii Înțelegeri / 16 mart.'33

32.) Japonia a ieșit din Liga Națiunilor , 29 mart.'33

("Universul " , 29 mart.'33)

Tokio, 27 mart.

Consiliul de Coroană, sub președinția Mikadoului , **a hotărât ieșirea Japoniei din Liga Națiunilor**. În **Proclamația** dată către popor, se spune că nu intenționează să se retragă din toate organizațiile internaționale , nu vrea să rămână izolată în Extremul Orient, vrea să mențină relațiile cu marile puteri .

Geneva , 27 mart.

Ieșirea Japoniei din Liga Națiunilor , care nu va intra în vigoare decât după 2 ani (cf.Statutului) a fost primită cu mare regret .Nota transmisă era semnată de împărat .

Cauzele retragerii

Nemulțumită de soluția dată de SN în conflictul manciurian .

Japonia / 29 mart.'33

33.) Conferința dezarmării. Planul englez. Intervenția lui N. Titulescu , 27 mart.'33

(" Universul" , an 50, nr.85, 29 mart.'33)

Geneva , 27 martie.

S-a adoptat **planul britnic**, ca bază de discuție.

Dar lucrările s-au amânat până la 25 aprilie

N. Titulescu : a intervenit, și propunerea sa de **fixare a datei** s-a adoptat .

34) Adunarea profesională PNL . Conferința a V-a , 10 apr.'33

// **armată // minorități // politica externă // Moțiuni.**

(„Universul” , an 50, nr.98, 11 aprilie. Arhiva BCS, Fd St. Georges;)

IGDuca, Valeriu Roman , Dna Glagoveanu, Șerbescu , I. Nistor ;

gral Mărdărescu, gral Gh. Ștefănescu, gral Munteanu, gral Cioc ;

I. Inculeț, I. Plessia, Eug. Titeanu, George Fotino, Laurențiu Onea

[LD : Este cu 3 zile înaintea închiderii sesiunii parlamentare PNȚ .]

IGDuca

▣ Politica externă

„ În situația internațională de astăzi plină de frământări,

România apare ca un factor de ordine și pace.

Acest caracter al politicii noastre externe trebuie menținut și apărat cu demnitate.

Rezemați pe tratatele existente , pe alianțele și pe prietenii noastre, însuflețiți de spiritul

Societății Națiunilor , să privim viitorul în liniște și cu încredere.

Puterea noastră stă în dreptatea noastră.

Întrucât noi n-am râvnit la teritoriile altora , n-am revendicat și n-am obținut

decât ceea ce era al nostru , în temeiul principiului naționalităților,

revizuirea tratatelor nu ni se poate cere și nici impune. [!?!]

Unitatea conștiinței și a energiilor naționale va ști pururea să apere integritatea teritorială precum și drepturile imprescriptibile ale neamului românesc .”

Șerbescu

▣ Minoritățile și revizionismul.

Este adevărat că protecția minorităților își are origina în ideile președintelui Wilson.

Minoritarii au dus o politică greșită , însă, când au căutat un sprijin extern,

și au alimentat campanii în contra statului român.

Ele au servit drept argument pentru cei ce cer revizuirea tratatelor.

I. Inculeț / 10 aprilie

▣ Politica externă

Politica externă a PNL nu se schimbă de la zi la zi. Această politică n-a fost improvizată, ci a fost dictată de interesele fundamentale ale neamului nostru , care rămân permanente.

Suntem partizani sinceri și apărători aprigi ai păcii bazată pe siguranță.

În această direcție am lucrat tot timpul la **Geneva în Societatea Națiunilor** - în această direcție vom lucra și înainte , sprijinind toate inițiativele ce ar duce la stabilirea și menținerea unei înțelegeri între popoare.

Dorim să fim în raporturi bune cu toate statele din lume. Vom apăra însă cu sfințenie și dârzenie, toate tratatele cari ne asigură integritatea , independența și demnitatea.

Avem **tratate cu Franța , Italia** . Le vom menține și le vom întări în spiritul dreptății.

Cu Franța, ne leagă o veche prietenie care n-a fost niciodată desmințită.

Purtăm toată recunoștința acestei surori latine pentru sprijinul dat cu dărnicie și fără preocupare în decursul vremurilor .

Ne bucură consolidarea prin ultimul pact al **Micii Înțelegeri** , la organizarea căreia partidul liberal a contribuit atât de mult. Vedem în acest organism internațional o cheazășie puternică pentru apărarea tratatelor și menținerea păcii în lume.

Interese deosebite ne leagă de vecina noastră **Polonia** în apărarea și asigurarea granițelor de răsărit. Dorim ca poporul polon , cu care poporul român de la o vreme încoace a avut numai căi comune și niciodată divergențe - să fie pătruns de aceeași înțelegere a reciprocității intereselor , și astfel alianța politică, economică, și militară între România și Polonia , pe lângă forma perfectă , să aibă în permanență și un suflet viu , niciodată alterat.

Cu **Uniunea Sovietică** n-avem niciun interes contrariu. Vrem o pace permanentă și o înțelegere perpetuă cu acest vecin de la răsărit. Dacă nu avem încă și cu dânsul relațiuni diplomatice , un pact special de neagresiune, căci avem Pactul Kellogg-Litvinov, **vina nu este a noastră , ci a uniunii Sovietice** care persistă în intransigența ei de a nu recunoaște , cum au făcut celelalte popoare , dreptul și dreptatea noastră asupra Basarabiei.

Inculeț / 10 apr.'33

▣ **Controlul străin.**

Apărând cu hotărâre **principiul egalității morale a tuturor statelor**, mari și mici, partidul liberal înțelege ca **România să conlucreze strâns și efectiv cu Societatea Națiunilor**, contribuind în măsura puterilor ei , la menținerea păcii între popoare și progresul omenirii în toate direcțiile. **Însă, dacă PNL înțelege o conlucrare sinceră cu Areopagul lumii , nu înțelege să admită , sub nici un motiv, nici un control străin , orideunde ar veni el.**

Partidul liberal, ca și în trecut, tot așa și astăzi, și mâine **se va opune cu toată hotărârea oricărei încercări de a atinge demnitatea poporului român** , ori de a se atinge de independența lui.

Inculeț / 10 apr.'33

▣ **Revizionismul**

În momentul de față asistăm , nu fără îngrijorare, la **încercarea fostelor state învinse** în războiul mondial , **de a revizui tratatele** cari au orânduit lumea de astăzi.

Cu atât cu mai mare **îngrijorare** **privim încercarea de revizuire** , dat fiind că , pentru această idee, pare-se că **au fost câștigate și unele state mari.**

Noi nu admitem nici o revizuire a tratatelor existente cari pentru noi sunt sfinte nu numai fiindcă ne asigură integritatea, dar fiindcă asigură și pacea lumii.

Nu voim nimic din al altora, dar conștienți de dreptatea și de puterea noastră, **nu vom da niciodată nimic din aceea ce ne aparține nouă."**

I.Plessia / Ștefan I.Pleșoianu/ 10 apr.'33

▣ **Liga Națiunilor**

Eugen Titeanu (raportor) / 10 apr,'33

▣ **Serviciul de Informații și propagandă**

O politică externă lipsită de **un bun serviciu de informații și de propagandă**, înseamnă **o armată lipsită deopotrivă de recunoaștere și de munițiuni.**

A avea informații complete , rapide și obiective, pe de o parte, **a transmite** – cu șanse de rezonanță în opinia publică străină - **informațiunile interesând țara noastră** , pe de altă parte,

iată **cele două principii călăuzitoare** ale unui **serviciu de propagandă**.
În această privință, **PNL poate revendica** pentru sine organizarea **Directiei presei și informațiilor** din Ministerul de Externe (1923),
înființarea **Corpului de atașați de presă** (1926),
inaugurarea acelor **Conferințe de presă** periodice ale Micii Înțelegeri ,
și **Asociația presei polono-române**.
În domeniul difuziunii de știri, **PNL a constituit prima Agenție telegrafică**
direct dependentă de Ministerul de Externe, și **afiliată celor două mari organisme de difuziune internațională , Havas și Reuter**.

În 1930, s-a făcut sub guvernul PNȚ o adevărată **inflație de atașați de presă** ,
Cei mai mulți din acești atașați improvizați, **nu cunoșteau** cel puțin
limba țării unde erau numiți.

În schimb **corpul de atașați de presă** recrutat **dintre ziaristii calificați**,
a fost **serios dezorganizat**.

Pentru curmarea acestui rău pe viitor, se cere neapărat **alcătuirea unui statut**
care să asigure **o soluție și o continuitate**.

Adevărul e că politica noastră externă nu poate fi lipsită în domeniul hotărâtor al presei ,
de ceea ce constituie antenele de recepție și de transmisie.

Dacă se poate critica materialul omenesc întrebunțat, nu se pot critica principiile de bază
ale unor **servicii importante** pe care partidul liberal , sub ministeriatul d-lui IGDuca
la Departamentul externelor , **le-a organizat cel dintâi**.

În ce privește însă **materialul de propaandă de plasat**,
să nu uităm că **ne lipsesc unele lucruri elementare** , începând cu **statistica și cu harta**
demografică a României Întregite.

Noi utilizăm , încă, **statisticile ungurești tendențioase din 1910**.

Recensământul din decembrie 1930 , **încă nu s-a publicat**;

stim câți bărbați și câte femei avem, dar **nu știm de ce etnie și religie sunt**.

George Fotino / 10 apr.'33

▣ Liga Națiunilor și România .

[**LD : Am avut privilegiul de a-l cunoaște , și am regretat că**]

Reamintește cauzele care au condus la crearea Ligii Națiunilor.

Din partea României, ea a fost inspirată de o constantă și sinceră dorință de respectare a
tratatelor de pace. În sprijinul acestei afirmații, el **enumeră tratatele cari au avut adeziunea**
Românie. Tratatele nu constituie decât o etapă în opera de pacificare.

Ele deschid perspective și înlesnesc adevărata organizare a ordinii păcii veritabile.

Dar pe deasupra tuturor tratatelor, noi mai avem un pact indescriptibil :

acela **cu strămoșii și cu urmașii noștri**.

Și el ne leagă ca tot ce am primit de la unul , **să lăsăm întreg și neștirbit celorlalți**.

CCBrătianu / 10 apr.'33

▣ Moțiune –Politica externă

[**LD ; atenție ! nu este Dinu, este CC!**]

Partidul Liberal își pune **toată încrederea în sforțările unite ale statelor** și este convins că ele
vor duce la stabilirea unei **înțelegeri politice reale de împăciuire pe continent**.

România, de sigur, **va da larg partea sa de contribuție acestei opere** , pe care o vrea dusă
util și trainic clădită **pe temeiul drepturilor imprescriptibile ale națiunilor**,
consfințite în tratate și în cadrul **principiilor călăuzitoare ale Ligii Națiunilor**.

Partidul Liberal **consideră deci inoportună și dăunătoare** orice soluțiune care ,
prin conținutul ei , **ar putea slăbi , sau pune numai în îndoială drepturile noastre imuabile**
asupra **teritoriilor istorice și etnice actuale** ,

sau ar distruge principiul egalității de tratament între state.

Pătruns de menirea pacifică a Ligii Națiunilor, **partidul liberal urmărește** cu un viu interes **problemele** de covârșitoare importanță **ce se discută astăzi la Geneva** , convins fiind că singura formulă indivizibilă „**securitate-dezarmare –sanctiune**” poate constitui cheagul temeinic al unei **solidarități internaționale**.

Alianțele indisolubile ce leagă România de marea prietenă **Franța, de Mica Înțelegere** , de **Polonia și Italia**, constituiesc însă astăzi **chezășia cea mai trainică** a **intangibilității așezărilor noastre** și posibilitatea pentru țară de a contribui și colabora în mod eficace la soluționarea în comun a dificultăților existente.

PNL, adunare profesională / 10 apr.'33

35.) "Acordul de la Geneva " : respins de opoziție, votat de majoritate , 12 apr,'33

(DAD, MO 90, 12 apr.'33)

Virgil Madgearu , ministru Finanțe.

PNL1, PNL2, PȚ-Lupu, PȚR-Iunian. Un.Agr.Argetoianu, PP-Averescu, PNA-Goga, LANC,G de Fier, PSD , _____ resping Acordul.

Majoritatea PNȚ îl adoptă.

36.) AlVaida -Voevod , IGDuca , declarații : " Pactul celor patru " , 13 apr.'33

("Universul" , an 50, nr.100 , 13 apr.'33)

Interview acordate ziarului "Kurjer Poranny " , Varșovia , 11 apr.

Al.Vaida -Voevod :

- "Opinia publică din România este pentru pace.Dar , pentru a organiza pacea, este nevoie de colaborarea tuturor popoarelor, așa cum este organizată de Societatea Națiunilor.

Proiectul pactului celor patru mari puteri , în forma lui inițială ,

mi se pare a fi mai puțin valabil, decât Sfânta Alianță creată de Metternich.

Nu cred că acest pact, în forma dată, să poată fi realizat.

Polonia și Mica Înțelegere trebuie să colaboreze în fața pericolului comun.

În cazul când Pactul, în forma sa inițială, ar fi realizat , **aceasta ar însemna crearea unui nou feudalism în raporturile dintre state** [-----]

IGDuca :

"Nu aş dori să vă fac o declarație specială în clipa în care sânt încă în curs

convorbirile dlui Titulescu * la Paris și Londra, pe care le are nu numai în calitate de reprezentant al României, dar și în numele Miciei Înțelegeri .[-----]

Noi , în România, ne dăm seama că **este absolut necesar ca autoritatea Societății Națiunilor să nu fie micșorată prin încercări de a crea o combinație de câteva state , deasupra instituției de la Geneva ."**

***Notă** . Ziarul " Le Temps" , **comentând poziția Miciei Înțelegeri** ,

spunea : "**Declarațiile d-lui Beneș se acordă în mod absolut cu activitatea desfășurată de d.Titulescu , cu ocazia vizitelor sale la Paris și Londra.**

Pactul celor patru / 26 apr.'33

37.) Romulus Seișanu , " Națiunile liberate și revizuirea tratatelor " , 21 apr.'33

("Universul" , 11 apr.'33)

Învinșii , care pretind revizuirea tratatelor de la Versailles,Saint Germain, Trianon și Neuilly, nu sunt nici atât de naivi, nici atât de ipocriți, încât să afirme că o nouă împărțire a Europei

în favoarea lor,s-ar putea face prin "mijloace pacifice" , prin conclave diplomatice.

[-----]

Tratatele de la Paris, prin fixarea noilor frontiere , au creat - după cum a spus Clemanceau ,
o Europă de drept. [-----]

Actualul cancelar al Reich-ului , **Adolf Hitler**, scria în "**Mein Kampf**" (Munchen, 1932) :
< Dacă vrem să avem pământ în Europa, nu s-ar putea avea pământ decât pe socoteala Rusiei .
Dar atunci, ar trebui ca Reich-ul să se angajeze pe drumul croit de cavalerii teutoni și cu ajutorul
SABIEI GERMANE să dea pământ plugului german și pâinea cea de toate zilele poporului
german.Trebuie să ne dăm seama că recuperarea teritoriilor pierdute nu se va obține făcând
solemn apel la Dumnezeu , nici având speranța într-o Societate a Națiunilor , ci numai prin
FORȚA ARMELOR . > **Declarația dlui Hitler se poate aplica tuturor revizionștilor.**

[-----]

Mișcarea revizionistă, începută în România , **în urma inițiativei ziarului " Universul "**

și care a avut un mare răsunset în țară și peste hotare ,

s-a întins și în celealte state amice și aliate .

Mișcarea antirevizionistă / apr.'33

38.) Consfătuirea a 65 asociațiuni culturale și patriotice antirevizioniste, 29 apr.'33

la redacția ziarului " Universul "

("Universul " , an 50, ne. 114, 29 apr.'33)

/ Generali și cavaleri ai ordinului " Mihai Viteazul "

/ Asociația generală a învățătorilor și învățătoarelor din România (președ. V.V. Țoni)

/ Ateneul popular , Iași (C.N.Ifrim)

/ Societatea ortodoxă a femeilor române (Alexandrina Gr.Cantacuzino)

/ "Astra" , Sibiu (prof.Ștefan Pop)

/ Uniunea foștilor voluntari români ardeleni, bănățeni, bucovineni , macedoneni, basarabeni

/ Societatea de cultură macedo-română (dr.Petre Topa)

/ Societatea națională Carpați (Ion Tetz)

/ Societatea general Praporgescu ; eroii neamului (gral Rujinschi)

/ Societatea surorilor de caritate (Camelia Achimescu)

/ Făuritorii României Mari (Gh.Trifan)

/ Corporația student . R.Carol II (Dan Rădulescu) Sindicatul propr. urbani (ing.Nicolau -Ceat)

/ Reuniunea Cele trei Crișuri (col.George Bacaloglu)

/ Uniunea funcționarilor CFR (Alex. Antonescu)

/ Ateneul popular Junimea, Rupea (Târnavă -Mare)

/ Garda culturală pentru românii de peste hotare (prof.Vasile Barbu-Jora)

/ Soc.Timocul (D.Florescu)

/ Soc.Mărășești (Ion Simionescu) Unoinua ofițerilor de rezervă (gral Rujinschi)

/ Uniunea evreilor români (W.Filderman) Ș.a , ș a, ...peste 65 !

Stelian Popescu : le mulțumește ptr.participare ; despre ecourile mișcării anti-revizioniste

din țările Micii Înțelegerii, la cancelariile diplomatice europene ;

intenția de a organiza , simultan , mari demonstrații antirevizioniste la București, Praga, Belgrad ,

cu **participarea tuturor partidelor *** , asociațiilor.

lau cuvântul diferiți lideri de asociații.

Notă* .**Comunicat PNL** (15 mai '33)

În ședința Comitetului Executiv , PNL a hotărât să dea **un sprijin necondiționat acțiunii**

antirevizioniste începută de Stelian Popescu , dir.ziarului " Universului " .

Deoarece acțiuni similare se duc în Polonia și în țările Micii Înțelegeri,

PNL a hotărât să trimită delegați și în țările prietene.("Universul " 15 mai'33)

Consfătuirea "Universului " / 29 apr.'33

39.) Apelul "Uniunii evreilor pământeni " , 15 mai '33

("Universul " , 15 mai '33)

"Față de **campania dușmănoasă tinzând la revizuirea tratatelor de pace , țara întregă protestează** împotriva oricărei încercări de știrbire a granițelor României Întregite. Poporul român **își întemeiază protestarea pe drepturi sfinte**, consacrate prin jertfe eroice și prin puterea etenă a dreptății.

" Cetățeni credincioși ai Patriei Române, ca și părinții și străbunii noștri, **unim glasul nostru cu cel al țării întregi.**

Evreii români au fost și rămân solidari cu interesele permanente ale țării.

Ei au luat parte la războiul independenței , la războiul din 1913 , ca și la marele război din 1916-1918. Pe altarul Patriei, noi și înaintașii noștri , am adus jertfa de sânge cerută de chemarea țării. "Ca și în trecut, **suntem și astăzi gata la mărturia supremă a solidarității** cu interesele permanente ale României.

" Împotriva încercărilor de turburare a păcii și de nesocotire a drepturilor istorice ale poporului român, vor avea loc **în ziua de 28 mai** , în țara întregă , **mari demonstrațiuni** , care vor exprima unanimitatea sentimentelor patriotice.

Sunt chemați să ia parte la aceste demonstrațiuni toți cetățenii , fără deosebire de confesiune.

Evreii -români vor răspunde la această chemare , manifestând și de data aceasta solidaritatea lor cetățenească .[-----] **Evrei, participați la aceste demonstrațiuni.**

La temelia granițelor firești ale României Întregite este și sacrificiul de sânge al străbunilor , al părinților și al fraților voștri " **Reprezentanța " Uniunii evreilor români."**

▀ **Dle Stelian Popescu ,**

"În aceste momente solemne în care dvs ați întreprins o operă de afirmare a drepturilor imprescriptibile ale poporului român de a trăi în cuprinsul hotarelor sale firești, vă rugăm să binevoiți a lua act că **evreimea, conștientă , devotată patriei, se află alături de dvs., protestând împotriva oricăror încercări de știrbire a granițelor României Întregite.** În numele " **Societății pentru răspândirea culturii printre evrei,** " Președinte , **dr. Davis Reichter** Secretar g-ral, **I.Peltz** "

Evrei -antirevizionism / 15, mai '33

40.) Mesajul către popoare al președintelui SUA, Franklin Roosevelt

Telegrama lui Rosevelt către **Carol al II-lea**, 16 mai '33

(" Facla" , an XII, nr.689, 19 mai '33)

[**LD : Este o telegramă "tip" , adresată tuturor șefilor de stat, nu ... o scrisoare adresată lui Carol.]**

" **O profundă speranță a poporului țării mele mă îndeamnă** , în calitate de cap al guvernului său, să mă adrez Domniei Voastre , și, prin dvs, națiunii dvs. **Această speranță este ca pacea să poată fi asigurată prin măsuri practice de dezarmare** și ca noi toți **să putem duce la victorie lupta noastră împotriva haosului economic.** "

[-----]

În acest scop, națiunile au convocat **două mari Conferințe mondiale :**

Conferința economică și Conferința dezarmării. [-----]

Guvernul american consideră că **programul** pentru reducerea armelor agresive, acum în discuție la Geneva [**Planul Mac Donald**] , este numai **un pas către ultimul scop.** [.....]

Pacea lumii trebuie asigurată în timpul întregii perioade a dezarmării , și de aceea ,

eu propun o a patra măsură : Ca toate națiunile lumii să încheie

un pact solemn și hotărât de neagresiune ;

ca ele să reafirme în mod solemn obligațiunea cu a asumat de a limita și reduce armamentele lor și, dacă aceste obligațiuni sunt executate ce credință,

națiunile să consimtă în mod individual

că nu vor trimite o forță armată , de orice natură ar fi, dincolo de frontierele lor.

[-----]

Eu îndemn ca [...] toate națiunile adunate în aceste mari Conferințe să-și traducă în acțiune politica ce au profesat. Aceasta este calea spre pacea politică și economică.
Am încredere că guvernul Domniei Voastre se va alătura la împlinirea acestei speranțe.
F.D.Roosevelt ." / 16 mai '33

40.a) Hitler - discurs în Reichstag , 18 mai '33

("Facla" , an XII, nr. 689, 19 mai'33)

[LD . o dau numai ca pe un ex. de comentariu , privind atmosfera, tonul, maniera de abordare .Ceva între ... bășcălie și îngrijorare ...
În paranteze drepte pun opinia comentatorului român]

În fața unei incinte resemnate să asculte fără să poată replica

d.Hitler a citit declarația sa asupra chestiunilor de ordin internațional .

[**Cancelarul a încercat în introducerea discursului său o deplasare a problemei pe teren economic**] Pornind de la **Mesajul d-lui Roosevelt**, d-sa a tras concluzia că **distrugerea Germaniei** va trebui să aducă după sine **catastrofa generală**.

[**E aici o întâmpinare la sancțiunile economice ale Ligii Națiunilor împotriva Germaniei**]
[-----]

[**Odată expusă această întâmpinare , d.Hitler atacă problema în punctul ei central**]

Tratatul de la Versailles nu este în măsură să soluționeze problemele mondiale.

< De la semnarea Tratatului din Versailles, **poporul german trăiește într-o mizerie politică și economică** despre a cărei întindere restul lumii nu-și dă seama.

Dela semnarea tratatului, **și-au luat viața 224.900 de germani** .

Acești martori sunt acuzatorii unui spirit de la eficacitatea căruia numai lumea cealaltă , dar și milioane de germani își făgăduiseră binecuvântare .>

[**Perorația discursului său , a fost semnalul unei ovațiuni delirante , pentru cancelarul Hitler.Deputații și publicii au manifestat nesfârșit pentru șeful guvernului.**]

Din loja diplomatică, s-a asociat și fostul Kronprinz .

Apoi președintele Goering a citit Rezoluția :

< **Reichstagul aprobă declarația guvernului** în chestiunea , hotărâtoare pentru viața națiunii , privitoare la **egalitatea de drepturi a poporului german.**>

[**Hitler nu are aerul că privește prin prisma aspirațiilor naționaliste germane.**

Toate revendicările cancelarului sunt îmbrăcate în hârtia aurită a " intereselor mondiale"]

În ce privește **dezarmarea**, **d.Hitler pledează pentru principiul egalității de tratament.**

[-----]

Casa Albă : consideră discursul lui Hitler favorabil și conciliant .Se arată optimistă.

Paris : Au primit discursul cu rezervă, dar fără rea voință, subliniind tonul conciliant

Hitler / 18 mai / '33

41.) Întrevedere Hitler - N.Petrescu Comnen, Berlin, 27 mai'33

// relatare von Neurath , ministr.de externe al Reichului //

[LD : Sursă preluată : ADAP, Band I , 2, doc. 264 7 1933]

Hitler reproșa ministrului că România, prin Mica Antantă, a acționat încontinuu contra Germaniei ...încât n-are a se plânge de lipsa de progres în relațiile economice româno-germane .

42.) Adunarea națională antirevizionistă din Capitală, 28 mai '33

("Universul " , an 50, nr.144, 30 mai '33 . număr cu titluri mari, cu foto ...)

Capitala o zi fără asemănare ! Tot ce este conștiință românească ... distinși cărturari ...

tineret entuziast ... generali -comandanți de oști ... profesorimea universitară

elita intelectualitățiipreoțime.....comercianți... meseriași ... doamne ...

toate clasele și categoriile sociale.

În grupuri compacte au venit **diverse societăți**
[LD : se enumeră cele peste 65 de asociații patriotice și culturale , vezi mai sus ...]
reprezentanții cultelor (ortodox, mozaic)

▫ **IPSPatriarhul Miron Cristea**

" Iubiți cetățeni ,

Acele mănoase ținuturi și frumoase plaiuri pe care s-au așezat **strămoșii noștri** înainte cu multe veacuri, **au devenit** - spre nefericirea noastră - multă vreme și **poarta de scurgere a migrațiunii atâtor popoare migratoare**. Potopul acestor năvăliri și veșnice frământări **n-au îngăduit poporului român** - încă în formațiune - ca să-și mențină și închege încă de pe atunci toate aceste ținuturi într-o **împărăție unitară , proprie**.

Astfel, mai bine de **jumătate din acest pământ** scump fiecărui român - **a ajuns în stăpânirea altor popoare străine : unguri, austrieci, ruși și alții**.

Ba chiar și **principatele dunărene române**, slăbite de luptele pentru apărarea crucii și a culturii creștine, au ajuns **tributare Semilunii** , care le-a sleit puterile.

Dar rând pe rând , **vitejia fiilor și ajutorul unor puteri mari** - ca Franța - **ne-au redat neatârnamul** ; iar uriașele **jertfe ale poporului și puternicul sprijin al marilor aliați** - în frunte tot cu Franța - **a readus ținuturile robite altora la matca României întregite , în hotarele firești ale graiului și ale vieții românești** , acum oțelite în focul suferințelor și frământărilor de veacuri.

" E adevărat, că **înăluntru acestor granițe au căzut** - în afară de secui - și un număr de **neromâni, minoritari**, prin a căror forțată colonizare dușmanii neamului român au voit să subție și cu încetul să desrădăcineze pe românii băștinași , asuprindu-l și sărăcindu-l , luându-le uneori și ultima glie de pământ .Dar , în schimb, și **multe sute de mii de frați români au rămas în afară de România**, în hotarele țărilor vecine : **Bulgaria, Iugoslavia, Ungaria, Ucraina , Rusia , chiar și Cehoslovacia**.

" **În hotarele trase după război voim noi românii să trăim pe vecie** , în frățescă armonie cu cetățenii neromâni , și în pace cu toți vecinii
[-----]

" **Cerând ajutorul Celui De Sus , binecuvântează iubita noastră Românie , hotarele sale firești**, și deci veșnice, precum și **pe toți cetățenii ei**, și brațele fiilor ei , ca - la nevoie - s-o știe apăra cu eroism acum și în vecii vecilor, AMIN "

----- IPSPatriarhul Miron Cristea / 28 mai '33 -----

▫ **Stelian Popescu (dir."Universul ")**

Când acum 6 luni , a dat alarma contra acelor care prin revizuire vor să tulbure pacea, unii l-au crezut, alții nu, iar alții s-au arătat chiar răuvoitori !

Acum problema revizurii s-a pus din plin .El n-a mai cunoscut odihna, a mișcat țara de la un capt la altul, și a făcut ca **acum, 50 milioane de suflete , în centrul Europei** , la aceeași oră, să se adune și să **protesteze contra celor care cer revizuirea tratatelor**.

(**apaluze furtunoase , urale**)

A propmovat această adunare cu convingerea **efectului ei salvator asupra unor conștiințe europene , care a dat atenție unor plângeri nedrepte și calomnioase la adresa Românie, Iugoslaviei și Cehiei**.

▫ **GGMironescu (ministr.Interne)**

"Ne-am adunat aici ca să afirmăm în mod solemn , în fața lumii civilizate ,hotărârea noastră de a apăra cu prețul vieții hotarele de azi ale țării.

Aceste hotare sunt drepte și firești .

Pentru apărarea lor, suntem uniți la olaltă , în jurul iubitului nostru **Rege, toate partidele politice și toți oamenii de bine** din această țară, români de origine sau minoritari .

Reprezentanții eminenți ai aliaților noștri din Mica Înțelegere au venit aici ca să declare alături de noi ferma lor hotărâre de a face front unic contra oricui ar încerca să ne răpească o palmă de pământ din teritoriile noastre actuale .

[-----]

Agitațiunea pentru revizuirea tratatelor este neîntemeiată și periculoasă [-----]

Cei ce propovăduesc revizuirea hotarelor , **împing dar la război** .

Răspunderea lor este mare [-----]

Revizionismul este un atentat la libertatea popoarelor și o crimă contra civilizațiunii și umanității .

[-----]

În numele drepturilor noastre sacre și în numele intereselor supreme ale civilizațiunii,

**adunați în capitalele statelor Micii Înțelegeri și în principalele lor orașe ,
cerem celoo ce fac această agitație , să înceteze "**

----- GGMironescu / 29 mai'33 -----

▣ **Prof.Nic.Iorga**

DI-Topa a citit o scrisoare din partea lui Iorga :

" **Sânt în Europa popoare care voiesc întoarcerea unui trecut de apăsare națională.**

Le trebuie hotare pentru a căror înlăturare **au murit 20 milioane de oameni**. [-----]

Proiectele de schimbare vor întâlni la granițele puse în discuție, un front de baionete și o nezugduită hotărâre. Dacă însă violența ar birui, de a doua zi apăsarea națională s-ar întoarce . Ea ar fi mai insuportabilă pentru cei ce au trăit liberi 20 de ani.

Și un nou război ar cere o jertfă de mai mult ca 20 milioane de oameni , căci mijloacele de distrugere sânt infinite mai multe și mai puternice .

Cine dorește așa ceva, e un nebun și un criminal ;

cine n-o dorește , dar o propune , e un orb "

----- Iorga / 28 mai'33 -----

▣ **dr.Lupu (P.Ț)**

Consideră adunările din cele 3 capitale, adevărate " Parlamente populare " : 100 de milioane de oameni s-au adunat în lupta pentru civilizație , dusă împotriva unui trecut de barbarie." Apărăm civilizația și tratatele care pentru noi nu sânt petice de hârtie. "

----- dr.Lupu / 28 mai ' 33 -----

▣ **Al.Perișteanu (P.Conservator)**

[-----]

" **Datorăm ziua de astăzi dușmanilor neamului** care încearcă să ne răpească parte din

pământ.[-----] **Dușmanii noștri nu au înțeles** încă nici acum ,

că dacă **la 1918 s-a făcut întregirea moșiei**, nu atunci s-a făcut întregirea **sufletului**

românesc , pentru că **el a fost întregit întodeauna**. Dacă **frontiera** de pe crestele Carpaților și pe Prut

a despărțit trupurile românilor, ea nu a putut niciodată despărți sufletele ,

pentru că ele au același izvor : **noblețea neamului nostru** , care a venit de la **luminile Romei**,

iar nu de la întunericul Mongoliei , să întunece civilizația europeană.[.....]

Graiul nostru era muzica acre ne adormea în leagănul în care am început viața ,

iar **sufletul românesc** nu ne-a părăsit decât când ne-a părăsit suflarea.

Tratatele au întregit neamul, dar nu tratatele au întregit sufletul neamului.[-----]

Ca să sfârșim unitatea noastră sufletească **ni se spune că sărăcia actuală provine de la**

reaua împărțire economică a Europei .Minciună sfruntată [-----]

Astăzi , **ne-am strâns aici în Capitala țării**, s-au strâns frații noștri în **capitalele de județe**,

s-au strâns **neamurile vecine** care , ca și noi, sunt amenințate [-----]

Aceasta nu o va permite Dumnezeu în care au avut încredere străbuniinoștri și în care avem

încredere și noi [-----] Cu asemenea forțe, reușita e sigură "

----- Gr.Perișteanu / 28 mai '33 -----

▣ **Paul Negulescu (PNL-georgist)**

[**LD . cine este ? Să fie PP ?**]

"**Tratatele de pace** care au pus capăt marelui război ,

au căutat să facă **aplicațiunea principiului naționalităților**,
înlăturând nedreptățile ce dăinuiau de veacuri și chemând la viață politică naționalitățile asuprite .

Principiul naționalităților, născut în **Germania** în a doua jumătate a veacului XVIII,

A avut o influență considerabilă în întreaga Europă , mai ales în Germania și Italia.

În sec.XIX , **revoluțiile din 1848** , ce au izbucnit în mai toate țările Europei ,
aveau la bază **proclamarea dreptului la autodeterminare pentru naționalitățile asuprite** , de a lua parte la viața politică .

În numele acestei idei s-au făcut revendicările și

s-a ajuns la realizările **care au transformat Europa în veacul al XIX** ,

prin înfăptuirea **statului italian și prin formarea statului german federal**.

Ideea națională trezită grație acestei **teorii a raselor sau naționalităților**,
formează astăzi **o forță morală** de care **guvernanții trebuie să țină seama** .

Naționalitatea este o idee activă la care participă **toți aceia care au conștiința că îi aparțin**.

Sînt **legături sufletești** , care unesc pe toți acei care se socotesc de **aceeaș rasă**

și care **vorbesc aceeași limbă** , care au avut **o istorie comună** , care și-au unit bucuriile și suferințele . Există **un întreg complex de sentimente și de idei** care ne domină și

care ne face să fim așa de **legați de neamul în care facem parte** .

Astefel, **noi vrem cu pasiune să fim români**, noi vrem **ca România , ca statul român,**

să dureze în perpetuitate , în cuprinsul granițelor în care s-a întregit neamul românesc ,

căci el este **instrumentul de protecțiune** al vieții tuturor românilor ,

el este **protectorul spiritului românesc** care ne stăpânește , care ne domină ,

până în cele mai mici fibre ale ființei noastre.[-----]

Partidul național liberal socotește că **ideea de a reveni asupra așezărilor înfăptuite cu atâta trudă și jerfe [-----] este nenorocită**. [-----]

De aceea, **orice încercare de a zdruncina noile așezări ,**

se va lovi de conștiința națională a tuturor popoarelor libere ,

care înțeleg să apere aceste idei intrate în patrimoniul lumii civilizate "

----- Paul Negulescu / 28 mai '33 -----

▣ **I.Valjan (PNA-Goga)**

"În fața provocării persistente a adversarilor săi, **Mica Antantă** răspunde astăzi cu o **formidabilă mobilizare de energii**. [-----]

Câteva raze de lumină străbat totuși prin întuneric ; **declarația d-lui Millerand** care afirmă că Franța nu-și va trăda niciodată aliații și **declarația d-lui Chamberlain** , care pune factorii răspunzători ai Europei , în fața gravelor consecințe ale revizuirii .

Răspunsul nostru este simplu .Eram numai 7 milioane de oameni când am trimis în foc floarea tinereții noastre , pentru îndeplinirea unui act de dreptate istorică.

Suntem astăzi 15 milioane de români strânși prin hotărârea irefragabilă

de a înnoi aceste jertfe , dacă destinul ni le cere.[-----]

Sârbii, cehii și românii stau alături de frații lor , în fruntariile dreptății .

Cine își arogă dreptul de a tulbura această structură , pe care se sprijină liniștea Europei ?

[-----] Atitudinea de astăzi a **Micii Antante** este firească .

Războiul în care am săgerat noi , **sârbii , cehii și românii** , ar rămâne fără nici un înțeles , dacă victoria noastră n-a fost definitivă.[-----]

Ziua de astăzi , încărcată de o legitimă revoltă, trebuie să fie un avertisment dat imprudenței .

[-----]

Străbătut de fiorul aceleiași emoții ca și **frații mei iugoslav și ceh care au luat cuvântul**,

strig din toată inima . Trăiască Franța ! Trăiască Iugoslavia ! Trăiască Cehoslovacia !

Trăiască România Mare ! "

----- J.Valjean / 28 mai.'33 -----

▣ **Dinu Brătianu (PNL-ducist)**

" Lupta de mai bine de **un secol de întregire** , nu poate fi distrusă prin slăbiciunile noastre .

Campania de revizuire care începuse să prindă cheag în forurile internaționale ,
este în scădere din cauza reacțiunii ce ea provoacă în țările întregite.

Solidaritatea popoarelor Micii Înțelegeri cu Polonia , sprijinite pe marele lor aliat,

Franța, produce efectele sale.

[**LD : atenție ! coloana a V-a !**]

Cu toate acestea, pericolul subzistă, mai mare ,poate , ca în trecut .

Criza a deslănțuit fapte mari în țările învinse, și oarecari slăbiciuni în cele învingătoare , pentru că s-a căutat să se atribuie lichidării Imperiului Austro-ungar

o influență în suferințele economice din centrul și Orientul Europei, pe când ele ar fi fost mult mai intense dacă s-ar fi păstrat imperiul dualist [.....]

Pericolul subzistă pentru că **statele ce vreau revizui au adaptat sistemul Sovietic de a slabi rezistența Miciei Înțelegeri și Poloniei**, slăbind organizațiile lor interioare .

Se caută să se facă regionalism și organizații de trupe de asalt și de anarhie, care să lucreze cu cele **analoage create în țările de dictatură , subvenționate de acele state**, formând corpuri străine **în scop de slăbire a organismului politic și național al acelor țări "**

În acest fel se prepară revizuirea tratatelor, nu pe cale pașnică cum se susține , ci prin **forța armatelor** ce se organizează , prin **spiritul războinic** ce se crează în tinerețea țărilor cu revendicări teritoriale.

Trebuie să fim atenți **să deschidem ochii conaționalilor noștri [minoritari]** , **să nu se facă coadă de topor în mâini străine** .[-----]

----- Dinu Brătianu / 28 mai.'33

▣ **W Filderman (președ. UER)**

Către sfârșitul adunării I s-a dat cuvântul lui **Filderman** .

Un grup de manifestații a provocat **un incident profund regretabil , protestând împotriva prezenței lui Filderman la tribună.**

Stelian Popescu - a a făcut apel la spiritul larg de înțelegere și de îngăduință al românilor, rugând protestatarii să-l lase să vorbească.

Față de persistența grupului ce protesta , Filderman a renunțat la cuvânt.

[La adunare participau cu delegații numeroase : UER ; Comunitatea evreilor din București ; Federația soc. de ajutor reciproc ; Soc.pentru răspândirea culturii printre evrei ;

o delegație a cultului mozaic, condusă de prim-rabinul senator I.Niemirower ;

Uniunea comunităților de rit spaniol, Cultul mozaic de rit spaniol, în frunte cu marele rabin Sabetay Djaen ; Comunitatea spaniolă din București (Cohen) ; Tineretul UER , cu președ.

av.Rosenkrantz . **LD : Fără îndoială, era o mobilizare fără precedent, datorată ,**

după părerea mea, măsurilor antisemite luate deja în Germania ,

și activizării mișcărilor similare din țările Europei Centrale.]

la **textul declarației** ce urma să fie citită de **d.Filderman** :

" A sunat goarna. **Nu goarna războiului , ci a păcii.**

E goarna care mobilizează conștiințele cetățenești chemate să-și spună cu hotărâre voința lor **de a păstra neștirbite tratatele de pace.**

Tratatete care României, mutilată de veacuri prin forța brutală, s-au substituit prin înfăptuirea dreptății , **România de-a pururi întregită.**

Situația e gravă dar nu disperată.În discuție sunt hotarele țării ; este viața noastră ; este cinstea noastră.

Sunt **hotarele țării** pe care poporul român nu le-a răpit nimănui , ci pe care le-a reluat celor ce le răpiseră. Este **viața noastră** închinată muncii pentru prosperitatea țării ,

amenințată să se curme în îndeplinirea nobilei îndatoriri de a-l păstra existența.

Este **cinstea noastră** , căci nu există pentru nici un cetățean primejdie mai mare

decât aceea **de a se dezonoara** și nu există dezonoare mai gravă decât aceea

de a sta nepăsător când se pune în discuție soarta țării !

Ce ne vrea lumea ?

După ce **în cea mai sângeroasă încăierare** , în care nu două popoare , nu două continente , dar toate noroadele , toate continentele , **s-au aliat** ca să lupte pentru a pune stavilă forței

și a instaura în lume **dreptatea și libertatea** ;

după ce **milioane de oameni** nevinovați , cu trupurile și cu sângele lor , **au plămădit lumea ce**

nouă ; după ce **zeci de neamuri adunate** să împartă dreptatea **au rostit că se cade**

ca și **bunului și blândului popor român** , al cărui trup sfâșiat sângera de veacuri ,

să i se facă dreptate , ce ne mai vrea lumea ! Lumea nu ne vrea nimic !

Dar cei ce au pierdut războiul vor să ne facă să pierdem și pacea !

Aceasta nu se poate ! Se întorc morții din morminte .Ei bat la poarta memoriei noastre.

Ei au murit pentru ca noi să trăim.

N-avem voie să fim lași, n-avem dreptul să le pângărim sacrificiul.

[-----]

lata de ce **situația e gravă** .

Dar ea nu este disperată fiindcă soarta țării este în mâinile noastre .

Și fiindcă **toți copiii acestei țări sânt unanimi** ,

fără deosebire de credință sau origine s-o apere.

Iar noi, evreii , toți, și **cei de rit occidental și cei de rit spaniol** , spunem țării ,

și ,deasupra ei, **spunem tuturor țărilor** ,

că așa cum sub conducerea glorioasă a Regelui Ferdinand întregitor de neam ,

înaintașii noștri au murit pentru a înfăptui această înaltă operă ,

suntem gata la chemarea Regelui Carol II , păzitor de hotare ,

să apărăm România nemuritoare " *

----- W.Filderman / 28 mai.'33 -----

Notă* Demonstrații revizioniste evreo-maghiare la Budapesta, 27 oct.'33

("Universul " , 27 oct.'33)

[LD : atenție ! ar trebui tratată poziția evreilor cu luciditate !

 Mi se pare firesc ca evreii fiecărei țări să împărtășească soarta și dezideratele națiunii majoritare . Dar ... în ce privește evreimea maghiarofonă sau evreimea filo maghiară , cum explici ? !]

Ungaria este în febră revizionistă. A apelat la Ligi și Asociații de sprijin.

Un grup de **deputați evrei , din Camera Comunelor** , din Londra ,

au venit să cunoască "nedreptățile " făcute Ungariei , prin Tratatul de la Trianon.

Deputații **Hoze și Ellis Craven** au jurat că vor da tot sprijinul cauzei maghiare.

Sir Iohn Haslam a publicat un articol în " Pesti Hirlap " , în care ,

după ce condamnă Tratatul de la Trianon , **a a firmat că va susține cauza maghiară.**

Guvernul maghiar a organizat **o manifestație la Budapesta** ,

împotriva Cehoslovaciei, României și Iugoslaviei,

cu participarea **grupului de parlamentari evreo-britanici.**

Iohn Haslam și Ellis Craven au luat cuvântul , **promițând că vor deveni**

" apostolii " cauzei maghiare ! Acest turneu nu are nici o legătură cu politica externă

a Marii Britanii , cu interesele pozitive ale națiunii engleze .

Revizioniști evreo-britanici / 27 oct.'33 -----

α Moțiunea , ad.antirevizionistă / 28 mai'33

[Este citită de Stelian Popescu , primită cu ovații și aplauze]

Propaganda împotriva tratatelor și pentru revizuirea frontierelor amenință pacea.

Ea întârzie consolidarea națiunilor dornice de a se reface .

Revizioniștii, speculând asupra crizei mondiale, proclamă sus și tare , formula amăgitoare că **o nouă schimbare a frontierelor în Europa** ar fi singurul mijloc pentru a statornici pacea, pentru a combate criza economică , pentru a realiza dezarmarea generală.

Cetățenii, fără deosebire de neam și religie , [LD : de fapt numai români și evrei !]

întrușiți în **adunarea de protestare antirevizionistă** , azi 28 mai 1933,

la chemarea ziarului " Universul " , **denunță în fața lumii întregi** ,

criminala încercare de a zădărnici tratatele de pace

care au dat **Europei actuala ei configurație.**

Frontierele de astăzi , dobândite prin imense sacrificii de vieți și bunuri ,

sânt reparațiunea legitimă a milenarei nedreptăți la care au fost supuse națiunile.

În deplină înțelegere cu **marile națiuni aliate** ,

prin al căror sprijin s-a săvârșit această operă de dreptate ,

și alături de **popoarele surori în suferință** ,
națiunea română nu admite întoarcerea la un trecut de apăsare și nedreptate
și nu recunoaște azi, și nu va recunoaște niciodată ,
alte hotare decât hotarele actuale , care reprezintă marginile ei firești.
[-----]

În consecință, **în fața frontului revizionist** , noi declarăm că vom mobiliza
nu numai **popoarelor amenințate** , ci toate **conștiințele lumii** ,
care înțeleg să mențină facla dreptății , a libertății , a justiției și a civilizației și
vom lupta cu puteri strânse pentru **neștirbirea tratatelor și a fruntariilor ."**
Adunarea antirevizionistă / 28 mai.' 33

43.) "Mica Antantă " - nr. bilingv, franco-român - , 1 iun.'33

Opinii : **Mihai Popovici** , **C.Argetoianu**, **Iorga**, **IGDuca**, **Al.Lapedatu**, **Vict.Slăvescu**,
Oct.Goga, **dr.Lupu**, **Octav Onicescu**, **C.Hoisescu**, **NNFlondor**, **Aurel Birtolon**,
Theodor Emandi, **NNFilodor** , șa șa
(rev."Parlamentul românesc " , nr. 118-120, 1 iun.'33 .)

Foto - șefii de stat ; hartă schematică f.sugestivă ;

Foto : cei trei miniștri la aceeași masă ;

Se dă textul pactului tripartit, semnat la **Geneva, 16 febr.'33** ,

[**când la București s-a iscat episodul Griviței -CFR , cu consecințele cunoscute .**

Să fi fost oare întâmplător ?!] semnat de **Titulescu**, **Beneș**, **Jeftici** .

"Principiul naționalității" -creație a veacului XIX . El a triumfat după război .

Statele "succesorale" - România , Cehoslovacia , Iugoslavia - s-au născut , în parte ,
pe acest principiu. Tratatul din 1920, le-au consacrat .

Se intenționase , chiar , să se grupeze toate statele succesorale - deci și Ungaria și Austria -
într-o "**Confederație Danubiană** " .

În 1921, **Take Ionescu** spunea că alianța româno-ceho- iugoslavă , trebuia ...

" să împiedice pe învinși să recâștige prin intrigă , ceea ce pierduseră prin spadă " .

Din 1921, alianța tripartită a fost în ascensiune.

La noi, cei mai asidui constructori ai Mî , au fost **Take Ionescu**, **I C Brătianu**,
I.Mitileneu, **IGDuca**, **GGMironescu** și **Titulescu**.

Forța Micii Înțelegeri

Tara	Suprafața	Populația
România	294.967 km.p	18.057.074 locuitori
Iugoslavia	238.649	13.929.988
Cehoslovacia	142.166	14.723.000
Total	675.782 km.p	46.710.062 locuitori

▣ **Mihai Popovici** : Rădăcinile Micii Înțelegeri

sunt adânci , în pământurile pe care le stăpânește , și **are baze morale mai vechi** .

Ideea Micii Înțelegeri **a înflorit înainte de război** , când țările ce o compun azi
erau departe de împlinirea idealului lor național.

Atunci, **în Parlamentul de la Budapesta** , în focul sfânt al durerilor și luptei comune,
slovacii , sârbii și românii se apropiaseră , s-a încheiat acea **comuniune sufletească** ,
menită să devină mai târziu pivotul Micii Înțelegeri . [.....]

Ceea ce s-a făcut mai târziu , a fost o exteriorizare a înțelegerii morale de dinainte de război ,
printr-o organizare strânsă [.....]

Cât privește **adunările de duminică trecută** [28 mai '33]

, prin mulțimea care a luat parte la ele, au însemnat **ratificarea populară** a acțiunii ei,

popoarele din Mica Înțelegere dând aprobarea și girul lor

activității politice a conducătorilor pe care i- au ales. " (p. 11 -12)

▣ **Dr.N.Lupu** :

O sumară ochire a Europei în ultimele secole, ne arată că, presate de **absolutismul de la Răsărit** și de cele lacome **absolutiste Apusene**, **națiunile de la sud-estul și centrul Europei**, **ori au dispărut ca state pentru multă vreme** (Cehoslovacia, Polonia), **ori au fost sfărțecate**, împrăștiate și reduse la umilință și non existență națională (Serbia, **România**, statele baltice)
Astăzi, **cei tari se aliază** din nou prin diferite pacte , și **jertfele lor**, numite "**sferă de influență**", vor fi tot aceste popoare din Europa centrală , calificate de ei ca "**popoare lipsite de tradiție**" [!!!] și de "**mâna a doua**" [!!!]
Tradiție avem mai bogată decât ei. "**Tradiție de suferințe** la adăpostul căroras-a organizat orgolioasă și egoistă , **civilizația Apusului** ." (p. 14 -15)

▣ **NNFilodor (ministr.Belgrad) :**

Originile diplomatice ale Micii Antante trebuie căutat în starea de spirit care a domnit printre **beligeranții celui de-al doilea război balcanic**, când **aliații de atunci** au trebuit să caute **menținerea statu-quo-ului** stabilit prin **Tratatul de la București**.

Evenimentele din 1914, au schimbat brusc preocupările oamenilor de stat .

Dispozițiile Tratatului de la București au trecut pe planul doi,

dar **concepția n-a fost abandonată** .

Ea a fost adoptată de guvernele de la București, Belgrad , Praga

(Take Ionescu, Pașici, Take Ionescu) și, **treptat s-a creat Mica Înțelegere** . (p. 24-25)

▣ **Octavian Goga :**

evocă vitejia cehilor în război, lupta lor militară și diplomatică, faptul că cehii au devenit aliații cei mai de nădejde ai românilor .

▣ **Theodor Emandi (ministr.Praga) :**

Din cei 5 învinși ai războiului,

numai **Germania și Ungaria insistă pentru revizuire**.

Austria , Turcia și Bulgaria , pretind și ele **câte ceva** , dacă se revizuieste ,

dar până atunci , **înțelepte și cumiți , privesc cum se zbat celelate două**.

Dar acum **frontierele nu mai aparțin unor suverani sau oligarhii**,

ci **unor popoare care au dobândit conștiința drepturilor lor**.

Tratatele de pace din 1919-1920, n-au dat popoarelor decât ceea ce s-a dovedit al lor.

Tratatele au meritul că , **din cele 125 milioane de minoritari** (din imperii)

au redat la cca 100 milioane libertatea,

doar **30 milioane mai fiind în situația de minoritari** , în diverse state.

Revizuirea tratatelor prin schimbarea frontierelor , **nu este de temut** [!!!]

căci, odată cunoscută , **a și fost înmormântată** [!!!] (p. 18-19)

▣ **Nic.Iorga :**

Nu fusese de acord cu titulatura de " Mică Înțelegere "

" **Nici < mare> , nici < mică > . < Mare > ar fi o pretenție , < mică > o umilire - și de ce ne-am umili ?**" Titlul este o imitație, un împrumut.

Nici < înțelegere > nu se potrivește .[.....]

Poate fi o mare < tovărășie regională > contra tuturor celor ce ar voi să aducă aici sabie și foc. **Fiecare rămânem însă legați de rasa noastră**.

Se face **panslavism la Praga și la Belgrad**.

De ce nu s-ar face puțin panlatinism la București ?" (p. 8)

▣ **IGDuca :**

"În momentul în care se agită chestiunea revizuirii tratatelor și se contestă temeinicia granițelor noastre actuale, era firesc ca **Mica Înțelegere** să-și strângă rândurile și ,

prin perfecta lor solidaritate , să puie stavilă hotărâtoare acestor pretențiuni nejustificate .
[-----] Cei ce cer **revizuirea Statutului teritorial al Europei de azi**, uită că acest statut n-a ieșit din fantezia diplomaților, ci din **stricta aplicare a principiului naționalităților**.
Nu s-au tras la Conferința Păcii graniți arbitrare ci graniți indicate de însăși drepturile etnice ale fiecărui popor . **Revizuirea tratatelor** , departe de a îndrepta presupuse nedreptăți , nu ar putea decât **răsturna opera de dreptate** pe care, după atâtea secole, **Conferința Păcii a împlinit-o** [.....]
Mica Antantă își va face datoria până la capăt (p. 9)

▣ **C.Argetoianu :**

Trăim de la război încoace sub **regimul formulelor**.

Formule **economice**, formule **monetare** , formule **politice**.

Ne-am mobilizat **în jurul " mesei verzi "** .

În loc de sânge ... curg șiroaie de cerneală ! Conferințe după conferințe, pacturi după pacturi, bi- și multilaterale, protocoale și convenții - omenirea caută o așezare nouă și nu o găsește.

Din atâtea conferințe , pacte, protocoale, convenții,

Mica Antantă s-a arătat a fi o realitate, un **organism viu, regulator al politicii europene**.

" Mica Antantă **nu se sprijină pe o doctrină** sau pe o politică abil formulată , ci este **pentru Cehoslovacia, Iugoslavia și România** expresiunea firească a intereselor lor fundamentale ." Iar pentru Europa, un **bloc de cca 50 milioane de suflete** , adică **o mare putere** , **ce nu mai poate fi ignorată .**" (p. 10)

Mica Înțelegere / 1933

44) **N.Titulescu, conferința Micii Înțelegeri, Praga, 6 iun.'33**

("Facla" , 7 iun.'33)

[LD : Titulescu și Savel Rădulescu s-au întors .Primirea la gară.

Întâmpinați de GGMironescu, Virgil Madgearu și ambasadorii țărilor aliate]

Titulescu : **Este f. mulțumit** de rezultatele conferinței MÎ de la Praga ,

și de practica introdusă prin noul regulament de organizare .S-a hotărât :

1.Atitudinea față de revizuirea tratatelor ;

2.Transformarea treptată a MÎ într-o unitate economică ;

3. Spulberarea temerilor celor trei, privind " Pactul celor 4 "

45.) **Conferința blocului statelor agrare . București, 4 - 6 iun '33**

Cuvântări : **GGMironescu Virgil Madgearu N.Titulescu**

("Lupta" , an XII, nr.3480, 6- 7 iun.'33 ; "Facla" , an XII, nr. 704, 7- 8 iun.'33)

Titluri mari + foto , aspect Conferință .

[LD . Conferința era continuarea unor demersuri agrariene, la care PNT, special Madgearu, a depus multe stăruințe. A fost o pregătire în vederea apropiatei Conferinței de la Londra , Aceste conferințe nu s-au soldat cu succese notabile, dar , ca doctrină , ca eșec ...

sunt de notat . Madgearu a fost ales președintele Conferinței.

A doua zi s-a lucrat pe **Comisii** (economică, financiară, comerț agricol)

, s-au prezentat **Rapoarte și Rezoluții** .]

Cu deosebită solemnitate , la Palatul Parlamentului, în prezența **membrilor guvernului -**

GGMironescu, Virg.Madgearu (finanțe) , **Voicu Nițescu** (agricultură) , **Popovici** (justiție) ,

DRloanițescu (muncă) ; **VVTilea, Petre Andrei, M.Ghelmegeanu** (subsecretaridestat) ;

ministrul Finanțelor **Zawadski** (Polonia) , ministrul Agriculturii **Muravief** (Bulgaria) ,

ministrul Agriculturii **Tomovici** (Iugoslavia) , subsecretarul de stat Agricultură **Karl de Mayer**

(Ungaria) , în numele ministr.Agriculturii **Milan Hodza** , J.Șeba (Cehia) ;

miniștrilor la București : Ciolac Antici (**Iugoslavia**) , Arcijewsky (**Polonia**) , Jan Seba

(**Cehoslovacia**) , Collas (**Grecia**) , Hamdulah SuphyBey (**Turcia**) , Robefb (**Bulgaria**) ,

Anton Bubrik (**Ungaria**) ; atașați comerciali din respectivele țări ;

C.Argetoianu (Uniunea Agrariană) , **Jean Th Florescu** (PLD) ,
Ionescu -Sisești (ex-ministru guv.lorga) , **G.Taşcă** ; **CRMircea** (UGIR) ,
parlamentari din grupul " agrarian " : **I.Cămărășescu** , **Virgil Potârcă** , **Ernest Ene** , **V.Toncescu** ,
Niculescu -Duvăz , **Cezar Simionescu** , **Gr.Mladenatz** , etc etc

▣ **GGMironescu** (vice prim ministr, ministru Interne) :

Salută popoarele care , unite, s-au întrunit ca să apere interesele lor agricole.
Aceasta nu implică ideea de luptă, ci de cooperare.

Deoarece criza este mondială, și soluțiile trebuie să fie mondiale.

În **Conferința de la București**, se vor cerceta și fixa cele mai propice remedii și metode
, pentru a le propune **Conferinței de la Londra**.

Principiile fundamentale au fost stabilite la **Conferința de la Varșovia** (august 1930)

"Trebuie **coordonate interesele a două, a trei , a patru state** și lărgit mereu cerul.

Se vor stabili astfel **uniuni economice regionale** [.....] și apoi **se vor asambla**.

[-----] **Uniunea economică** a popoarelor civilizate pentru **a trăi frățeste și a prospera fără
pedici** - iată viitorul măreț către care trebuie să tindem. **Să-l pregătim cu metodă și sinceritate** ,
rupând hotărât cu un trecut trist , din ură și din războaie.[-----]

Guvernul român, prin glasul meu, exprimă cele mai vii urări pentru **succesul acestei conferințe**

▣ **Virgil Madgearu** :

[**LD : este acesta bilanțul crud al guvernărilor PNȚ din p.d.v.economic ?**

Putea fi el pus numai pe seama crizei economice ?

Cum trebuie apreciat discursul lui Madgearu, din acest p.d.v. ?]

▣ **Blocul țărilor agrare**

▣ **Conferința de la București**

Este cea mai importantă conferință a blocului țărilor agrare din Europa centrală și orientală.

Țările agrare au relevat înainte de criză , **pericolul protecționismului agrar**

practicat de **țările industriale importatoare de produse agrare** ,
ca un obstacol insurmontabil în calea realizării solidarității economice europene

Ele au dat alarma asupra)) pericolului pierderii de bușeele naturale

de scurgere a produselor **Statelor agricole exportatoare europene** ,

arătând că implica **)) ruinarea milioanele de producători agricoli**

și sărăcirea progresivă a țărilor noastre. [-----]

)) Zădarnic am pledat pentru favorizarea dezvoltării unor unități economice mari ,

asemănătoare Statelor Unite ale Americii,

menite să deschidă calea pentru **realizarea solidarității economice europene** .

[-----]

Rostul Conferinței de la București, este să fixeze **atitudinea noastră comună**

față de problemele economice financiare **ce urmează să-și găsească rezolvarea la Londra**.

Scopul **Aide - Memoire -ului** relativ la atitudinea țărilor agricole

din Europa Centrală și Orientală la Conferința Mondială , este să înlesnească , să creeze,

o bază de înțelegere și să stabilească **un punct de vedere comun**.

Madgearu / 4 iun.'33

▣ **Defensiva blocului agrar**

"Acțiunea de până acum a blocului țărilor agricole , prezintă următoarele caractere : într-o
perioadă de agresivitate economică crescândă,

blocul s-a menținut într-o atitudine defensivă. "[-----]

El a izbutit să elaboreze **un program de principii și de soluții economice practice** care,

respinse la început, **au pătruns treptat treptat** în spiritul public european ,

și au triumfat asupra prejudecăților și intereselor potrivnice [??]

dar, " **în afară de succesul moral ,)) n-am obținut nici un rezultat tangibil**. "

Dar criza s-a accentuat ... **Țările agricole nu poartă nici o vină** pentru asta .

Madgearu / 4 iunie '33

▫ **Mentalitatea mercantilă**

▫ **Industrializarea forțată**

Reconstrucția economică și financiară postbelică a statelor noastre , a fost condusă de **regulile clasice ale politicii de stabilizare** (1924 -1928) ,

)) **împrumuturile** se găseau cu prea mare ușurință,

)) unele țări au trecut la **dezvoltare industrială accelerată** ,

a fost asistată de consilierii Societății Națiunilor sau de Băncile de emisiune.

)) **Statele industriale** n-au urmat recomandările Conferinței economice din 1927, și,)) la **măsurile exagerate de protecționism agrar** , introdus de statele industriale , **statele agrare n-au reacționat** decât ... după aproape 3 ani !

Madgearu / 4 iunie '33

▫ **Politica de deflație**

[LD : oare cum s-o fi simțit Madgearu când prezenta aceste " performanțe " ? !

Ce a ieșit din politca " porților deschise " ?!

ce a ieșit din eliminarea protecționismului pentru industriei ? !]

În acest timp, **venitul național a descrescut** , sub scăderea catastrofală a prețurilor.

Statele agricole au practicat o **politică de deflație sângeroasă** , care a costat **sacrificii incommensurabile**.

"**Cazul României** , este în această privință tipic. Ca și în celelalte țări , criza economică s-a manifestat printr-o **scădere generală a prețurilor** și printr-o **retragere masivă de credite**. Scăderea prețurilor între 1929-1932, a fost mai accentuată la produsele agricole și alimentare. Țara a luptat într-o muncă istovitoare , menținându-și aproape constantă producția agricolă.

Cu toate acestea, **rezultatul a fost o scădere totală a valorii totale a producției**

de la **167 miliarde (1929) , la 87 miliarde (1931) .**

care a atras **o scădere a venitului național**

de la **185 miliarde (1929) , la 107 miliarde (1931) .**

Datoria publică , care în bugetul pe 1929 reprezenta doar 15,5 % , în 1932 ajunge la 20,6 % .

Madgearu / 4 iun.'33

▫ **Retragerea capitalurilor străine .**

▫ **Contractarea de împrumuturi**

[LD : ce nu pot eu înțelege este ... de ce

România a suportat din 1929 , o retragere de capitaluri străine și o fugă de capitaluri naționale de 15 miliarde de lei .

Economia românească **a fost lipsită de de capitaluri străine**, care în mod normal ar fi trebuit să vie .

Institutele de credit au suferit ;

statul a fost silit să contracteze împrumuturi pe termen lung de cca 20,5 miliarde lei și alte credite și avansuri de cca 5,6 miliarde lei , pe termen scurt ;

Această situație dezastruoasă a anulat și sacrificiul de aproape 7 miliarde lei consimțit de Stat din împrumutul de stabilizare ,

pentru a realiza lichiditatea portofoliului BNR

Madgearu / 5 iun.'33

▫ **Sacrificiile suportate de România**

România **a introdus târziu controlul devizelor** și controlul comerțului de import, și , până în 1931, **a făcut față tuturor aranjamentelor sale financiare** față de străinătate , fără a reclama nici o ușurare . Această politică de sacrificiu , a devenit imposibilă. Toate eforturile naționale **n-au putut să împiedice convulsiunile sociale.** " **Criza mondială a ajuns la un punct paroxistic** dincolo de care ordinea economică actuală este primejduită."

Virgil Madgearu / 4 iun.'33

▫ Stare de război economic

▫ Scepticism .

" Experiența **conferințelor economice internaționale** din trecutul apropiat , ne comandă însă scepticism și suntem îngrijorați de perspectiva de a vedea terminate și lucrările Conferinței de la Londra, printr-o serie de recomandări platonice , a căror realizare ar putea fi împiedicată și în viitor , ca și în trecut , de **conflictele grave de interese** , care comandă încă **starea de război economic în care se găsește omenirea.** "

Virgil Madgearu / 4 iun.'33

▫ Anularea datoriilor de război !

▫ Balanța comercială activă !

▫ Înlăturarea barierelor comerciale !

Mai presus de orice trebuie să afirmăm cu tărie **necesitatea absolută a anulării imediate a datoriilor de război**, care s-au dovedit a constitui **un factor de permanent dezechilibru** în balanța prețurilor și **un ferment de neliniște și frământare politică** , a cărui îndepărtare este indispensabilă pentru restabilirea încrederii .[-----] Într-adevăr , **una din condițiunile esențiale** ale asanării situațiunii economice este **restaurarea creditului.**

Aceasta nu se poate realiza însă fără să se reconstruiască **etalonul de aur internațional**. Nu putem în această privință decât **aproba în întregime** concluziile **Delegației aurului** de pe lângă **Societatea Națiunilor** .

Astăzi, însă , după **suspendarea etalonului monetar** în Marea Britanie și Statele Unite, **restaurarea monetară** trebuie să înceapă prin **stabilizarea acestor monete** .

Aceasta presupune însă **echilibrarea bugetului și scăderea inflației**.

Din nefericire , pentru **țările agrare** , **realizarea acestor condiții este imposibilă** , atâta vreme cât **prețul produselor lor nu pot asigura o balanță comercială activă**.

[-----] **Dacă nu se vor deschide barierele comerțului**, rând pe rând, **toate țările agricole debitoare vor deveni insolvente** .[-----]

Madgearu / 4 iun.'33

▫ Conferința de la Londra

Nu se pot face pronosticuri . " **Dar** nu ne putem opri de a nu sublinia credința noastră că **un eșec al acestei supreme încercări de restaurare economică pe căile internaționale, va arunca responsabilitatea istorică** asupra tuturor conducătorilor de azi ai desinelor popoarelor . " De aceea datoria țărilor agricole este să dea tot concursul pentru deplina reușită a inițiatorilor Conferinței, pentru " dezarmarea economică a lumii " .

Dacă însă Conferința va eșua , **rostul " blocului agrar " este să realizeze " apărarea în comun"** a țărilor agricole , prin **realizarea unor "autarhii regionale"** .

----- Madgearu / 4 iun.'33 -----

▫ Muravief, Zavodski , Tomovici, Mayer, Hodza , (se raliază)

într-o formă sau alta , exprimă îngrijorările țărilor respective și se realizează la p.d.v. exprimat de Madgearu.

▣ **Dezbaterile pe Comisii Rapoarte Rezoluții** ▣ **Actul final**

Virgil Madgearu / 6 iun.'33

▣ **Front comun ptr. Conferința de la Londra**

Trebuie să subliniem **importanța rezultatelor obținute**.

Ceea ce ați hotărât , nu este numai **programul comun** cu care ne vom prezenta la

Conferința monetară și economică de la Londra,

ci am reușit să formulăm **un plan de acțiune practică** , prin aplicarea căruia , vom lichida criza.

Rezoluțiile noastre mărturisesc **dorința popoarelor noastre de colaborare economică internațională**.

Dar **blocul nostru** ne va îngădui , de asemenea ,

în cazul în care această colaborare se va dovedi - vai ! - imposibilă,

să trecem la organizarea unei unități regionale , în cadrul căreia interesele a milioane de locuitori ai țărilor noastre , vor fi mai bine apărate .

Virgil Madgearu / (citește) 6 iun.'33

▣ **Actul final al conferinței (LD : rezum; îl am în întregime la plic.)**

/ Conferința , după analiza situației economice și financiare a țărilor lor,

după studiul doc. comisiei preparatoare a conf. de la Londra,

a adoptat în unanimitate **Rezoluțiile** :

Revendicările țărilor agricole din Europa centrală și orientală în fața Conferinței de la Londra ;

I. Necesitatea abolirii datoriilor de război // stabilitatea monedelor // circulația capitalurilor //

II . Chestiuni economice și comerciale .

III . Organizarea producției și vânzarea produselor agricole .

Nic.Titulescu / **banchetul de la Ministerul de externe** / 6 iun.'33

▣ **Conferința de la București**

Este a III-a conferință .Înaltă apreciere a lucrărilor din cele 3 zile .

Conferința a întrunit nu numai " Blocul agrar " ,

dar a avut satisfacția alăturării **Greciei, Turciei și Ungariei**.

Meritul conferinței : un p.d.v. comun, **în vederea Conferinței de la Londra**.

Zawadski (ministr.Finanțe , Polonia) / la banchet / 6 iun.'33

Evocă drumul străbătut de la conferința de la Sofia, din 1930 ; creșterea încrederii și solidarității

țărilor agricole ; meritele și contribuția României în organizarea Blocului ;

meritele lui Virgil Madgearu.

Conferința Blocului ț.agricole / 4-6 iun.'33

46.a)Convenția de definire a agresorului . Londra, 3 iul '33

N.Titulescu -declarație. //reglementarea relațiilor cu Rusia Sovietică //

("Facla" , 5 iul.'33 ; "Adevărul " , 6 iul.'33)

[**LD : mare euforie , exaltare privind semnarea acestei convenții !**

Eu o notez numai prin prisma receptării ei în viața politică internă, românească,

având în vedere tribulațiile privind semnarea pactului !]

Titulescu , a înregistrat un **succes de politică externă** :

Semnarea convenției pentru acceptarea comună **a definiției agresiunii** ,

care a avut loc **la ambasada sovietică din Londra** ,

adăugând **o verigă lanțului de realizări diplomatice împlinit de Titulescu** în ultimele 8 luni.

[**LD : "le Temps" , în schimb, subliniază inițiativa sovietică pentru semnarea acestei convenții ;**

definirea lui Politis ; faptul că între București și Moscova se vor stabili relații permanente]

Acest nou și cert succes diplomatic , nu ar fi existat fără noul statut de organizare a Micii Antante, care a transformat alianța tripartită într-o forță .

Iar Titulescu, investit cu puteri plenipotențiare (art.5), a reperat acest succes.

Spre deosebire de pactul negociat toamna trecută,

care considera neagresiunea o obligație suplimentară Pactului Kellogg,

convenția de la Londra stipulează în mod expres că **Pactul Kellogg interzice agresiunea.**

Spre deosebire de pactul negociat în toamnă, care stipula obligativitatea doar pe 5 ani, actuala convenție stabilește obligația de neagresiune perpetuă.

Spre deosebire de pactul negociat în toamnă,

actuala convenție nu vorbește de nici un diferend.

Pentru prima oară în viața internațională se definește în mod absolut precis

în ce constă agresiunea.

Convenția , semnată numai de statele vecine Uniunii Sovietice ,

va fi supusă tuturor țărilor de pe glob .

▣ Convenția de la Londra

Rador, 3 iul. În urma negociațiilor conduse de d.Titulescu la Geneva și Londra, s-a semnat astăzi, un tratat cu textul următor :

" MSRegele României, MSRegele Afganistanului , Președintele Republicii Estoniei , președintele Republicii Letone, MSImperială Șahul Persiei, Președintele Republicii Polone, Președintele Republicii Turce, C.C.Executiv al URSS

Dornici de a întări pacea existentă între țările lor ;

Considerând că pactul Briand -Kellogg , ai căror semnatari sunt , interzice orice agresiune ; Sototind necesar în interesul securității generale de a defini cât mai precis posibil agresiunea ,pentru a preveni orice pretext pentru justificarea ei ;

Constatând că toate statele au un drept egal la independență , la securitate , la libera apărare a teritoriilor lor , și la libera dezvoltare a instituțiilor lor ;

Însuflețiți de dorința , în interesul păcii generale, de a asigura tuturor popoarelor inviolabilitatea teritoriului țărilor lor ;

Judecând util , în interesul păcii generale, de a pune în vigoare între țările lor

reguli precise cari să definească agresiunea , în așteptarea ca acestea să devină universale,

Au decis în aceste scopuri a încheia prezenta convențiune :

Art.1 .Fiecare din înaltele părți contractante se angajează să accepte [.....]

definiția agresiunii , astfel cum a fost explicată în raportul comitetului pentru securitate cu data de 24 mai 1933 (Raportul Politis) la conferința pentru reducerea și limitarea armamentelor , raport făcut în urma propunerii delegațiunii Sovietelor .

Art 2. În consecință,va fi recunoscut ca agresor într-un conflict internațional [.....]

statul care primul va fi comis una din acțiunile următoare :

1 .Declarațiunea de război unui alt stat ;

2. Invaziune prin forțele sale armate , chiar fără declarație de război, a teritoriului altui stat .

3. Atac prin forțele sale terestere , navale sau aeriene, chi ar fără declarație de război a teritoriului , navelor sau aeronavelor unui alt stat .

4. Blocul naval al coastelor sau al porturilor unui alt stat .

5.Sprijin dat bandelor armate pe teritoriul sau vor fi invadat teritoriul unui alt stat , sau refuzul , cu toate insistențele statului invadat , de a luat pe propriul său teritoriu orice măsuri în puterea lui, pentru a lipsi zisele bande de orice ajutor sau protecțiune.

Art.3 Nici o considerațiune de ordin politic , militar, economic sau alta, nu va putea scuza sau justifica agresiunea prevăzută la art. 2

Art.4. Prezenta convențiune va fi ratificată de înaltele părți contractante , conform legislației fiecăreia din el.[-----]

Art.5 .Prezenta convenție a fost semnată în mai multe exemplare [-----]

Făcut la Londra, la 3 iulie 1933.

Urmează semnăturile : N-Titulescu [-----] Litvinoff , Comisarul poporului la Afaceri Externe .

Cu acel prilej, **Titulescu și Litvinoff au ținut scurte discursuri.**

N. Titulescu / Londra, 3 iul.'33

Mulțumește lui Litvinoff pentru cuvintele amabile la adresa sa.

Subliniază că, prin tratat, în această parte a lumii ,

s-a stabilit obligațiunea absolută și perpetuă de neagresiune :

subliniază că **lui Litvinoff și delegației sovietice le revine onoarea** de a fi precizat ,
pentru prima oară, cu curaj, franchețe și claritate **definiția agresiunii ;**

tratatul va este **o etapă pe calea normalizării raporturilor dintre România și U.S ;**
Convenția de la Londra / 3 iul.'33

46.b) Nic. Titulescu , Scrisoare către Carol al II-lea, [**probabil, sept '39]**

/ Relațiile româno-sovietice , 1918- 1939 /

(Arhiva CC al PCR, fond 103, dosar nr. 8083)

[**LD : Acest Raport al lui Titulescu, de care s-a făcut mult caz în istoriografia românească, în cazul meu a avut un efect contrar. În fond, Titulescu își justifică politica sa personală, și o face apelând la bunăcredința tezelor sovietice.**] **Doc.integral Diplomație I**

Am onoarea a vă adresa raportul politic în chestiune.

El tratează în mod amănunțit despre raporturile ruso-române. [-----]

Titulescu / 1939

▣ Tratatul 1932.

▣ Titulescu - Litvinov.

Cînd am negociat eu însumi chestiunea, ca ministru al Afacerilor Externe, Majestatea Voastră își va aminti că **am făcut o conferință** , că m-am mărginit

să o discut **cu Litvinov între patru ochi**, pentru a evita orice publicitate a unei eventuale divergențe. **)! Nu a fost nici o divergență .**

Majestatea Voastră își amintește ce am făcut în chestiunea basarabeană în 1932.

Nu vreau să insist prea mult asupra acestui lucru pe care excelența sa d-l Gafencu , ministrul Afacerilor Străine [**în 1939**] să nu creadă că vreau să-i adresez indirect cea mai mică critică. Dar, cu toate acestea, sunt anumite fapte care treuiesc amintite .

" Eu sunt acela care a fost însărcinat să negociez cu rușii pactul de neagresiune.

Dacă n-aș fi primit acest mandat, n-aș fi avut motive să-mi **dau demisia din postul de ministru la Londra**, căci chestiunea nu intra *in my departament* .

Negocierile trebuiau să le duc **prin intermediul Poloniei**, reprezentată atunci de un prieten , ministrul Zaleski .

În adevăr , **între Litvinov și mine** , până în 1933, **a fost un duel permanent .**

Nu era duelul Appony -Titulescu , căci Livinov nu avea talentul lui Appony.

Dar trebuie recunoscut căci **discursurile cele mai substanțiale**

, care au fost pronunțate la Geneva , **au fost cele ale lui Litvinov,**

)! cu excepția tezelor excesive , ca dezarmarea totală sau altele, **impose de Moscova**

[-----] Ceea ce pot spune Majestății Voastre , pentru a încheia acest capitol,

este că **ceea ce constituie forța mea în ochii rușilor , începând din 1932,**

a fost că atunci aveam toate partidele alături de mine .

)! Ceea ce am făcut mai slab, după aceea,

este că URSS credea că eu duceam o politică personală ,

pe când aceasta nu era cazul , cum voi dovedi cu ușurință în capitolul ce urmează.

Titulescu / 1939

▣ 1933: Pactul de neagresiune.

▣ Definiția agresiunii

▣ Definirea teritoriului

Sîntem la Geneva , în una din acele dimineți cenușii care caracterizează așa-zisa primăvară a acestui oraș.

Deodată, Litvinov se ridică și propune o definiție a agresorului ,care , orice ar spune adversarii , este **cea mai bină din cele care au fost date până azi** .

Nu știu să joc tenis, dar am simțit că **o minge atingea racheta mea de om politic** .

Am aruncat-o imediat înapoi **spunând , spre uimirea generală** , căci Litvinov și cu mine eram pînă atunci adversari ireductibili :

<România acceptă definiția agresiunii , așa cum o propune domnul Litvinov. > *

*** Notă LD : propunerea a fost făcută de Dovgalevski în mai 1933,**

susținută de Titulescu , împotriva opoziției reprezentantului Angliei.

Mica Înțelegere, credincioasă ca totdeauna (Iugoslavia din timpul regelui Alexandru și Cehoslovacia) s-au alăturat punctului nostru de vedere .Polonia a făcut la fel . [----]

)! Țin să adaug că la Geneva obținusem ca teritoriul să fie definit

după o formulă a mea , în care se vorbea de "**posesiune**" .

De ce am folosit această expresie ?

)! Pentru a o evita pe aceea de suveranitate care ste juridică și pentru a face să se înțeleagă bine că **România se întinde efectiv , în ochii rușilor , " de la Nistru pînă la Tisa "** .

" **Formula teritoriului** , pe care la Geneva îl însărcinasem pe **Politis să o susțină, am schimbat-o în cursul nopții** , în sensul în care se găsește în prezent în Convenție.

Și **Basdevant** , juriconsult al Afacerilor Externe franceze,

a susținut-o în fața Comitetului secret. **Politis a făcut Raportul cu noua formulă** și a pronunțat **o cuvântare magnifică** în fața Comisiei Plenare .[-----]

N.Titulescu / sept.'39

47.) N.Iorga , Comit.Executiv PND, Vălenii de Munte, 16 iul. ' 33

//Situția politică și problemele externe //

(" Dimineața " , an 29, nr. 9636, 17 iul.'33)

Iorga / - interview acordat lui Al.Gruia / 16 iul.'33

[**Iorga supărat ! neconsolat ! cu nostalgii de altădată ! scepticul prin excelență !**

dar ... intuiția istoricului... este fără greș !]

- Ce ne puteți spune despre **pactul de neagresiune ?**

- **Iorga : " Nu acord nici o importanță pactelor,**

pe care **cineva le încheie când nu poate face altfel** și pe care

le va rupe în momentul când se vor deschide perspective , care nu există astăzi.

O altă ordine a lucrurilor poate , singură, garanta pacea.

Și această ordine nu poate fi determinată decât pe motive morale.

Cât va dura valul de brutalitate , nu se va putea face nimic pentru normalizarea intereselor.

Starea de spirit de astăzi corespunde cu vechile vremi asiriene ,

când fiecare era pornit pe distrugerea celui alt

și isprăvea prin distrugerea sa proprie.

Vechile convenții cari asigurau pacea erau încheiate între **suverani permanenți ;**

iar **cele de astăzi** leagă numai **miniștri schimbători**

ai unor **președinți de republici** sau ai unor **suverani constituționali fără inițiativă.**

Atunci garanția o reprezintă **o intelectualitate** cu influență hotărâtoare ;

azi, intelectualitatea e luată în picioare **de toți rânđașii votului universal "**

- Ce ne puteți spune despre **Pactul celor patru ?**

- **Iorga : "Pactul celor patru** este încheiat **între reprezentanții celor patru națiuni**

cari urmăresc hegemonia mondială.

Nu înțeleg cum aceasta s-ar putea împărți în patru și cum acei care nu au această ambiție ar consimți să intre fiecare în sfera de independență care-i este determinat "

- Ce punct de vedere exprimați asupra conferinței de la Londra ?

- **Iorga :** " Din primul moment am spus că hotărâri de un caracter atât de special, nu se pot lua la o adunare improvizată

de oameni cari nici n-au măcar fiecare același drept de a vorbi,

aceeaș întindere a puterilor .Pentru a ajunge la o înțelegere ,

nu trebuie un fel de cloroformizare a diferitelor dezbateri , ci altceva :

reluarea în condiții de libertate și de echitate a însăși colaborării dintre popoare.

Stând fiecare în colțul său, cum o să poată să ajungă a se înțelege

cu adversarul care îi cere tocmai ceea ce nu-i poate da ?

A fost o umanitate care a murit.

Până nu se va pune **alta la loc, nu vom putea ajunge la nici un rezultat "**

Iorga / 17 iul.'33

48.) Titulescu - Jeftici , întrevedere , 17 sept '33

(" Dimineața " , an 29, nr.9600 , 19 sept.'33)

[LD : nu știu dacă are vreo importanță , dacă nu era normal să fie așa ...

dar **Titulescu ducea o viață de "nabab"** , cu suite zgomotoase de ziașiți

- cel puțin așa spuneau adversarii - și , deseori, frecvența pe MSR .

Titulescu are 50 de ani ... unii îl consideră "Briand-ul " epocii ...]

După o oprire de **3 zile la Lido-Veneția, d.Titulescu** , însoțit de d-nul Nenișor ,

a plecat spre țară intrând în Iugoslavia , prin punctul Rakek .

Întâmpinat de Gurănescu (ministru la Londra) și Raul Anastasiu (atașat de presă)

și-a continuat drumul spre **Subotița**. Aici adiscutat cu Jeftici (care venea de la Bled) .

Vor continua discuția la a doua reuniune anuală obligatorie , ce va avea loc la Sinaia ,

la 25 septembrie .Abordat în tren de ziașiți, s-a derobat printr-o "observație ironică " :

"Ce , vreți să spună iarăși Iorga , că-mi fac reclamă ! Vă pot comunica doar că

mă întorc în țară pentru a informa pe Suveran, că voi participa la serbările comemorative

ale Pelușorului și bineînțeles la conferința Micii Antante.[.....] Răspund bucuros la întrebările

privind chestiunile de politică externă, **refuz însă să mă amestec în politica și luptele interne ,**

cari m-au scârbit destul . " El a spus că **ar vrea să poată rămâne mai mult în țară** , și ,

dacă ar fi posibil, **"chiar pentru totdeauna !"**

Titulescu / 17 sept.'33

49.) Titulescu la Varșovia : ratificarea Conv. cu Rusia (definiția agresiunii) , 10 oct.'33

("Universul" , an 50, nr.279, 12 oct.'33)

Beck (ministr.externe) și Titulescu , țin toasturi reciproc laudative.

Titulescu a avut discuții însemnate cu **ambasadorul sovietic Antonoff Ovseienko** ,

căruia i-a remis **instrumentul de ratificare de către România**

a Convenției asupra definirii agresiunii , pentru a fi transmisă guvernului sovietic.

Titulescu / 10 oct.'33
